

Rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen vuosina 2007–2020 -toimintakatsaus

**Rahapelihaittojen seuranta ja tutkimus
sekä ehkäisyn ja hoidon kehittäminen**

Tapio Jaakkola (toim.)

**Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Institutet för hälsa och välfärd
Finnish Institute for Health and Welfare
PL / PB / P.O. Box 30 • FI-00271 Helsinki, Finland
Puh/tel +358 29 524 6000
www.thl.fi**

Sisällys

Saatesanat	4
Johdanto	6
Rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kokonaisuus vuosina 2007–2020	6
Rahapelaamisen haitat lakiin	9
Tietopohjan laajentamisesta hoidon ja ehkäisyn kehittämiseen	10
Käytännön toimeenpano Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa	11
Kehittämistyötä yhteistyössä ja verkostoissa	15
Asiantuntijat mukana yhteiskunnallisessa sääntelyssä	16
Rahapelihaittojen arvioinnin kehittäminen.....	17
Tilannekatsaukset rahapelipolitiikkaan ja suomalaiseen rahapelijärjestelmään	19
Tutkimustieto toiminnan perustana	20
Tilanteet ja tarpeet vaikuttavat tutkimuksen painopisteisiin.....	21
Rahapeliongelman seurannan pohjana väestötutkimus	21
Rahapelijärjestelmän ja yhteiskunnallisen sääntelyn tutkimus.....	23
Rahapeliyhteisöjen yhdistymisen vaikutukset tutkimuskohteena	25
Rahapelijärjestelmän ja sen toiminnan tutkimus	25
Rahapelaamisen aiheuttamien haittojen seuranta	26
Rahapeliriippuvuuden lääkehoito tutkimuksessa.....	27
Rahapeliongelman hoidon kehittäminen	29
Hoidon kehittäminen ja palvelujärjestelmä.....	29
Rahapelaamisen tunnistaminen ja mini-interventio	30
Peliklinikka hoitoa ja palvelujärjestelmää kehittämässä	31
Peli poikki -ohjelma – vaikuttavaa rahapeliongelman hoitoa verkossa	33
Tuki- ja hoitopalvelujen kehittämistä alueellisilla pilottihankkeilla	33
Muu hoidon ja palvelujen kehittämisen tuki	34
Rahapelihaittojen ehkäisy	35
Rahapelihaittojen ehkäisyä käynnistetään	36
Rahapelaamisen puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta.....	36
Laki ehkäisevästä päihdetyöstä ja ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma	37
Rahapelien ikärajavalvonta osaksi Pakka-toimintaa	38
Kunnille tietoa ja tukea alueelliseen kehittämiseen	39
Yhteistyö kansallisen Mieli-ohjelman kanssa	39

Osaamisen kehittäminen	40
Verkkokurssit osaamisen kehittämisen tueksi	40
Verkkokursseja ja verkkoaineistoja:.....	41
Viestintää rahapelaamisen haitoista ja rahapeliongelmaista	41
Monikanavaista viestintää tiedosta	42
Viestintää ammattilaisten työn tueksi sekä julkaisuja rahapeliongelmaista	44
Hyviä käytäntöjä ja osaamisen tunnetuksi tekemistä	44
Tutkimustietoa ja kansainvälistä osaamista seminaarien kautta	45
Arpajaislain pykälän 52 mukaisen toiminnan rahoitus	45
LIITE 1	
Suomessa arpajaislain pykälän 52 mukaisen toiminnan puitteissa järjestetyt seminaarit ja konferenssit	47
LIITE 2	
Luettelo pykälään 52 kuuluvassa toiminnassa tuotetuista julkaisuista ja tutkimuksista	49
LIITE 3	
Työryhmät, joissa mukana asiantuntija (arpajaislain pykälä 52 toiminnan rahoitus)	65

Saatesanat

Rahapelihaitoista on keskusteltu viime aikoina paljon. Se on hyvä asia. Keskustelua on käyty myös entistä moniäänisemmin. Sekin on hyvä asia – samoin se, että rahapelipolitiikan, ehkäisevän työn ja palveluiden merkitys ja kehittämistarpeet ovat nousseet laajempaan tietoisuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) toimialueella käynnistyi jo hyvän aikaa ennen keskustelun aktivoitumista rahapelihaittojen seuranta ja tutkimus. Myös haittojen ehkäisemisen ja hoidon kehittäminen aloitettiin. Vuonna 2002 arpajaislain pykälään 52 kirjattiin, että STM:n tehtävänä on seurata ja tutkia rahapelien toimeenpanosta aiheutuvia ongelmia. Myöhemmin tehtävä laajeni rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon kehittämiseen (HE 96/2008), ja sittemmin kansainvälistä paradigman muutosta seuraten pykälä muotoiltiin niin, että tehtävä ei koske vain ongelmia vaan laajemmin rahapelihaittoja (HE 132/2016). Vuoden 2022 alusta voimaantulleissa arpajaislain muutoksissa lujitettiin haittojen ehkäisyä ja vähentämistä koskevaa lainsäädäntöpohjaa vahvistamalla THL:n rooli työn toimeenpanijana lakisääteiseksi ja vahvistamalla rahapelien haittariskien arviointi lakisääteiseksi osaksi arpajaislain pykälän 52 mukaisia tehtäviä.

Pykälän 52 uusimpien muutosten myötä mahdollistuu Veikkauksen peli- ja pelaajadatan käyttö lakisääteisen haittojen torjumisen työssä. Nämä muutokset lisäävät mahdollisuuksia tehdä tulevaisuudessa entistä vaikuttavampaa työtä. Tarve tehostaa haittojen ehkäisyä on tunnustettu laajasti; mandaatti on entistä vahvempi. Samalla on korkeat odotukset sille, että haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävä työ on tuloksellista ja että tietopohja vahvistuu ja uusia politiikkatoimia tehdään.

Tämä katsaus kuvaa arpajaislain pykälän 52 mukaista työtä alkaen siitä, kun STM vuonna 2007 antoi operatiivisen vastuun THL:n edeltäjälle Stakesille. Katsaus ei pyri olemaan arvio siitä, miten työssä on onnistuttu. Jokaiselle lukijalleen katsaus osoittaa ainakin sen, että työtä on tehty ja paljon on saatu aikaan, vaikkei työ aina olekaan näkynyt suurelle yleisölle eikä herättänyt esimerkiksi median kiinnostusta. Se on harmi, sillä paljosta olisi voitu kirjoittaa. Suomi on kasvanut esimerkiksi tutkimuksessa nopeasti kansainväliseksi edelläkävijäksi. Tehdyn työn määrä ja laatu voivat yllättää sivummalta siihen tutustuvan. Tätä tutustumista soisi mahdollisimman monen tekevän.

Työssä onnistumista ja kehittämisen paikkoja arvioitaessa on syytä muistaa, että uusien yhteiskunnallisten ja kansanterveydellisten ilmiöiden tunnistamisesta kuluu verrattain pitkä aika niiden haltuun ottamiseen yhteiskunnan tasolla. Koronaepidemia on toisaalta osoittanut, että nopea reagointi ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta uhkaaviin ilmiöihin on mahdollista, kun yhteinen tahto on riittävän vahva. Myös rahapeliongelma on pahimmillaan ihmishenkiä uhkaava ongelma. Siihen voidaan ja tulee vaikuttaa laaja-alaisilla rahapelipoliittisilla sekä hyvinvointi- ja terveystoimilla. Tehokkaat toimet edellyttävät yhteistä tahtoa, tavoitteita ja johdonmukaisia toimia usealla hallinnonalalla. Rahapelipoliittinen ohjelma määrittää suuntaviivat rahapelihaittojen ehkäisylle ja vähentämiselle vuoteen 2030. Ohjelma sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä pelihaittojen vähentämiseksi. Ohjelma on osa päihde- ja riippuvuusstrategian toimeenpanoa.

Arpajaislain pykälän 52 mukainen työ on keskeinen osa ohjelman toimeenpanoa. Työhön kohdistuviin uudenlaisiin tarpeisiin ja kasvaneisiin odotuksiin on entistä paremmat edellytykset vastata, mutta riittävä tuloksellisuus edellyttää hallinnonalat ylittävää yhteistyötä, toimia ja näiden entistä vahvempaa koordinaatiota kokonaisuuden näkökulmasta. Tästä kaikesta on tärkeää muodostaa johdonmukainen ja laajalle ulottuva kokonaisuus. Rahapelihaittoja on tarkasteltava myös terveyden eriarvoisuuteen liittyvänä kysymyksenä.

STM vastaa rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen koordinaatiosta valtioneuvostotasolla, THL toteuttaa ja koordinoi käytännön toimia. Kehittämisen, osaamisen vahvistamisen ja tietopohjan tuottamisen peruskivi on vahva ja näihin sivuihin hienosti koottu. Kiitos katsauksen ansiokkaasta kokoamisesta Tapio Jaakkolalle sekä itse työstä THL:lle ja sen sopimuskumppaneille. Myös pelihaittojen parissa työtä tekevä järjestökenttä ansaitsee kiitoksen hyvästä yhteistyöstä, kokemuspohjaisen toiminnan aktivoimisesta ja järjestelmällisestä rahapelihaittojen esille nostamisesta pelihaittatyön käynnistämiseksi ja kehittämiseksi.

Helsingissä 15.6.2022

Jari Keinänen, johtaja
Turvallisuus ja terveys -osasto,

Hyvinvoinnin ja terveyden suojelu -yksikkö
Sosiaali- ja terveysministeriö

Johdanto

Rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kokonaisuus vuosina 2007–2020

Rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen parissa on STM:n toimeksiannosta työskennelty systemaattisesti jo vuosia. Työ käynnistyi ministeriön alaisessa Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesissa vuonna 2007, laajeni Kansanterveyslaitokseen (KTL) vuonna 2008 ja jatkuu näiden yhdistyttyä vuonna 2009 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa (THL) sekä THL:n sopimuskumppaneiden toiminnassa. Työ perustuu arpajaislakiin, ja STM laskuttaa toiminnan kulut Veikkaukselta lain mukaisesti.

Arpajaislain pykälä 52 vuosina 2010–2020:

52 § Arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seuranta ja tutkimus sekä ehkäisyn ja hoidon kehittäminen ([24.6.2010/661](#))

Arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia ongelmia on seurattava ja tutkittava. Ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta sekä niiden ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Rahapeliyhteisöjen tulee korvata valtiolle 1 momentissa tarkoitettua toiminnasta aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään.

Arpajaislaki uudistui vuoden 2022 alusta ja pykälä 52 muotoiltiin uudistuksessa:

52 § Arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien haittojen seuranta ja tutkimus, arviointi sekä ehkäisyn ja hoidon kehittäminen ([22.12.2021/1284](#))

Arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia haittoja on seurattava ja tutkittava. Haittojen seurannasta ja tutkimuksesta, rahapelien toimeenpanoon liittyvien haittojen arvioinnista sekä niiden ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimeenpanee tehtävää sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannon mukaisesti.

Veikkaus Oy:n tulee korvata valtiolle seurannasta, rahapelien toimeenpanoon liittyvien haittojen arvioinnista, haittojen tutkimuksesta sekä niiden ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä aiheutuvat kustannukset. Sosiaali- ja terveysministeriö perii yhtiöltä maksuna määrän, joka vastaa toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää.

Maksun maksuunpanosta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

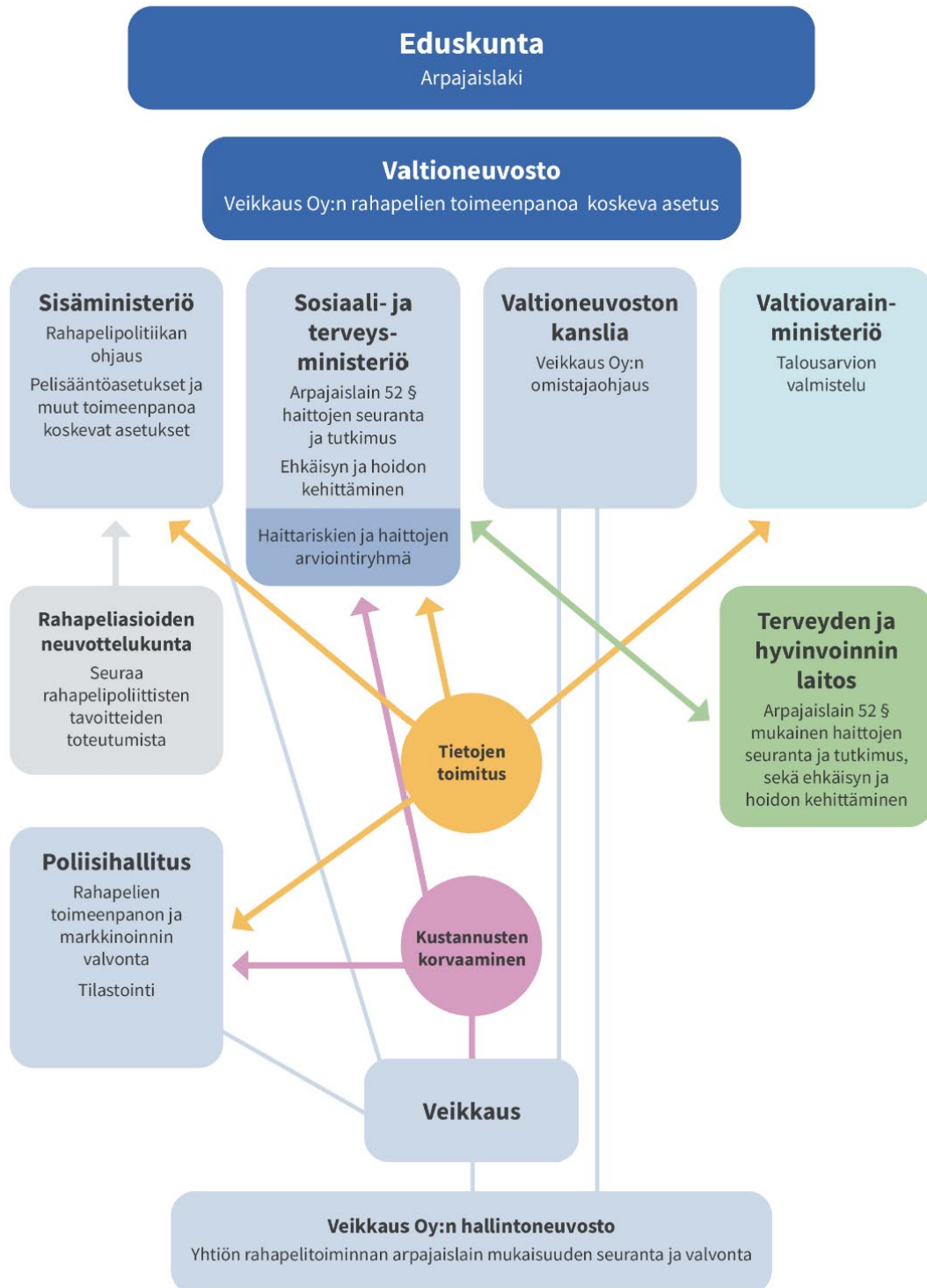
Tässä toimintakatsauksessa kuvataan THL:n ja sen sopimuskumppaneiden toimintaa arpajaislain pykälän 52 perusteella vuosina 2007–2020. Sen on koostanut Tapio Jaakkola Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimittamasta aineistosta: selvityksistä, toimintaraporteista, sopimuksista, tutkimuksista ja artikkeleista. Työn on tilannut THL. Kyseessä ei ole toiminnan arviointi. Katsauksen kautta on mahdollista tutustua yli vuosikymmenen työhön.

Eduskunnassa oli syyskaudella vuonna 2021 käsittelyssä hallituksen esitys arpajaislaista (HE 135/2021). Siinä esitettiin, että pykälään 52 kirjataan STM:n ohella myös THL:n rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen tehtävä. Lisäksi samassa esityksessä mainittiin tässä tehtävässä tarvittavan peli- ja pelaajadatan toimittaminen THL:n tutkimuskäyttöön. Hallituksen esitys käsiteltiin eduskunnassa joulukuussa 2021, ja edellä mainitut kohdat sisältyivät hyväksytyihin lakiehdotuksiin.

Rahapelijärjestelmän kehittämiseen ovat osallistuneet myös monet muut toimijat. Varsinainen päätöksenteko tapahtuu ministeriöissä sekä viime kädessä poliittisella tasolla valtioneuvostossa ja eduskunnassa. Valtioneuvosto päättää rahapelien toimeenpanosta sekä Veikkauksen tuoton tilittämisestä ja avustuksiin liittyvistä asetuksista. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on vastuu rahapelihaittojen seurannasta ja tutkimuksesta sekä haittojen ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä. Sisäministeriö vastaa rahapelipolitiikan ohjauksesta sekä rahapelien pelisäännöistä ja muista toimeenpanoa koskevista asetuksista. Veikkaus Oy:n omistajaohjaus kuuluu valtioneuvoston kanslian vastuulle.

Rahapeliuotoilla on huomattava merkitys kunnissa, kolmannella sektorilla sekä koko maassa tieteen, kulttuurin, liikunnan sekä sosiaali- ja terveysalan rahoituksessa. Avustusten jakamiseen osallistuu kolme ministeriötä – STM, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö –, ja mukana vaikuttamassa ovat myös avustuksia saavat tahot sekä valtiovarainministeriö valtion budjetin ja arpajaisveron kautta.

Rahapelijärjestelmän toimijat

Kuvio 1. Suomen rahapelijärjestelmä.

Rahapelaamisen haitat lakiin

Rahapelihaittojen ehkäisy ja haittojen vähentäminen otettiin mukaan suomalaiseen rahapelipolitiikkaan 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Rahapelihaittojen ehkäisyllä ja vähentämisellä tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla ehkäistään ja vähennetään rahapelaamisesta yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja.

Haitat huomioiva arpajaislainsäädäntö alkoi muotoutua 2000-luvun alussa, ja laki tuli voimaan vuonna 2002. Uudistusta oli valmisteltu jo pitkään, ja se perustui vuoden 1995 arpajaislakikomitean mietintöön.¹ Vanha arpajaislaki oli vuodelta 1965 (491/1965). Uudistuksen lähtökohtana oli, että tulojen hankkiminen ihmisten pelihaluksi hyväksi käyttäen sallitaan rajoitetussa määrin ja yleishyödyllisiin tarkoituksiin.² Uudessa laissa rahapeliluvan ehdoiksi kirjattiin rahapelitoimintaan osallistuvien oikeusturvan takaaminen, väärinkäytösten ja rikosten estäminen sekä pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentäminen.³ Uuteen lakiin kirjattiin myös, että tutkimuksella tulisi pyrkiä selvittämään, missä määrin arpajaisiin osallistumisesta aiheutuu ongelmia ja miten niitä voitaisiin vähentää. Rahapeliongelman seurantavastuu asetettiin valtiolle.⁴

Rahapelien aiheuttamat ongelmat nousivat julkiseen keskusteluun, kun STM:n teettämän ensimmäisen suomalaisen rahapelaamista selvittävän väestökyselyn tulokset julkaistiin vuonna 2003. Kyselyn toteutti Taloustutkimus. Väestökyselyn tuloksista selvisi ensi kertaa, miten paljon Suomessa oli ongelmallisesti pelaavia.⁵ Se herätti myös julkista keskustelua siitä, mitä asialle tulisi tehdä. Yksi toimenpiteistä oli valtakunnallisen auttavan puhelimen Peluurin käynnistäminen vuonna 2004. Palvelun ovat alusta saakka yhteistyössä tuottaneet A-klinikkasäätiö ja Sininauhaliitto, ja sen toimintaa ovat rahoittaneet suomalaiset rahapeliyhteisöt Fintoto, Raha-automaattiyhdistys (RAY) ja Veikkaus.

Peluurin toiminta ja sen puheluista kerätty tieto toi näkyväksi puutteita suomalaisessa hoitojärjestelmässä: rahapelien aiheuttamiin ongelmiin ei ollut aina saatavilla apua. Peluurin raportit piirsivät myös ensi kertaa tarkempaa kuvaa suomalaisesta rahapeliongelma-alueesta.

Valtioneuvosto asetti vuonna 2004 Rahapelifoorumin, jonka tehtävänä oli pohtia rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisyä. Rahapelifoorumi esitti raportissaan vuonna 2006, että rahapelipolitiikkaan laadittaisiin kansallinen ohjelma. Foorumi esitti mm. 18 vuoden alaikärajan pelaamiseen, rahapeliongelman hoidon ottamista mukaan sosiaali- ja terveyslainsäädäntöön, auttavan puhelimen vakinaistamista, lisää resursseja seurantaan ja tutkimukseen, pelaajalle mahdollisuuksia asettaa pelirajoituksia, hoidon kehittämistä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamisen kehittämistä rahapeliongelmiensa hoidossa. Foorumin esitysten pohjalta lähdettiin sitemmin valmistelemaan arpajaislain uudistusta.

Tilanteen kartoittamiseksi ja kehittämistyön tueksi STM teetti Taloustutkimuksella vuonna 2006 selvitykset kuntien käytännöistä ja tiedon tasosta rahapeliongelman hoidossa sekä nuorten rahapelaamisesta.⁶ STM teetti myös selvityksiä ja opinnäytetöitä mm. rahapelaajien läheisistä sekä Peluurin asiakkaista.

1 Komiteamietintö 5/1995.

2 HE 197/1999 vp.

3 Arpajaislaki 1047/2001, 11 §.

4 Arpajaislaki 1047/2001, 52 §.

5 Väestökyselyistä lisää sivulla 22.

6 Turja T. Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa. STM/Taloustutkimus 2006. Ilkas H, Aho P. Nuorten rahapelaaminen. Ikärajan valvonta – koeostot ja havainnointi. STM ja Taloustutkimus 2006.

Vuosi 2007 oli toiminnan kannalta merkittävä. Rahapelit nousivat selkeästi myös poliittiselle agendalle, kun pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan vuonna 2007 tehtiin niistä kirjaukset. Niissä painotettiin pelihaittojen ehkäisyä ja yksinoikeusjärjestelmän turvaamista. Rahapelihaitat nousivat samana vuonna esiin myös STM:n strategiassa. Tavoitteina oli vähentää peliriippuvuutta, tunnistaa uuden teknologian mukanaan tuomat uudet riippuvuudet ja parantaa niiden hoitoa. Ehkäiseviä toimia linjattiin kohdennettaviksi niin, että ongelmien kasaantuminen vähenee ja pelaamisen aloittamisikä nousee. STM osoitti arpajaislain pykälän 52 mukaisen toiminnan silloisen Stakesin (nykyisin THL) tehtäväksi.

Osana STM:n arpajaislain pykälän 52 nojalla tekemää työtä ministeriö oli asettanut vuonna 2006 rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon kehittämisen koordinaatioryhmän. Sen tehtävänä oli valmistella ehdotukset rahapelihaittojen ehkäisystä ja rahapeliongelmaisten palvelujen ja hoidon järjestämisestä, raportoida rahapelaamiseen liittyvistä haitoista sekä järjestää edellä mainittujen ehdotusten toteutumisen seuranta. Tämä oli ensimmäinen rahapelihaittoja käsittelevä työryhmä, johon Stakes osallistui uudessa tehtävässään.

Työryhmä korosti raportissaan vuonna 2008, että rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisyä on tehostettava sekä lainsäädännön että käytännön toimin.⁷ Työryhmä esitti arpajaislakiin 18 vuoden alaikärajaa kaikille rahapeleille, kaikkiin rahapeleihin pelaajien tunnistamisjärjestelmää, rahapelien mielikuvamainonnan kieltämistä, viranomaiskäyttöön eri rahapelien haitallisuuden arviointijärjestelmää sekä sosiaalialan osaamiskeskusten resursointia niin, että ne voivat tukea alueellista rahapelihaittojen ehkäisyä ja hoitoa Stakesin koordinoimana. Työryhmä esitti myös pelihaittojen ehkäisyn ja hoidon linjauksia, palveluiden järjestämisen sisällyttämistä alueellisiin ja paikallisiin strategioihin ja toimintaohjelmiin sekä sitä, että rahapelihaittoista sekä tuki- ja hoitomahdollisuuksista tiedotetaan kuluttajille, työssään pelihaittoja kohtaaville ja päättäjille. Valmisteltavaksi esitettiin myös tehokkaita seuraamuksia laittoman pelitarjonnan estämiseksi ja kotimaisten peliyhteisöjen toiminnan turvaamiseksi.

Tietopohjan laajentamisesta hoidon ja ehkäisyn kehittämiseen

Vahva tutkimukseen perustuva tietopohja on rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen perusta. Arpajaislain pykälän 52 mukaisen seurannan ja tutkimuksen tehtävä on tuottaa tietoa rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Rahapeliongelmaan liittymätön rikollisuus ja petokset tai muut riippuvuushaittoihin kytkeytymättömät rahapelaamisen lieveilmiöt, joihin arpajaislaissa toisaalla viitataan, eivät sisälly arpajaislain pykälän 52 toimeksiantoon.

2000-luvun alussa toiminnan lähtökohtana oli rahapeliongelman seuranta ja tutkimus eli tiedontuotanto haittojen vähentämiseksi. Vuonna 2010, kun arpajaislaki oli muokattavana, pykälään 52 lisättiin lakisäätteiseksi tehtäväksi rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen. Rahapeliyhteisöjen yhdistämisessä vuonna 2017 haluttiin myös korostaa rahapelihaittojen ehkäisyä, ja lain tarkoituspykälään (1 §) lisättiin, että pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen vähentämisen lisäksi haittoja on myös ehkäistävä rahapelejä toimeenpantaessa. Lisäksi mukaan otettiin taloudellisten haittojen ehkäisy ja vähentäminen.

Rahapeleistä aiheutuu haittoja yksilön lisäksi lähiyhteisölle sekä muualle yhteiskuntaan, ja sen vuoksi tutkimusta tehdään nykyään monella tasolla. Järjestelmää ja sen vastuullisuutta arvioidaan analyttisesti ja kriittisesti pelihaittailmiön monipuolisen ymmärryksen perusteella. Tämän pohjalta kehitetään ehkäisevää ja korjaavaa työtä.

Tietoa tuotetaan muun muassa päätöksenteon tueksi. Rahapelijärjestelmään liittyvät päätökset tulee nähdä myös hyvinvointi- ja terveystieteiden näkökulmasta. Arpajaislain pykälän 52 toimeenpanossa rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja tai rahapeliongelmaa ei käsitellä pelkästään yksilön kannalta vaan myös sosiaalipolitiikan ja laajemmin yhteiskuntapolitiikan sekä kansanterveyden näkökulmista.

7 Rahapeliongelmiin ehkäisy 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:71.

Työssä keskitytään kysynnän, saatavuuden ja tarjonnan rajoittamiseen ja haittojen vähentämiseen, ja siinä huomioidaan myös laajemmat yhteiskunnallisesti merkittävät tekijät (kuten esimerkiksi tulotaso), joilla ei välttämättä ole suoraa yhteyttä rahapelaamiseen, mutta jotka vaikuttavat kansalaisten hyvinvointiin. Karkeasti jaotellen ehkäisevä työ keskittyy sääntelyyn, haittojen tunnistamiseen ja interventioihin, ammattilaisten koulutukseen ja viestintään. Rahapelijärjestelmän kehittämisen ja ehkäisevän työn lisäksi on tehty tutkimuksia järjestelmästä, pelaamisesta ja pelihaitoista sekä kehitetty hoitoa ja hoitojärjestelmää.

Käytännön toimeenpano Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut arpajaislain pykälän 52 nojalla tehtävän työn käytännön toimeenpanon THL:n tehtäväksi ja koordinoitavaksi. Toiminta on perustunut sopimukseen, joissa painoalueet on määritelty kullekin sopimuskaudelle. Painoalueet ovat perustuneet sosiaali- ja terveysministeriön strategiassa asetettuihin tavoitteisiin. Rahapelihaittoja koskeva toiminta nojaa vahvaan yhteistyöhön eri toimijoiden välillä.

Toiminnan perustana on tutkimus ja rakennettu tietopohja. Haittojen ehkäisy ja vähentäminen perustuvat tiedon seurantaan ja arviointiin sekä ilmiön tuntemiseen. Näiden rinnalla on tutkittu ja arvioitu rahapelipolitiikkaa ja -järjestelmää sekä niihin liittyviä tekijöitä. Kehittämistyö käynnistyi tuki- ja hoitomenetelmien ja palvelujen kehittämiseksi korjaavan työn näkökulmasta. Lisäksi ryhdyttiin vahvistamaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaamista rahapeliongelman hoidossa. Näiden lisäksi on työskennelty rahapeliongelman varhaisen tunnistamisen ja puheeksi ottamisen sekä rahapelihaittojen ehkäisyn kehittämiseksi.

Toiminta käynnistettiin kaksivuotisilla sopimuksilla. Ensimmäinen sopimus arpajaislain pykälän 52 mukaisesta toiminnasta tehtiin STM:n ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) välille vuosiksi 2007–2009. Sopimuksen muotoilussa näkyivät aiemmin mainitut Rahapelifoorumin tavoitteet. Stakesille annettiin tehtäväksi seurata ja tutkia rahapelaamiseen liittyviä haittoja, etsiä mahdollisimman tehokkaita keinoja ehkäistä haittoja sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta sekä kehittää ongelmallisesti pelaavien palveluja ja hoitojärjestelmää.

Seuraavassa vaiheessa, vuosina 2009–2015, toimintaa vakiinnutettiin ja toimeksiantoa laajennettiin. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa vuodelta 2011 linjattiin rahapelipolitiikkaa. Siinä haluttiin tehostaa koko väestön ja erityisesti lasten ja nuorten suojelemista rahapeliongelmiensa aiheuttamilta haitoilta. Mukana oli myös seurannan, tutkimuksen, ehkäisyn ja hoidon kehittäminen, samoin kuin järjestöjen, rahapeliyhteisöjen ja tutkimuslaitosten yhteistyön tehostaminen.

Arpajaislain pykälään 52 oli vuonna 2010 lisätty hoidon ja ehkäisyn kehittäminen. Nämä olivat mukana THL:n saamassa toimeksiannossa vuosille 2009–2011. Uusina tehtävinä THL:lle tulivat rahapelitoiminnan yhteiskunnallisen sääntelyn seuranta ja tutkimus, rahapelihaittojen ehkäisyn koordinointi, rahapeli riippuvuuden hoidon ja hoitomenetelmien tutkimus, kansainvälisen tieteellisen keskustelun seuranta, ajantasaisen rahapelihaittojen ehkäisyä käsittelevän verkkosivuston ylläpito sekä yleistajuisten asiantuntijakirjoitusten julkaiseminen ongelmapelaamisesta, ehkäisystä ja hoidosta. Seuraava STM:n ja THL:n puitesopimus tehtiin syyskuussa 2011 vuosiksi 2012–2015. Siinä määriteltiin jo aikaisempiin sopimuksiin nähden tarkemmin toimeksianto ja sen suorittajat. Tällä sopimuskaudella korostuivat tutkimus ja ammattilaisten osaamisen kehittäminen.

Toiminnan vakiinnuttua sopimuskaudet ovat olleet nelivuotisia. Toimeksiannon tehtävät ovat säilyneet samoina. Vuosien 2016–2019 sopimuksessa mukaan tuli STM:n asettama ohjausryhmä, jonka puheenjohtaja on STM:n edustaja. Ohjausryhmän tehtävänä on seurata puitesopimuksen toteutumista, ottaa kantaa suunnitelmiin, seurata taloutta ja esittää muutoksia sopimukseen.

Suomalaiset rahapeliyhteisöt eli Veikkaus, RAY ja Fintoto yhdistettiin vuonna 2017. Tämä näkyi myös arpajislain pykälään 52 nojaavan toiminnan tavoitteissa. STM:n ja THL:n välisessä puitesopimuksessa⁸ oli uusia tehtäviä: seurata rahapelijärjestelmän muutoksia, seurata ja tutkia rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen liittyvien toimenpiteiden vaikutuksia, lisätä kansalaisviestintää sekä tuottaa tietoa rahapelipoliittisen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi. Sopimuksessa painotettiin myös rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon menetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa.

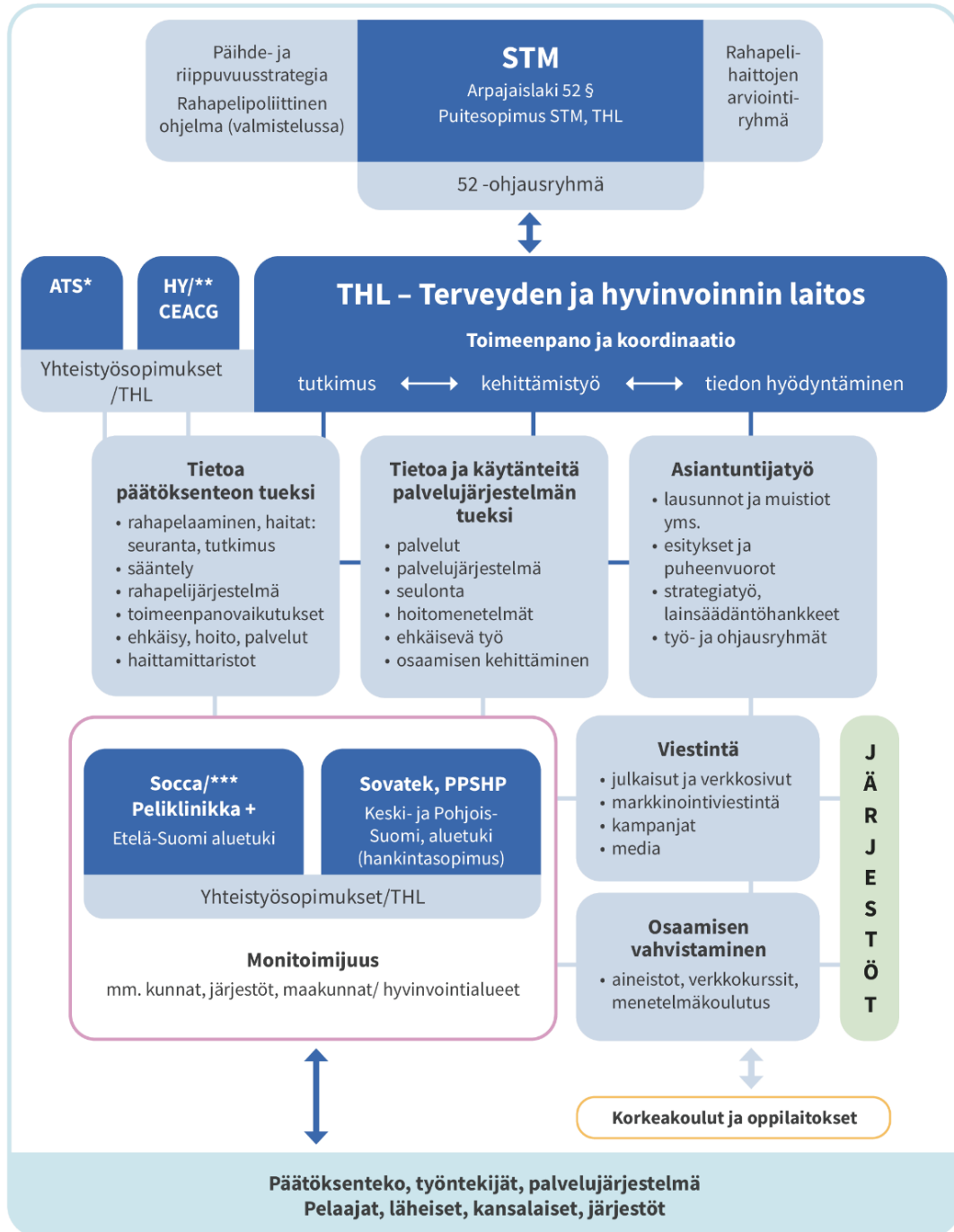
Puitesopimuksissa THL:n kumppaneina ovat olleet vuodesta 2016 Helsingin yliopiston CEACG – Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus sekä Alkoholitutkimussäätiö. Aiemmin samoilla toimijoilla oli sopimukset sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, mutta vuonna 2016 sopimukset siirrettiin THL:n kanssa tehtäviksi tutkimusyhteistyösopimuksiksi.

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa yhteistyösopimus on koskenut Peliklinikalla toteutettua kehittämistyötä ja tutkimusta. Osaamisen kehittämisessä kumppanina oli vuosina 2007–2017 Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske. Näiden lisäksi THL on tehnyt kiinteää verkostoyhteistyötä rahapelihaittojen ehkäisyä ja peliongelman hoitoa kehittävien järjestöjen kanssa tutkimus- ja selvitystyössä, tapahtumien järjestämisessä, ehkäisyn ja hoidon kehittämisessä, materiaalien tuotannossa sekä ammattilais- ja kansalaisviestinnässä. Lisäksi on tehty kansainvälistä tutkimusyhteistyötä esimerkiksi pohjoismaisten tutkijoiden kanssa sekä muun muassa riskipelaamisen mittarien kehittämisessä.

8 Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen sekä tutkimus, puitesopimus STM/4743/2015. THL/142/6.00.00/2016.

Rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen

Arpajaislain 52. § mukainen toiminta ja toimijat 2020-2023

*ATS Alkoholitutkimussäätiö, ** CEACG Riippuvuuden, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus/ HY, *** Socca, Pk-seudun sosiaalialan osaamiskeskus
THL:n koordinoima aluetuki: palveluntarjoajat Peliklinikka/ Socca, Sovatek: Sovatek -säätiö, PPSHP: Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Kuvio 2. Arpajaislain pykälän 52 nojalla rahoitettu toiminta vuosina 2016–2019.

Viime vuosina rahapelitoiminta ja sen toimintaympäristö ovat olleet vahvassa murroksessa. Julkinen keskustelu pelaamisen haitoista ja rahapelijärjestelmästä sekä kansainvälistyvä ympäristö haastavat kehittämään haittojen ehkäisyä ja koko yksinoikeusjärjestelmää uudella tavalla. Samanaikaisesti sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmä on muutoksessa. Nykyistä sopimusta valmisteltaessa STM halusi kuulla toimintaan kohdistuvia tarpeita mahdollisimman laajalti.

Vuonna 2019 STM valmisteli sopimuskautta 2020–2023 laajalla sidosryhmien haastattelukierroksella sekä avoimen kyselyn (otakantaa.fi) avulla. Niillä selvitettiin toimintaympäristöä, rahapeli- ja pelipolitiikan tulevaisuuden haasteita, toimintaan kohdistuvia tarpeita ja yleisemmin tulevaisuuden odotuksia. Kerätty tieto oli pohjana määriteltäessä tulevan kauden strategista linjaa, toiminnan painopisteitä ja tulostavoitteita.

STM määritteli, että kauden 2020–2023 strategisena linjana on vahvistaa rahapelihaittojen ehkäisyä ja haittojen vähentämiseen perustuvaa yksinoikeusjärjestelmää.

Yksinoikeusjärjestelmän oikeutus nojaa toimivaan haittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Rahapelijärjestelmälle on lainsäädännössä asetettu ensisijaiseksi tavoitteeksi ehkäistä ja vähentää pelitoimintaan kytkeytyviä taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ja taata pelaajien oikeusturva. Järjestelmän tarkoituksen toteutuminen ja sen oikeutuksen lunastaminen tulevaisuudessa edellyttävät vastaisuudessakin järjestelmän tutkimista ja kriittistä tarkastelua. Tämä tarkoittaa järjestelmän ja sen toimenpiteiden jatkuvaa arviointia, rohkeaa ja analyttistä muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin sukeltamista, pelihaittailmiön monipuolista ymmärrystä sekä tietoon pohjaavaa ehkäisevän ja korjaavan työn kehittämistä.

Rahapeleistä aiheutuvat haitat ovat laaja kokonaisuus. Niihin kuuluvat paitsi vakavat peliongelmat ja rahapeli-riippuvuus myös niin kutsuttu riskitason pelaaminen. Rahapelaamisesta aiheutuu haittoja yksilön ohella lähiyhteisölle sekä laajemmin yhteiskuntaan, ja haitat ovat laadultaan ja kestoaltaan erilaisia. Tämän laajemman näkökulman vahvistamiseksi vuoden 2017 alusta voimaan tullessa arpajaislain muutoksessa siirryttiin puhumaan ongelmien sijaan haitoista ja niiden seurannasta ja tutkimuksesta sekä haittojen ehkäisyä ja hoidon kehittämistä (HE 132/2016).

Kaudella 2020–2023 toiminnassa on neljä strategista painopistettä: 1) rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki, 2) haittojen määrittely, mittaaminen ja taso, 3) riskiryhmät ja riskipelaaminen sekä 4) tuen ja hoidon saatavuus ja laatu. Visio on, että rahapelaamisen haitat ja riskit saadaan hallintaan. Tämä edellyttää painopistealueiden mukaisia koordinoituja toimia, yhteyttä tutkimuksen, kehittämisen ja viestinnän välillä, yhteistyötä koko toimijakentän kesken sekä toiminnan jatkuvaa seuranta- ja arviointia.

Taulukko 1. STM:n määrittämä strateginen linja ja painopisteet sekä tulostavoitteet vuosille 2020–2023.

Strateginen linja: Pykälän 52 toiminnalla vahvistetaan yksinoikeusjärjestelmää			
Visio: Rahapelaamisen haitat ja riskit ovat hallinnassa			
Painopisteet ja tulostavoitteet			
1. Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki	2. Haittojen määrittely, mittaaminen ja taso	3. Riskiryhmät ja riskipelaaminen	4. Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu
<p>1. Seurannalla ja arvioinnilla on tuettu rahapelijärjestelmän toimeenpanoa rahapelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä (pelituotteet, saatavuus, kulutus, politiikka-, sääntely- ja vastuullisuustoimien vaikutukset).</p> <p>2. Toiminnalla on tuettu kestävästä rahapelijärjestelmän toimeenpanoa kansainvälistyvässä toimintaympäristössä (järjestelmät, pelaaminen, markkinat, vastuullisuus).</p>	<p>1. Seuranta on riittävä ja kattavaa eri tahojen tarpeisiin, ei päällekkäistä.</p> <p>2. Ymmärrys haitoista ja niitä tuottavista mekanismeista lisääntynyt.</p> <p>3. Haittamittarit ja indikaattorit on määritelty ja niitä käytetään tarvittavilla tasoilla.</p> <p>4. On saavutettu konsensus haittojen vähentämisen kansallisesta tavoitetasosta ja se on käytössä.</p>	<p>1. Peli- ja pelaajadataa hyödynnetään tehokkaasti.</p> <p>2. Riskipelaamisen rajat on määritetty ja ne tunnetaan.</p> <p>3. Puheeksiotto ja varhainen tunnistaminen toteutuu palveluissa.</p> <p>4. On otettu käyttöön arvioituja ja vaikuttavia menetelmiä.</p> <p>5. Rahapelihaittojen ehkäisy on vahvistunut paikallisessa ehkäisevässä päihdetyössä.</p>	<p>1. Tarve on arvioitu, määrämuotoinen kirjaaminen käynnistynyt</p> <p>2. Laatu, saatavuutta ja saavutettavuutta on arvioitu ja ryhdytty tarpeenmukaisiin toimiin.</p> <p>3. Palvelut integroituvat sote-rakenteisiin</p> <p>4. Valtakunnallista kehittämistyötä tukeva Peliklinikatoiminta on vahvistunut ja vakiintunut.</p> <p>5. Hoitopalvelujen kehittämistyötä on tuettu tuloksekkaasti.</p>

Kehittämistyötä yhteistyössä ja verkostoissa

THL ja sopimuskumppanit kehittävät rahapelihaittojen ehkäisyä ja hoitoa sekä yhteistyösopimusten pohjalta että kilpailutetuissa hankkeissa. Merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat olleet Pääkaupungin sosiaalialan osaamiskeskus Socca, jonka kanssa ylläpidetään Peliklinikkaa, sekä Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske, jonka kanssa on yhteistyössä järjestetty sote-ammattilaisten koulutusta ja verkkokursseja sekä otettu käyttöön koulutajaverkosto sekä Kuntatuki-hanke. Lisäksi Keski-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä on toteutettu kaksi alueellisen tuen kehittämisen pilottihanketta. Yhteistyö- ja hankintasopimukset ja niiden ohjaus ovat olleet tärkeä osa toimeksianton kokonaisuutta.

Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittämistä myös koordinoidaan verkostojen kautta THL:n johdolla. Keskeiseen kehittäjäverkostoon kuuluivat THL, Koske ja Socca.

THL on tämän toimintakatsauksen käsittelemän ajanjakson aikana osallistunut ohjaus- tai johtoryhmätyöskentelyyn⁹ kaikissa valtionrahoitteisissa ja RAY:n rahoittamissa rahapelihaittoihin liittyvissä hankkeissa sekä Peluurin

9 Peli poikki, Peliklinikka.

johtoryhmässä. Keskeistä tässä on ollut THL:n ja hankkeiden¹⁰ toiminnan yhteensovittaminen sekä hyvien käytäntöjen kehittäminen rahapelihaittojen ehkäisyyn ja hoitoon.

Näiden lisäksi rahapelihaittojen ehkäisyyn ja hoidon kehittämiseen osallistuvilla ns. rahapelihaittatoimijoilla¹¹ on oma hanketoimijaverkosto, johon THL on myös osallistunut. THL on myös koordinoinut Puhutaan rahapelaamisesta -verkostoa, joka keskittyy viestintään. Siihen ovat kuuluneet rahapelihaittatoiminnassa mukana olevat järjestöt.

Koske koordinoi vuoteen 2017 saakka sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille suunnattua koulutusta. Tuona aikana tuotettiin verkkoon oppisisältöjä ja koottiin verkostoja, joiden teemana oli esimerkiksi yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa annettava täydennyskoulutus sekä tutkimus- ja kehittämissyhteistyö Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön YTHS:n kanssa. Näitä tukemaan luotiin oma kouluttajaverkosto.

Alueellisina rahapeliongelman ehkäisyyn ja hoidon kehittämishankkeina vuosina 2013–2015 järjestettyjen Kanta-Hämeen ja Keski-Pohjanmaan aluepilottien toiminta perustui myös verkostotyöhön.

Asiantuntijat mukana yhteiskunnallisessa säätelystä

Arpajaislain nojalla toimineet asiantuntijat ovat ottaneet kantaa rahapelipolitiikkaan ja olleet mukana lainsäädännön valmistelussa. Asiantuntijoita on ollut eri rooleissa käytännössä kaikissa rahapeliasiaa käsittelevissä virkamies- tai ministeriöiden asettamissa työryhmissä.

Jo vuonna 2008 lainvalmistelun yhteydessä teetettiin kolme raporttia pykälän 52 rahoituksella: katsaus Suomen rahapelijärjestelmään, raportti etärahapeliin sääntelystä ja raportti rahapeliin haitta-arvioinnista.¹² THL ja useat rahapelihaittojen parissa toimivat tahot ovat olleet mukana lainvalmistelussa raporttien julkaisusta lähtien, joko työryhmissä eri rooleissa tai vähintään kuultavina.

Asiantuntemukselle on ollut kysyntää arpajaislain uudistamisprosessissa. Esimerkiksi rahapelitoiminnan yhteiskunnallinen sääntely oli esillä sisäministeriön hankkeessa, jossa tarkasteltiin rahapelijärjestelmien vaihtoehtoisia malleja ja valmisteltiin ehdotus suomalaisesta rahapelijärjestelmästä.¹³ Se sai mediankin kiinnostumaan. Työ luovutettiin sisäministerille 13.3.2015. THL vastasi hankkeen sihteeristössä erityisesti rahapeleihin liittyvien haittojen asiantuntemuksesta.

Rahapelijärjestelmän kehittämisessä keskeiseksi vaihtoehdoksi nousi kolmen yksinoikeusjärjestelmän toimijan (Fintoto, RAY, Veikkaus) yhdistäminen yhdeksi yhtiöksi. Yhdistämistä varten asetettiin 14.10.2015 jälleen sisäministeriön hanke, jossa tehtävänä oli valmistella rahapeliyhteisöjen rahapelitoiminnan yhdistämistä koskeva ehdotus arpajaislain ja tarvittavan muun lain muuttamiseksi sekä ehdotus hallituksen esitykseksi uudeksi tuotonjakolaiksi.

10 Esimerkiksi Sovatekin ym. Pelituki, EHYT ry:n Pelitaito ja Arpa, Sininauhaliiton Tiltti sekä YTHS:n ja THL:n yhteinen opiskelijoiden netti- ja pelihaittojen ehkäisyhanke.

11 A-klinikkasäätiö, EHYT, Sininauhaliitto, Sosped ja Sovatek.

12 Heikkilä J, Laine J & Salokoski T. Rahapeliin haitta-arviointi. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 18/2009. Määttä K. Etärahapeliin sääntelystä. Stakes, Raportteja 2/2008. Varvio S. Katsaus Suomen rahapelijärjestelmään. Stakes, Työpapereita 24/2007.

13 SM1519883.

THL on antanut sopimuskausien ajan sisäministeriön pyynnöstä lausuntoja rahapeliyhteisöjen pelisääntömuutosten vaikutuksista rahapelihaittoihin. THL:llä on edustus rahapeliasioiden neuvottelukunnassa. THL:ää, kuten muitakin rahapelihaittojen parissa toimivia tahoja, on kuultu lakivalmisteluiden asiantuntijakuulemisissa, niin valmistelemissa työryhmissä kuin eduskunnan valiokunnissa. Lain valmisteluvaiheessa THL on tehnyt STM:lle muistioita sekä antanut asiantuntija-apua sisäministeriölle.

Arpajaislain muutoksen perusteluissa vuonna 2016 yhdeksi keskeiseksi rahapeliyhteisöjen yhdistämisen perusteeksi nostettiin pelihaittojen ehkäisy. THL:lle annetun tehtävän¹⁴ mukaisesti siihen lähdettiin STM:n toimeksiannosta vuonna 2017 hakemaan uusia eväitä kahden asiantuntijatyöryhmän kautta. Työn tuloksena syntyi kaksi STM:n julkaisemaa raporttia.

Ensimmäisen asiantuntijatyöryhmän aihe oli rahapelaamisen sääntelyn mahdollisuudet rahapelihaittojen ehkäisemisessä. Raportti julkaistiin keväällä 2017 ja luovutettiin peruspalveluministeri Saarikolle.¹⁵ Tutkijatyöryhmä esitti tutkimusnäytön ja asiantuntijatiedon pohjalta kuutta vaikuttavaksi katsomaansa sääntelytoimenpidettä rahapelihaittojen ehkäisemiseen: rahapelejä tarjoavien toimipisteiden maantieteellisen keskittymisen ja sijaintipaikkojen rajoittaminen, pelipisteiden määrän rajoittaminen (rahapeliautomaatit), pelaamisen rajoittaminen anniskelupaikoissa, pakollinen pelaajan tunnistautuminen, pakolliset pelaajan itse asettamat rajat pelikulutukselle ja pelaajan itselleen hakema pelikielto.

Toisen työryhmän aihe oli ehkäisyn ja hoidon kehittäminen. THL:n koordinoima laajapohjainen asiantuntijatyöryhmä julkaisi raportin ja se luovutettiin peruspalveluministeri Saarikolle syyskuussa 2017.¹⁶ Asiantuntijaryhmä ehdotti, että rahapelipolitiikasta laadittaisiin valtioneuvoston periaatepäätös ja sitä toimeenpaneva kansallinen ohjelma. Samoin ehdotettiin, että arpajaislain pykälän 52 tulkintaa lavennettaisiin mahdollistamaan pitkäjänteinen laajapohjainen kehittämistyö sekä valtakunnalliset rahapelihaittoja vähentävät palvelut.

Tuki- ja hoitopalvelujen kehittämiseksi ja sote-ammattilaisten osaamisen vahvistamiseksi ehdotettiin perustettavaksi valtakunnallinen Pelihaittakeskus. Haittojen ehkäisyn vahvistamiseksi ja kansalaisviestintään ehdotettiin nimettäväksi rahapelihaittojen ehkäisyn yhteistyöryhmä. Maakunnat (sittemmin hyvinvointialueet) vastaavat tulevaisuudessa rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon järjestämisestä alueellaan. Niiden työn tueksi esitettiin viiden henkilövuoden lisäresurssia. Lisäksi raportin mukaan arpajaislaissa tulisi varmistaa peliyhtiölle kertyvän pelikäytännön koskevan datan käyttö haittojen seurantaan, tutkimusta ja rahapelien haitallisuuden arviointia varten sekä haittojen ehkäisy- ja vähentämistyön tueksi.

Rahapelihaittojen arvioinnin kehittäminen

2000-luvun alusta alkaen rahapelaaminen alkoi enemmän siirtyä verkkoon ja uusia nopeita pelejä tuli tarjolle. Tämä kehitys yhdessä lisääntyvän rahapelaamisen kanssa synnytti tarvetta arvioida rahapelien ja pelaamisen haittoja. Arpajaislain pykälän 52 mukaisella rahoituksella käynnistettiin useita selvityksiä. Sisäasiainministeriön asettama (SM064:00/2007) arpajaislain uudistusta valmistellut työryhmä korosti huhtikuussa 2009, että haitta-arvioinnin tulee tukeutua sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan ja riippumattomien tutkijoiden yhdessä kehittämään evaluointijärjestelmään.

14 THL sai STM:ltä kolme toimeksiantoa: 1) järjestää rahapelikysely rahapelijärjestelmän muutoksen vaikutusten seuraamiseksi, 2) tehdä selvitys sääntelyyn perustuvista rahapelihaittojen ehkäisytöistä ja niiden soveltuvuudesta Suomen rahapelijärjestelmään ja 3) luoda suunnitelma rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaavan työn järjestämiseksi Suomessa.

15 Selin J, Simonen J, Alho H, Castrén S, Järvinen-Tassopoulos J, Karlsson T, Nikkinen J, Salonen AH & Warpenius K. Sääntelyyn perustuvat rahapelihaittojen ehkäisytöimet ja niiden soveltuvuus Suomen rahapelijärjestelmään. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:43.

16 Suunnitelma rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaavan työn järjestämiseksi Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja 2017/42.

Rahapelihaittojen ehkäisyn tueksi vuonna 2009 julkaistiin STM:n teettämä Rahapeliä haitta-arviointi -raportti.¹⁷ Arviointiraportti oli askel kohti STM:n Rahapelihaittojen ehkäisy -selvityksen (STM 2007:71) ehdotusta ottaa ”viranomaiskäyttöön arviointijärjestelmä, jolla arvioidaan eri rahapeliä haitallisuutta harkittaessa rahapelilupien myöntämistä, rahapeliä pelisääntöjen vahvistamista, pelien toteutustapoja sekä mainonnan ja markkinoinnin asiallisuutta”. Raportissa todetaan, että johdonmukaiseen ja vastuulliseen rahapelipolitiikkaan kuuluu oleellisena osana pelihaittojen arviointi. Sen tarkoituksena oli esittää viranomaiskäyttöön konkreettinen toteutus rahapeliä haitallisuuden arviointijärjestelmäksi. Tämä oli jatkoa vuoden 2006 Rahapelifoorumin työlle.

Suomalaiset rahapeliyhteisöt olivat jo luoneet yhteisen oman vastuullisuustyökalunsa, jonka avulla rahapeleistä voidaan muodostaa niin sanotut riskiprofiilit (RavA). Tämän lisäksi pidettiin kuitenkin tarpeellisena riippumattoman asiantuntija-arvioinnin teettämistä uusista rahapeleistä.

Rahapelaamiseen liittyvän toimintakentän muutokset, pelaamisen määrän kasvu ja nettirahapeliä yleistyminen edellyttivät haittojen ehkäisyn näkökulmasta erityistä seuranta. Nettipokeribuumi oli kuumimmillaan, ja RAY avasi oman nettikasinonsa vuonna 2010. Julkisessa keskustelussa nousivat esiin rahapelaaminen, haittojen ehkäisy, hoidon tarpeet ja rahapeliä tuottojen käyttötarkoitukset.

Tähän vastattiin valmistelemalla rahapeliä haitallisuusarviointiin tarkoitettua työkalua yhteistyössä THL:n, sisäasiainministeriön (SM) ja STM:n kanssa sekä lisäämällä viestintää rahapeliä haittoista. Rahapeliä haittariskien arviointijärjestelmää kehittävä työryhmä luovutti raporttinsa SM:n ja STM:n kansliapäälliköille 20.3.2012.¹⁸ Työryhmän esityksen mukaan rahapeliä haittoja tulisi arvioida pelisääntöjen vahvistamisen yhteydessä ja sitä varten tulisi olla asiantuntijoista koostuva arviointiryhmä.

Rahapeliä haitallisuuden arviointijärjestelmän rakentamisesta tuli THL:lle yksi erityistehtävä. Tähän palkattiin erikoissuunnittelija vuonna 2013. Hänen tehtäviinsä kuului suunnitella rahapeliä arviointijärjestelmän kehittämistä sekä määrittellä, millaista tietoa peliyhteisöiltä kerätään arviointityötä varten. Rahapeliä haittariskien malliin julkaistiin suuntaviivat vuonna 2014 nimellä Taustamuistio rahapeliä haittariskien arvioinnista arviointiryhmän perustamista varten. Arviointijärjestelmää kehittävä työryhmä jatkoi vuoden 2012 esitysten pohjalta ja luovutti omat uudet esityksensä 1.9.2014 SM:n ja STM:n kansliapäälliköille.

THL käynnisti vuonna 2015 hankkeen peliyhteisöjen tiedon keruusta sosiaali- ja terveysministeriöön perustettavaksi kaavaillun arviointiryhmän tarpeisiin. Siinä määriteltiin ensin rahapeliä yhteisöiltä tarvittavaa dataa ja Poliisihallituksen valvontatiedoista pyydettäviä tietoja.

Vuonna 2009 alkaneen selvitys- ja kehittämistyön tuloksena syksyllä 2016 STM:n yhteydessä aloitti työnsä rahapeliä toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä. Arviointiryhmän työ on osa sosiaali- ja terveysministeriölle arpajaislain pykälässä 52 määriteltyä tehtävää seurata ja tutkia rahapelaamisesta aiheutuvia sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä haittoja sekä kehittää niiden ehkäisyä ja hoitoa. Asiantuntijaelimenä ryhmä tarkastelee rahapeliä toimeenpanoa ja antaa siihen liittyviä ehdotuksia ja suosituksia. Arviointiryhmä tuotti vuonna 2020 selvityksen rahapeliä automaattien ja automaattipeliä hallinnasta.¹⁹ Siinä tarkasteltiin raha-automaattien sosiaalisten, terveydellisten ja taloudellisten haittojen hallintaa. Arviointiryhmä esitti näkemyksensä siitä, kuinka haittoja tulisi ehkäistä esimerkiksi raha-automaattien sijoittelun avulla. Haittoja tulisi tarkastella niihin vaikuttavien eri ulottuvuuksien kautta. Arviointiryhmässä on eri rooleissa useita arpajaislain pykälän 52 nojalla työskenteleviä asiantuntijoita.

17 Heikkilä J, Laine J & Salokoski T. Rahapeliä haitta-arviointi. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 18/2009.

18 Ehdotus rahapeleihin kytkeytyvien haittojen arviointijärjestelmäksi. SM:n julkaisu 10/2012.

19 Rahapeliä automaattien ja automaattipeliä hallinta. Rahapeliä toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmän päätelmät haittojen hallinnan tehostamistarpeista ja ryhmän ohjauksessa tehty selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:35.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa vuonna 2019 tavoitteeksi on asetettu rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmän vahvistaminen. Tietoon pohjautuvan ja rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen perustuvan rahapelipolitiikan vahvistamiseen tarvitaan nykyistä monipuolisempaa ymmärrystä rahapelien haitoista.

STM asetti 28.5.2019 työryhmän määrittelemään rahapelihaittojen seuranta ja seurannan mittareita eli indikaattoreita. Työryhmän tavoitteena oli määritellä soveltuvat ja kattavat haittaseurannan mittarit, ja lisäksi tuli sopia periaatteista, joilla Veikkaus Oy:n peli- ja pelaaja-aineistoja käytetään erilaisiin tutkimuksiin ja sovelluksiin rahapelihaittojen seurannassa ja tutkimuksessa sekä ehkäisyyn ja hoidon kehittämisessä. Työryhmä julkaisi loppuraporttinsa²⁰ tammikuussa 2021. Työryhmän mukaan tällä hetkellä lähes kaikki saatavilla olevat indikaattorit kuvaavat yksilötason haittoja. Yhteisötason indikaattoreita listalle löytyi kaksi ja yhteiskuntatason haittaindikaattoreita ei lainkaan. Työryhmä esitti, että tietopohjaa tulee edelleen vahvistaa luomalla yhteisö- ja yhteiskuntatasoisia haittaindikaattoreita. Työryhmässä oli mukana useita arpajislain pykälän 52 nojalla rahoitetun toiminnan asiantuntijoita.

Tilannekatsaukset rahapelipolitiikkaan ja suomalaisen rahapelijärjestelmään

Ensimmäinen laajempi yleiskatsaus suomalaisen rahapelijärjestelmään toimitettiin vuonna 2009. Sisäasiainministeriön ase- ja arpajaishallintoyksikkö (AAHY), STM ja THL toimittivat yhteistyössä Suomalaisen rahapelaamisen vuosikirjan 2009.²¹ Se kokosi ensi kertaa yksien kansien sisään tietoa rahapelijärjestelmästä, toimijoista, rahapelipolitiikasta, rahapelaamisen yleisyydestä ja tunnusluvuista, muusta rahapelitutkimuksesta ja rahapelihaittojen ehkäisystä. Vuosikirja kertoi myös rahapeliongelman hoidosta ja rahapelihaittojen ehkäisyn kehittämistyöstä.

Suomalaisen rahapelipolitiikan ja -järjestelmän kuvausta päivitettiin seuraavan kerran, kun uusi katsaus suomalaiseen rahapelitoimintaan tehtiin vuonna 2011, Rahapelaamisen vuosikirja 2012.²² THL tuotti sen jälleen yhteistyössä STM:n, SM:n ja Poliisihallituksen (POHA) kanssa, ja sisällöntuotannossa olivat mukana myös muut rahapelihaittojen parissa toimivat tahot. Rahapelaamisen ja rahapelijärjestelmän sekä kansainvälisen kehityksen lisäksi kirjassa esiteltiin suomalaisten rahapeliyhteisöjen toimintaa ja tunnuslukuja sekä kuvattiin haittojen ehkäisyä ja rahapeliongelman hoitoa. Kirjassa on kuvattu paljolti niitä muutoksia ja kehitystä, joita suomalaisessa rahapelijärjestelmässä oli tapahtunut vuoden 2009 jälkeen. Kirjasta julkaistiin myös ruotsin- ja englanninkieliset käännökset.

Uusi valtion kokonaan omistama rahapeliyhtiö Veikkaus Oy aloitti toimintansa tammikuussa 2017. Syksyllä 2017 mediassa käynnistyi keskustelu suomalaisten rahapelaamisesta ja rahapelikulutuksesta. Taustalla olivat THL:n rahapelikulutusta käsitelleet analyysit.²³ Analyysit ja keskustelu nostivat esiin tärkeitä kysymyksiä rahapelien tuotoista: keiltä rahat tulevat ja kenelle haittoja aiheutuu?

Vastauksia näihin kysymyksiin toi kolmas katsaus suomalaiseen rahapelipolitiikkaan, Suomalaisen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017,²⁴ jonka tuottivat jälleen yhteistyössä THL, STM, SM ja POHA. Katsaus julkaistiin maaliskuussa 2018, ja osana sen julkistusta järjestettiin myös seminaari Rahapelihaitat – Yhteinen haaste, jaettu vastuu. Tilannekatsauksessa kuvattiin suomalaisen rahapelijärjestelmän murrosta ja sen vaikutuksia muun muassa politiikkaan,

20 Rahapelihaittojen seurannan indikaattorit. Rahapelihaittojen seuranta ja sen mittareita määritelleen työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:2.

21 Suomalaisen rahapelaamisen vuosikirja 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäasiainministeriö 2009.

22 Avellan M. (toim.) Suomalaisen rahapelaamisen vuosikirja 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.

23 Salonen AH, Kontto J, Alho H, Castrén S. Suomalaisten rahapelikulutus – keneltä rahapeliyhtiöiden tuotot tulevat? Analyysit. Yhteiskuntapolitiikka 2017, 82(5), 549–559 ja Castren S, Kontto J, Alho H, Salonen AH. The relationship between gambling expenditure, socioeconomics, health-related correlates and gambling expenditure – a cross-sectional population survey in Finland. Addiction 2017, 113(1), 91–106.

24 Järvinen-Tassopoulos J. (toim.) Suomalaisen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018.

valvontaan, vastuulliseen rahapelitoimintaan sekä rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Tilannekatsauksessa käsiteltiin myös suomalaisten rahapelaamista ja rahapelikulutusta sekä rahapelaajien ja läheisten kokemia rahapelihaittoja viimeisimpien tutkimustulosten valossa. Lisäksi siinä käytiin läpi erilaisia rahapelaajille ja heidän läheisilleen suunnattuja tuki-, neuvonta- ja hoitopalveluja.

Tutkimustieto toiminnan perustana

Rahapelaamisesta aiheutuvista haitoista tarvittiin lisää tietoa 2000-luvun alussa. Ilmiöstä oli siinä vaiheessa vielä hyvin vähän tutkittua tietoa, jonka pohjalta lähteä kehittämään esimerkiksi ehkäisyä ja hoitoa. Vuoden 2001 arpajaislain perusteluihin oli kirjattu, että tutkimuseettisistä syistä rahapelaamisen haittojen seurannan tulee tapahtua valtion toimeksiannosta ja kustannuksella. Tutkimuksella tuotettiin ja yhä tuotetaan tietoa sekä sosiaali- ja terveystieteiden kentälle että rahapelipolitiikan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi.

Suomalaisten rahapelaamista seurataan joka neljäs vuosi tehtävillä väestötutkimuksilla. Lisäksi tutkitaan rahapelijärjestelmää ja -politiikkaa, pelaamisesta aiheutuvia haittoja ja niiden ehkäisyä sekä hoitomenetelmiä ja niiden vaikuttavuutta. Suomalainen rahapelitutkimus on paljolti perustunut arpajaislain pykälän 52 velvoitteeseen seurata ja tutkia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia ongelmia.

Suurin osa suomalaisesta rahapelitutkimuksesta on tehty arpajaislain pykälään 52 perustuvalla rahoituksella. Tutkimustoiminta käynnistyi vuonna 2002. STM teetti aluksi selvityksiä ja opinnäytetöitä. Tavoitteena oli luoda kuva suomalaisesta rahapelaamisesta ja peliongelman hoidosta. STM teetti selvitykset²⁵ kuntien panoksesta rahapeliongelman hoitoon ja nuorten rahapelaamisesta, jota tutkittiin sekä puhelinhaastatteluiden että ikärajavalvontaa selvittävien koeostojen avulla. Näihin liitettiin myös THL:n teettämät jatkoanalyysit. Taloustutkimus Oy:n Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa -selvityksestä tehdyssä analyysissä todettiin, että selvitys kuvaa kuntien käytäntöjä rahapeliongelmaisten kohtaamisessa varsin hajanaisiksi. Peliongelman vähäisestä tunnettuudesta ja linjausten puutteesta näyttivät kielivän mm. selvityksen vastausprosentin alhaisuus, palveluiden nimeämisen vaikeus ja useat tyhjäksi jääneet vastauskohdat.

Rahapeliongelman tutkimus on nuori tutkimusala. Suomessa se kehittyi ja laajeni nopeasti arpajaislain pykälän 52 nojalla rahoitettuna. Ensimmäiset rahapeliongelmaa käsittelevät väitöskirjat näkivät päivänvalon vuosina 2012 ja 2013; Turun yliopistossa tehty väitöskirja käsitteli rahapeliongelman neurobiologiaa ja Helsingin yliopistossa tehty käsitteli rahapeliongelman hoitoa.²⁶

Arpajaislain pykälän 52 mukaisessa tutkimusyhteistyössä THL:n kumppaneina ovat olleet Alkoholitutkimussäätiö ja Helsingin yliopisto. Alkoholitutkimussäätiö (ATS) on saanut jaettavaksi rahoitusta rahapelihaittojen tutkimukseen arpajaislain pykälän 52 nojalla vuodesta 2007 alkaen. Säätiö jakaa rahapelitutkimusapurahoja avoimen kilpailun kautta korkeatasoisille tutkimushankkeille. Se on rahoittanut vuosittain kymmenkunta opinnäytetöitä ja tutkimusta. Toiminta perustuu THL:n ja ATS:n väliseen sopimukseen.

25 Turja T. Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa. STM ja Taloustutkimus 2006.
Murto A. Raportti Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa -selvityksestä. 2006.
Ilkas H & Aho P. Nuorten rahapelaaminen. Ikärajan valvonta – koeostot ja havainnointi. STM ja Taloustutkimus 2006.

26 Joutsa J. Neurobiology of pathological gambling – Brain imaging and epidemiological studies. Annales Universitatis Turkuensis D:1026. Väitöskirja (artikkeli). Castrén S. Disordered gambling in Finland: Epidemiology and a Current Treatment Option. Publications of the National Institute for Health and Welfare, 2013, 1–73.

ATS:n lisäksi STM resursoi vuodesta 2007 alkaen rahapelitutkimusta Helsingin yliopistossa (HY) sosiologian laitoksella. Vuonna 2011 yhteistyö jatkui Helsingin yliopistoon perustetussa Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus CEACG:ssä. Tutkimusyksikkö on osa Helsingin yliopiston valtiotieteellistä tiedekuntaa.

Tutkimusta on koordinoitu ja ohjattu THL:n sisällä, ATS:n rahapelitutkimusvaliokunnassa sekä Helsingin yliopiston riippuvuustutkimuksen ryhmässä. Vuonna 2016 nämä kolme tahoa muodostivat tutkimusyhteistyöryhmän tavoitteena tehostaa ja suunnata tutkimusta arpajaislain tavoitteiden toteuttamisen kannalta olennaisiin kohteisiin.

Tilanteet ja tarpeet vaikuttavat tutkimuksen painopisteisiin

STM oli vuonna 2007 antanut Stakesille tehtäväksi rahapelihaittojen seurannan, ja Kansanterveyslaitos (KTL) sai vuonna 2008 tehtäväksi tutkia rahapeliriippuvuutta. Pelihaittatutkimus vahvistui, kun KTL yhdistettiin Stakesin kanssa ja muodostettiin THL vuonna 2009. Ensimmäisiä yhteisiä tutkimuksia oli Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys (AVTK) -seurannan aineistoon perustuva raportti työikäisten suomalaisten rahapeli-ongelmasta ja niiden yhteyksistä elintapoihin.²⁷

Tutkijoiden ja tutkimuksen yhteistyötä tehtiin THL:n kehittäjä- ja tutkijaverkoston kautta. Siihen osallistuivat THL, Koske ja Socca. Lisäksi Helsingin yliopiston sosiologian laitos, sittemmin CEACG:n vetämä Peliverkko-verkosto, kokosi rahapelitutkijoita yhteen. THL:llä myös ohjattiin rahapelihaittoihin ja peliongelmaan liittyviä väitöskirjahankkeita ja pro graduja.

Vuosien saatossa tutkimuksen painopisteet ja kohteet ovat vaihdelleet kulloisenkin rahapelipoliittisen tilanteen ja seurannan tarpeiden mukaan. Rahapelitutkimuksen keskeisimpiä aihepiirejä ovat olleet muun muassa väestön rahapelaaminen, rahapelihaitat ja riskitekijät, rahapelijärjestelmä ja pelaamisen sääntely, ammattilaisten ja maalikoiden asenteet ja käsitykset rahapeli-ongelmista sekä alaikäisten pelaaminen ja pelihaitat.

Rahapeli-ongelman seurannan pohjana väestötutkimus

THL seuraa rahapelaamista ja sen aiheuttamia haittoja väestötasolla säännöllisesti toistettavin tutkimuksin. Väestötutkimusten avulla saadaan luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa ilmiöiden kehittymisestä.

Ensimmäisessä, vuonna 2003 STM:n Taloustutkimus Oy:llä teettämässä Rahapelaaminen 2003 -väestökyselyssä rahapeli-ongelma-termiä ei vielä mainittu. Siinä ongelmaa mittaavan SOGS-mittarin luokitus nykyiselle rahapeli-ongelmalle oli ”mahdollisesti ongelmia pelaamisen hallinnassa” (SOGS-mittarin tulos 3–4 pistettä). Rahapeli-ongelmaa pidettiin yksilön ongelmana. Se ei vielä noussut kansanterveyskysymysten listalle. Tiedotteessaan STM kyllä nosti esiin rahapelaamisen sosiaaliset haitat. Rahapelaamiseen liittyviä ongelmia oli 3,3 prosentilla väestöstä (SOGS-mittarissa vähintään 3 pistettä).

Vuoden 2003 väestökyselyn jälkeen rahapelaamista alettiin seurata neljän vuoden jaksoissa kansallisilla väestötason kyselyillä. STM teetti toisen väestökyselyn Suomalaisten rahapelaaminen 2007²⁸ jälleen Taloustutkimuksella. Yksi merkittävä havainto, joka vuoden 2007 kyselyssä nostettiin esiin, oli jo vuonna 2003 esitetty tulos, että huomattavan suuri osa rahapeliuutoista tulee ongelmapelaajilta. Eniten pelejä pelaava 5 prosenttia toi 50 prosenttia uutoista. Rahapeli-ongelma oli tutkimuksen mukaan kolmella prosentilla eli käytännössä siis samalla tasolla kuin edellisessä, vuoden 2003 tutkimuksessa.

27 Piispa M, Laitalainen E, Helakorpi S, Halme J, Alho H & Uutela A. Rahapelaaminen, pelaamisen aiheuttamat ongelmat ja niiden yhteys elintapoihin: Tutkimus työikäisistä suomalaisista vuonna 2008. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 29/2009.

28 Aho P & Turja T. Suomalaisten rahapelaaminen 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Taloustutkimus 2007.

Väestökyselyjen 2003 ja 2007 julkaisut eivät juuri sisältäneet tulosten tarkempaa analyysia. THL on sittemmin kuitenkin tehnyt niiden aineistoista jatkoanalyysia.

Seuraava väestötutkimus Suomalaisten rahapelaaminen 2011 julkaistiin vuonna 2012. Tässä tutkimuksessa Taloustutkimus oli yhteistyökumppanina, mutta nyt THL:n tutkijat analysoivat tulokset. Tuloksissa näkyi, että arpajaislakiin oli vuonna 2010 lisätty rahapelaamisen 18 vuoden ikäraja. Ikäraja laajeni koskemaan kaikkia rahapelejä vuonna 2011. Alle 18-vuotiailla rahapeleihin osallistuminen oli odotetusti vähäisempää kuin vuonna 2007. Uutena asiana kartoitettiin rahapelaamiseen liittyviä asenteita. Siinä käytettiin ensi kertaa ATGS-8-mittaria.²⁹ Suomalaisten asenne rahapelaamista kohtaan oli tutkimuksen mukaan enemmän kielteinen kuin myönteinen. THL jatkoi aiemmin tehtyjen raha- ja ongelmapelaamisen esiintyvyydetutkimusten tulosten³⁰ analyysia. Rahapeliongelman esiintyvyydessä ei ollut tapahtunut tilastollisesti merkitsevää muutosta (2,7 %) aiempiin tutkimuksiin nähden.

Tutkimuksen kehittämiseksi ja erityisesti väestötutkimusten laadun parantamiseksi huomiota kiinnitettiin niissä käytettäviin mittareihin. Rahapeliongelman mittarien ominaisuuksista ja luotettavuudesta oli niin kansainvälisessä kuin suomalaisessa tutkijayhteisössä käyty keskustelua. Väestötutkimuksissa ja kliinisessä työssä käytettäviä, rahapeliongelmia kartoittavia mittareita arvioitiin yhteistyössä kansainvälisten tutkijoiden³¹ kanssa, ja rahapelaamisen seulontaan liittyvistä mittareista julkaistiin katsausartikkeli³², jossa arvioitiin mittarien käytettävyyttä.

Tarve saada tarkempaa ja laajemmin tietoa suomalaisten rahapelaamisesta ja peliongelma- lisäsi panostusta tutkimukseen. Rahapelikysymyksiä liitettiin mukaan useampaan väestötason terveys- ja päihdekyselyyn: päihdetapauslaskentaan, Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys -kyselyyn (AVTK), Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) väestökyselyyn, korkeakouluopiskelijoiden terveyskyselyyn, kouluterveyskyselyyn ja ESPADIin – Eurooppalaiseen koululaistutkimukseen. Näiden tutkimusten tulokset toivat uusia aineistoja ja näkökulmia rahapelitutkijoiden käyttöön. Tuloksia esiteltiin niin julkaistuissa vertaisarvioituissa artikkeleissa³³ kuin kansainvälisissä konferensseissa.

Neljäs Suomalaisten rahapelaaminen -väestötutkimus³⁴ toteutettiin vuonna 2015 THL:n ja Tilastokeskuksen yhteistyönä. Tutkimuksessa selvitettiin rahapelaamista ja rahapeliongelmia sekä niihin liittyviä sosiodemografisia tekijöitä sekä hyvinvointiin ja elämäntapoihin liittyviä tekijöitä. Nyt saavutettiin tavoitteena ollut aikaisempaa korkeampi vastausprosentti (62 %). Tietoa kerättiin puhelinhaastattelujen lisäksi ensimmäistä kertaa myös valtakunnallisista rekistereistä. Aikaisemmissa väestötutkimuksissa oli rahapeliongelman mittarina käytetty SOGS-mittaria.³⁵ Vuoden 2015 tutkimukseen sisältyi ensi kertaa myös toinen rahapeliongelman mittari, PGSI.³⁶ Riskitason pelaaminen ja naisten rahapelaaminen olivat lisääntyneet, mutta kaiken kaikkiaan rahapeliongelma oli väestössä samalla tasolla kuin vuoden 2011 väestötutkimuksessa.

29 Attitudes Towards Gambling Scale. (Wardle ym. 2010.)

30 Suomalaisten rahapelaaminen 2003, 2007, 2011.

31 Attitudes Towards Gambling Scale (ATGS-8) -mittari, Jim Orford, Heather Wardle.

32 Salonen AH, Castrén S, Raisamo S, Alho H & Lahti T. Rahapeliriippuvuuden tunnistamiseen kehitetyt mittarit. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 2014, vol. 51, nro 2.

33 Salonen AH, Alho H & Castrén S. Gambling frequency, gambling problems and concerned significant others of problem gamblers in Finland: Cross-sectional population studies in 2007 and 2011. Scandinavian Journal of Public Health 2015, 1–7. Published online ahead of print.

34 Salonen AH & Raisamo S. Suomalaisten rahapelaaminen 2015 – Rahapelaaminen, rahapeliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet 15–74-vuotiailla. THL Raportti 16/2015.

35 South Oaks Gambling Screen.

36 Problem Gambling Severity Index.

Vuosina 2007–2015 tehdyistä Suomalaisten rahapelaaminen -väestökyselyaineistoista julkaistiin edelleen useita jatkoanalyysseja. Vuoden 2015 väestötutkimuksen perusteella julkaistiin laajat artikkelit rahapelikulutuksesta³⁷ ja lisäksi tehtiin jatkoanalyysseja esimerkiksi koulumenestyksen ja rahapelaamisen välisestä yhteydestä nuorilla aikuisilla sekä rahapelaamisen pitkän aikavälin kehityksestä Suomessa (2007–2015). Vuonna 2018 julkaistiin mm. artikkeli, jossa tarkasteltiin rahapelikulutusta suhteessa pelityyppeihin ja todettiin, että pelaaminen usein ja monia eri pelityyppejä yhdistäen on yhteydessä korkeampaan rahapelikulutukseen. Lisäksi julkaistiin artikkeli, jossa tarkasteltiin suomalaisten rahapelaamisessa ja rahapelihaitoissa tapahtunutta muutosta aikavälillä 2007–2015. Rahapelaaminen, erityisesti naisten rahapelaaminen, lisääntyi vuodesta 2007 vuoteen 2015. Raha-automaattipelien pelaaminen väheni, mutta verkossa pelaaminen lisääntyi.

Väestötutkimusten aineistot on tallennettu yhteiskuntatieteelliseen Tietoaarkistoon.³⁸ Tietoaarkisto on tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallinen palveluinfrastruktuuri. Se arkistoi ja välittää sähköisiä tutkimusaineistoja tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun.

Suomalaisten rahapelaaminen -väestötutkimuksen vuoden 2019 aineisto kerättiin jälleen yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Tulokset vahvistivat aikaisempien tutkimusten tuloksia; rahapeliongelman yleisyys ei ollut muuttunut vuoden 2015 tasosta. Suhtautuminen rahapelaamiseen oli kuitenkin kääntynyt kielteisemmäksi. Tutkimuksesta on julkaistu kolme raporttia.³⁹

Väestökyselyistä on yleensä haettu virallista arviota rahapeliongelman esiintyvyydestä. Nykyään kuitenkin mielenkiinto kohdistuu laajemmin rahapelaamisen haittoihin. Tietoon perustuvan päätöksenteon tueksi tarvitaan väestötutkimuksen lisäksi myös muuta haittojen ajantasaista ja monipuolista seuranta.

Rahapelijärjestelmän ja yhteiskunnallisen sääntelyn tutkimus

Rahapelaamisen haitat eivät kohdistu vain yksilöihin, ja tästä syystä myös rahapelaamisen yhteiskunnalliset haitat ja sääntely ovat seurannassa ja tutkimuskohteena. Vuonna 2014 THL:ssä aloitettiin suomalaisen rahapelipolitiikan, rahapelisääntelyn ja rahapelijärjestelmän nykytilan tutkimus. Tarkastelussa yhtenä kohteena oli siirtymä peliyhtiöiden itsesääntelystä aiempaa tiukempaan ulkoiseen sääntelyyn, mikä oli ollut arpajaislain osittaisen uudistuksen tavoitteena. Toisena aiheena oli EU-konteksti ja sen merkitys Suomen rahapelipolitiikalle ja järjestelmälle tutkimushetkellä ja lähitulevaisuudessa. Tavoitteena oli analysoida suomalaista rahapelipolitiikkaa ja avata keskustelua politiikan suunnasta. Aiheista julkaistiin kaksi artikkelia.⁴⁰

37 Salonen AH, Kontto J, Alho H & Castrén S. Suomalaisten rahapelikulutus – keneltä rahapeliyhtiöiden tuotot tulevat? *Analyysit. Yhteiskuntapolitiikka* 2017, 82(5), 549–559.

38 <https://www.fsd.tuni.fi/>.

39 Salonen AH, Lind K, Hagfors H, Castrén S & Kontto J. Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007–2019 – Suomalaisten rahapelaaminen 2019. THL Raportti 18/2020. Salonen AH & Hagfors H. Rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet – Suomalaisten rahapelaaminen 2019: Enemmistö kannattaa rahapeliautomaattien sijoittamista erillisiin pelisaleihin. Tilastoraportti 24/2020. Salonen AH, Hagfors H, Lind K & Kontto J. Rahapelaaminen ja peliongelmat – Suomalaisten rahapelaaminen 2019: Rahapelien pelaaminen riskitasolla on vähentynyt. Tilastoraportti 8/2020.

40 Selin J. From self-regulation to regulation? An analysis of new regulations concerning the harm assessment of gambling products and their marketing in Finland. *Addiction Research & Theory*. Selin J. Haittanäkökulman asema rahapelipolitiikassa verrattuna alkoholipolitiikkaan ja tupakkapolitiikkaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 1/2016.

Keväällä 2016, kun rahapelipolitiikka kävi läpi suuria muutoksia, STM ja THL pitivät tarpeellisena seurata järjestelmämuutosta. Ministeriö perusti prosessia tutkivan kärkihankkeen THL:n kanssa. Osana tätä hanketta Helsingin yliopiston CEACG tutki kolmea järjestelmämuutoksen aspektia: 1) järjestelmätasoa kolmannen sektorin rahoituksen kannalta, 2) rahapelaamisen ja yhtiöiden julkisuuskuva sekä rahapelimarkkinoinnin eettisiä kysymyksiä ja 3) kansalaisten ja pelaajien mielipiteitä ja mielikuvia pelaamisesta ja rahapelijärjestelmästä.⁴¹

Suomalaista rahapelipolitiikkaa tarkasteltiin myös suhteessa EU-oikeuteen.⁴² Tutkimuksessa todetaan muun muassa, että Suomi on pyrkinyt EU-jäsenyytensä aikana hillitsemään EU:n vaikutuksia omaan rahapelipolitiikkaansa, esimerkiksi muokkaamalla kansallista lainsäädäntöä EULainsäädännön kanssa yhteensopivaksi vain siinä määrin kuin on välttämätöntä. Samaan liittyi myös loppuvuonna 2018 julkaistu artikkeli Suomen ja Alankomaiden sääntelyn tapojen suhteesta EU-lainsäädännön asettamiin paineisiin, laittomaan rahapelaamiseen ja rahapelaamisen haitallisiin vaikutuksiin.⁴³ Kummankin maan tavoite on sama, pelaajien suojeleminen liialliselta rahapelaamiselta vähentämällä laittomien rahapelitoimijoiden toimintaa kansallisilla rahapelimarkkinoilla.

Rahapelitutkimus on yksi Helsingin yliopiston Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskuksen CEACG:n tutkimuksen ydinalueista. Vuonna 2019 julkaistuissa artikkeleissa tutkittiin mm. julkista keskustelua rahapelien haitoista ja yksinoikeusjärjestelmistä sekä Veikkauksen peliportfolion pelityyppien haittapotentiaalia. Julkinen keskustelu rahapelien haitoista oli yleistynyt, ja vuonna 2019 julkaistussa tutkimuksessa⁴⁴ analysoitiin, miten rahapelaamisesta on raportoitu Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2018.

Veikkausta koskeva julkinen keskustelu eroaa muista suomalaisista yksinoikeusjärjestelmistä käytävästä keskustelusta. Suomalaista rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmää (Veikkaus) verrattiin mediakeskusteluja koskevassa analyysissä⁴⁵ rautatiemonopoliin (VR) sekä alkoholimonopoliin (Alko). Toisessa tutkimuksessa⁴⁶ Veikkausta verrattiin Norjan rahapelimarkkinoihin. Veikkauksen peliportfolio painottaa enemmän suuren volyymin rahapeliautomaatteja, siinä missä Norjassa lottopelien ja urheiluveikkauksen rooli on suurempi. Kotimaiset rahapelituotot tulevat suurelta osin raha-automaattipeleistä, jotka aikaisempien tutkimusten mukaan ovat pelaajan kannalta kaikkein haitallisimpia.

Alkoholitutkimussäätiön rahoittama kansainvälinen Gambling, Science And Public Policy -hanke tuotti ensisijaisesti päättäjille, virkamiehille ja rahapeliongelman parissa toimiville suunnatun Setting Limits. Gambling, Science and Public Policy -kirjan⁴⁷, joka koostuu ehkäisevän politiikan mahdollisuuksien ja rajoitusten tarkastelusta nykyisen rahapelitutkimuksen antaman tiedon nojalla.

41 Marionneau V & Lähteenmaa J. Yhteiskunnallisten tuottojen kerääminen rahapeleillä ja peliportfolioiden vaikutus tuottoihin valtion yksinoikeusjärjestelmissä. Yhteiskuntapolitiikka. Selin J, Hellman M & Lerkkanen T. Monopolin vahvistaminen kilpailun nimissä: Poliitiikkaongelman esittämistavat rahapeliyhteisöjen yhdistymisessä. Yhteiskuntapolitiikka 2019, 84(1), 206–213. Salonen A, Lind K, Castren S, Lahdenkari M, Kontto J, Selin J, Hellman M & Järvinen-Tassopoulos J. Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet kolmessa maakunnassa. Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 4/2019.

42 Selin J. Suomen rahapelipolitiikan suhteesta EU-oikeuteen. Oikeus 2018, 47(1), 96–103.

43 Littler A & Järvinen-Tassopoulos J. Online gambling, regulation, and risks: A comparison of gambling policies in Finland and the Netherlands. Journal of Law and Social Policy 2018, 30, 100–126.

44 Lerkkanen T & Marionneau V. Rahapelaaminen Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2018. Yhteiskuntapolitiikka 2019, 84(5–6), 609–617.

45 Marionneau V & Hellman M. What is special about gambling? A comparison of public discourse on Finnish state monopolies in rail traffic, gambling, and alcohol. Critical Gambling Studies 2020.

46 Marionneau V & Lähteenmaa J. Yhteiskunnallisten tuottojen kerääminen rahapeleillä ja peliportfolioiden vaikutus tuottoihin valtion yksinoikeusjärjestelmissä. Yhteiskuntapolitiikka 2020.

47 Sulkunen P & Babor TF. Setting limits. Gambling, science and public policy. Oxford University Press 2019.

Rahapeliyhteisöjen yhdistymisen vaikutukset tutkimuskohteena

Kun uusi Veikkaus käynnisti toimintansa vuoden 2017 alussa, toimintaympäristön muutokseen haluttiin reagoida myös tutkimuksella ja asiantuntijatyöllä. THL sai ministeriöltä kolme kiireellistä toimeksiantoa: 1) järjestää rahapelikysely, jolla voidaan seurata rahapelijärjestelmän muutoksen vaikutuksia, 2) tehdä selvitys sääntelyyn perustuvista rahapelihaittojen ehkäisytöistä ja niiden soveltuvuudesta Suomen rahapelijärjestelmään sekä 3) luoda suunnitelma rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaavan työn järjestämisestä Suomessa.

Loppuvuodesta 2017 medioissa käytiin vilkasta julkista keskustelua rahapelaamisen aiheuttamista haitoista. Tähän keskusteluun toivat näkökulmia myös THL:n tutkimukset ja selvitykset. THL toteutti arpajaislain uudistamiseen ja rahapeliyhteisöjen yhdistämiseen liittyvän Rahapelikysely-tutkimuksen⁴⁸ yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa STM:n toimeksiannosta. Rahapelikysely muodostui aikuisväestöön kohdistuvasta väestötutkimuksesta ja Helsingissä toimivan Peliklinikan asiakkailta kerätyistä tiedoista.

Tutkimuksen ensi vaiheessa selvitettiin tilannetta kolmessa maakunnassa ennen yhdistymistä vuonna 2016 ja toisessa vaiheessa yhdistymisen jälkeistä tilannetta. Ensimmäisen kyselyn mukaan rahapelihaitat liittyivät pelaamiseen usein ja monin tavoin. Taloudelliset ja tunne-elämän haitat olivat tyypillisimpiä rahapelihaittoja. Rahapelaamisen hallinnan välineiden käyttö oli niukkaa. Rahapeliä markkinoitiin runsaaksi ja pelaamista lisääväksi. Suomalaisen rahapelijärjestelmän tärkeimmäksi tavoitteeksi nähtiin taloudellisen tuen myöntäminen yhteiseen hyvään.

Rahapelikyselyn toinen vaihe, yhdistymisen jälkeisen tilanteen kartoitus, toteutettiin vuonna 2018. Kakkosvaiheen tulokset julkaistiin maaliskuussa 2019⁴⁹, ja tarkasteltavana olivat vuosien 2016 ja 2017 välillä tapahtuneet muutokset rahapelaamisessa ja rahapelihaitoissa. Yhdistyminen ei juurikaan vaikuttanut rahapelihaittoihin, eikä rahapelihaittoja kokeneiden väestöosuudessa tapahtunut muutosta vuosina 2016–2017. Miesten kokema rahapeliongelma ja riskitasolla pelaaminen vähenivät. Myös rahapelaajien määrä pieneni, mutta rahapelikulutus ei kuitenkaan muuttunut.

Rahapelikysely-tutkimuksen Peliklinikan asiakkaille kohdistetussa osassa kysyttiin mielipiteitä rahapelaamisesta, rahapelihaitoista ja rahapeliä markkinoinnista.⁵⁰ Se tehtiin samoin vuosina 2016 ja 2018. Peliklinikan asiakkaat kokivat runsaasti erilaisia haittoja, ja esimerkiksi rahapelaamisen aiheuttamat terveyshaitat ja ihmissuhteisiin liittyvät haitat yleistyivät vuosina 2016–2017.

Rahapelijärjestelmän ja sen toiminnan tutkimus

Uuden Veikkaus Oy:n asema on toinen kuin aikaisempien suomalaisten rahapeliyhteisöjen, ja se edellyttää myös enemmän järjestelmätason tarkastelua. Uutena ajankohtaisena tutkimuksellisenä avauksena käynnistettiin rahapelitoiminnan omistaja- ja ohjauspolitiikkaa tarkasteleva tutkimus. Veikkauksen omistajaohjaajana toimii valtioneuvoston kanslia. Tätä laadullista tutkimusta varten haastateltiin valtion virkamiehiä ja Veikkauksen edustajia vuosina 2018 ja 2019.

48 Salonen AH, Latvala T, Castrén S, Selin J & Hellman M. Rahapelikysely 2016. Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapeliä markkinoitiin liittyvät mielipiteet Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa. THL. Raportti 9/2017.

49 Salonen A. ym. Peliklinikan asiakkaiden rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapeliä markkinoitiin liittyvät mielipiteet. Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. THL. Raportti 5/2019.

50 Salonen A, Castrén S, Latvala T, Heiskanen M & Alho H. Rahapelikysely 2016. Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapeliä markkinoitiin liittyvät mielipiteet rahapeliongelmaan apua hakevilla Peliklinikan asiakkailta. THL. Raportti 8/2017. Salonen A. ym. Peliklinikan asiakkaiden rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapeliä markkinoitiin liittyvät mielipiteet. Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. THL. Raportti 5/2019.

Vuonna 2018 julkaistussa artikkelissa tuotiin esiin merkittävä tieto: rahapeliautomaatteja on eniten sosioekonomisesti heikommilla alueilla.⁵¹ Tämä nosti vilkkaan julkisen keskustelun mm. rahapeliautomaattien vaikutuksesta rahapeliongelman syntyyn. Vuonna 2019 julkaistu jatkotutkimus rahapeliautomaattien sijoittelusta⁵² tarkensi kuvaa osoittaen muun muassa sen, että alueilla, joissa asuu keskimääräistä vanhempaa väkeä, ja alueilla, joissa on keskimääräistä enemmän työpaikkoja, on myös enemmän automaatteja. Aiheen yhteiskunnallista merkittävyyttä kuvastaa myös se, että aiheesta kirjoittanut toimittaja palkittiin työstään Lumilapio-tiedonjulkistamis-palkinnolla.

Koronapandemia toi tullessaan vuonna 2020 joitakin ennakoimattomia tutkimustarpeita. Veikkauksen pelikulutusdataa pyritään hyödyntämään rahapelien haittojen arvioinnissa sekä tutkimuksissa, joissa selvitetään pandemian vaikutusta rahapelaamiseen. Tilastoja seurataan esimerkiksi Peluurissa aiempaa tarkemmin; erityishuomiona on mm. läheisten yhteydenottojen lisääntyminen. Koronaepidemian vaikutuksia seurataan myös päihdepalveluissa. THL seuraa päihdepalvelujen tilannetta kuudessa Suomen suurimmassa kaupungissa sekä joillakin erikseen valituilla alueilla: miten epidemiaan on varauduttu, miten palveluja saavutetaan ja miten niistä tiedotetaan.

Rahapelaamisen aiheuttamien haittojen seuranta

Tutkimuskohteiden valintaa ovat ohjanneet monet asiat: STM:n ja THL:n sopimukset pykälän 52 mukaisesta resurssien käytöstä, hoidon ja ehkäisyn kehittämisen tarpeet, kulloinenkin rahapelipoliittinen tilanne, julkisessa keskustelussa esiin nousseet kysymykset sekä aiemmasta tutkimuksesta ja kansainvälisestä tutkimuksesta heränneet jatkotutkimusaiheet. THL ja sen sopimus Kumppanit ovat julkaisseet tutkimuksia vertaisarvoituissa suomalaisissa ja kansainvälisissä julkaisuissa, ja niitä on julkaistu myös THL:n verkkosivuilla. Lisäksi tutkijat ovat esitelleet tutkimuksia kansainvälisissä konferensseissa ja kotimaisissa seminaareissa.

THL:n rahapelitutkimus käsitteli vuonna 2015 muun muassa nuorten pelaamista ja rahapeliongelmissa auttavia hoitopalveluita, mittarien luotettavuutta, naisten rahapelaamista, nuorten raha-automaattipelaamista, haittanäkökulmaa rahapelipolitiikassa sekä sosiaalisia haittoja.⁵³

Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen kehitystä analysoitiin sekä aikuisväestössä että nuorilla.⁵⁴ Nuorilla rahapelaamisen pitkään jatkunut laskeva trendi näyttää tasaantuneen vuosina 2015–2017. Lisäksi tutkittiin ulkomaalaistaustaisten nuorten raha-automaateilla pelaamista Suomessa. Raha-automaattipelaamisessa ei ollut eroja ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten yhdeksäsluokkalaisten poikien välillä, sen sijaan tyttöjen välillä eroja oli siten, että ulkomaalaistaustaisten tyttöjen raha-automaattien pelaaminen oli suomalaistaustaisia tyttöjä yleisempää.

51 Selin J, Raisamo S, Heiskanen M & Toikka A. Onko hajasijoitettujen rahapeliautomaattien suhteellinen määrä suurempi sosioekonomisesti haavoittuvilla asuinalueilla? Yhteiskuntapolitiikka, 2018, 83 (3).

52 Raisamo S, Toikka A, Selin J, Heiskanen M. (2019). The density of electronic gambling machines and area-level socioeconomic status in Finland: a country with a legal monopoly on gambling and a decentralised system of EGMs. BMC Public Health 19:1198.

53 Järvinen-Tassopoulos J & Raitasalo K. Ikärajoja ja rajojen kokeilua. Raha-automaattipelejä pelaavien 9.-luokkalaisten alkoholin, kannabiksen ja tupakkatuotteiden käyttö vuosina 1995–2011. Yhteiskuntapolitiikka 2015, 80(2), 160–172. Kokko M, Kunttu K, Pesonen T, Lintonen T & Raisamo S. Rahapeliongelmat ja psyykinen oireilu korkeakouluopiskelijoilla. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 2015, 52(3). Räsänen T, Lintonen T, Raisamo S, Rimpelä A & Konu A. Gambling, violent behavior, and attitudes towards violence among adolescent gamblers in Finland. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 2015, 5. Raisamo S, Warpenius K & Rimpelä A. Adolescent gambling on slot machines – before and after a national slot machine ban to minors. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 2015, 6.

54 Castrén S, Heiskanen M & Salonen AH. Trends in gambling participation and gambling severity among Finnish men and women: cross-sectional population surveys in 2007, 2011 and 2015. BMJ Open 2018. Salonen AH, Kontto J, Perhoniemi R, Alho H & Castrén S. Gambling expenditure by game type among weekly adult gamblers. BMC Public Health 2018, 18:697. Järvinen-Tassopoulos J & Raitasalo K. Ulkomaalaistaustaisten 9.-luokkalaisten nuorten päihdeiden käyttö ja rahapelaaminen – Eurooppalaisen koululaiskyselyn tuloksia vuodelta 2015. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2017, 54:3, 184–195. Kinnunen J, Pere L, Raisamo S ym. Nuorten terveystapatutkimus 2017. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihdeiden käyttö sekä rahapelaaminen. STM 2017.

THL:n arpajaislain nojalla rahoitettu rahapelitutkimus tuotti vuonna 2019 useita artikkeleita. Niissä tutkimuskohteina olivat mm. nuorten rahapelaaminen ja yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuva nettipelaaminen. Alaikäisten rahapelaaminen väheni vuosina 2010–2019.⁵⁵ Peliklinikan katsastustyyppisessä selvityksessä⁵⁶ kartoitettiin auttavien palveluiden piirissä olevien asiakkaiden ulkomaista nettipelaamista. Kaikki pelimuodot olivat aiheuttaneet asiakkaille ongelmia, mutta ulkomaisten nettipelien pelaajien joukossa ongelmien vakavuus korostui.

Alkoholitutkimussäätiön (ATS) rahapelihaittojen tutkimuksista merkittävimmän rahoituksen saivat vuonna 2018 Arvaamattomuus ja yllätyksellisyys rahapelaamisen selittäjinä -hanke sekä Rahapeliongelmat ja verkkoyhteisöt: sosiaalipsykologinen tutkimus nuorten toiminnasta sosiaalisen median peliyhteisöissä -hanke.⁵⁷ Jälkimmäisessä tutkimuksessa havaittiin, että yli puolet vastaajista, jotka olivat vierailleet rahapeleihin liittyvissä verkkoyhteisöissä, olivat joko riskialttiisti pelaavia tai mahdollisia patologisia pelaajia. Keskustelu näissä verkkoyhteisöissä käsitteli pääosin pelivihjeitä ja -kokemuksia. Vierailut rahapeleihin liittyvissä verkkoyhteisöissä ennustivat merkittävästi liiallista rahapelaamista. Nuorten kanssa työskentelevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tulisi olla tietoisia näiden verkkoyhteisöjen merkityksestä liiallisen rahapelaamisen kehittymisessä.

Lisäksi ATS:n tuottamasta tutkimuksesta voisi mainita esimerkiksi vuonna 2019 julkaistun artikkelin peruskoulun päättötodistuksen yhteydestä rahapelaamiseen 18–29-vuotiailla. Peruskoulun päättötodistuksen alhainen keskiarvo on yhteydessä runsaampaan rahapelaamiseen 18–29-vuotiailla.⁵⁸ Samoin ATS oli rahoittanut hankkeen Rahapelaamisen yhteiskunnalliset hyödyt ja haitat, josta vuonna 2019 julkaistussa artikkelissa⁵⁹ esiteltiin rahapelaamisen kansanterveysvaikutusmalli. Malli on rakennettu laajan kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Siinä tarkastellaan rahapelaamisen hyötyjä ja haittoja eri tasoilla (yksilö, yhteisö, yhteiskunta).

Arpajaislain pykälän 52 puitteissa on tehty kansainvälistä yhteistyötä, jossa haetaan tukea kansalliselle toiminnalle. Esimerkkeinä tästä ovat Kanadan johtama tutkimusryhmä rahapelaamisen riskitasojen määrittämiseksi, kansainvälinen vertaileva tutkimus rahapelijärjestelmän ja rahapelikulttuurin vuorovaikutuksesta ja rahapelitutkimuksen synergiaan Pohjoismaissa pyrkivä GAMIC-verkosto. Kaikissa näissä arpajaislain perusteella rahoitusta saavat tutkijat ovat aktiivisina kumppaneina.

Rahapeli-riippuvuuden lääkehoito tutkimuksessa

Rahapeliongelman hoitoa on tuettu tutkimuksilla, joissa on selvitetty niin peliongelman syntyä kuin erilaisia hoitomenetelmiäkin. Tutkimushankkeissa selvitettiin mm. peliriippuvuuden neurobiologiaa sekä peliongelman lääkkeellistä hoitoa. Rahapeli-riippuvuuden neurobiologiaa tutkittiin vuonna 2013 kuvantamistutkimuksessa Brain dopamine, opioid and serotonin signaling in behavioural addictions⁶⁰ yhteistyössä valtakunnallisen PET-keskuksen⁶¹ kanssa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää PET- ja MRI-menetelmillä riippuvuuksien – tässä tapauksessa peliriippuvuuden ja ahmintahäiriön – vaikutuksia aivojen välittäjäainetoimintaan eli dopamiini-, opioidi- ja serotoniinijärjestelmiin.

55 Raisamo S, Kinnunen J, Pere L, Lindfors P & Rimpelä A. Adolescent gambling, gambling expenditure and gambling-related harms in Finland, 2011–2017. *Journal of Gambling Studies* 2019. Kinnunen JM, Pere L, Raisamo S, Katainen A, Myöhänen A, Lahti L, Ahtinen S, Ollila H, Lindfors P & Rimpelä A. Nuorten terveystapatutkimus 2019. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:56.

56 Heiskanen M, Silvennoinen I, Nuutinen S, Hallamaa T, Saarelainen J & Björkenheim C. ”Tunnissa meni 1500 €”. Ulkomaille pelaaminen rahapeliongelmiin apua hakeneiden joukossa. Peliklinikka 2019.

57 Sirola A, Kaakinen M & Oksanen A. Excessive gambling and online gambling communities. *J Gamb Stud*. 2018 Dec;34(4): 1313–1325.

58 Latvala T, Alho H, Raisamo S & Salonen AH. Gambling involvement, type of gambling and grade point average among 18–29-year-old Finnish men and women. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 2019, 36(2) 190–202.

59 Latvala T, Konu A & Lintonen, T. Public health effects of gambling – debate on a conceptual model. *BMC Public Health* 2019, 19:1077.

60 Majuri J. Dopamine, opioid and serotonin neurotransmission in behavioral addictions. 2019-03-15.

61 <https://turkupetcentre.fi/>

Tutkimuksessa todettiin, että rahapelaajilla on aivojen palkitsemisjärjestelmissä hyvin samanlaisia muutoksia kuin aineriippuvaisilla.

Hoitotutkimuksen tueksi THL käännätti vuonna 2013 uudistetun DSM-5-järjestelmän kriteerit ja termit sekä selkeytti suomenkielisiä termejä yhteistyössä Duodecim sanastolautakunnan kanssa.⁶²

Merkittävä hoitotutkimus on ollut THL:n ja Peliklinikan urauurtava Rahapeliiriippuvuuden hoitaminen kohdennetulla naltreksoniääkityksellä ja oppimismallilla -tutkimus. Tutkimushanke käynnistyi Peliklinikalla tammi-kuussa 2011. Asiakkaat saivat naltreksoni-lääkityksen sekä kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan perustuvan lyhytneuvonnan. Tutkimus kunkin asiakkaan kohdalla kesti 14 viikkoa, ja tutkittavia seurattiin viikoittain. Vuosien 2011–2013 aikana kliiniseen hoitotutkimukseen osallistui yhteensä 101 rahapeliiriippuvuuden kokenutta henkilöä.⁶³ Tutkittavien ohjeenmukainen lääkkeiden käyttö oli kuitenkin vähäistä, eikä tutkimusryhmien välillä todettu merkittävää eroa.

Naltreksoni-lääkitys näytti kuitenkin lupaavalta niillä henkilöillä, jotka olivat käyttäneet lääkitystä. Täten lähdettiin kehittämään nopeammin vaikuttavaa naltreksoni-lääkitystä, naloksoni-nenäsumutelääkitystä. Turun PET Centressä⁶⁴ selvitettiin PET-kuvantamisen avulla naloksoni-suihkeen sitoutuminen aivoihin ja tutkittiin sen vaikutuksen nopeutta ja kestoja. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Clinical Research Services Turku (CRST) Oy:n kanssa vuonna 2015.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella kehitettiin hoitotutkimukseen sopiva naloksoni-nenäsuihke, ja seuraavana vuonna tehtiin pienellä rahapeliiriippuvaisten potilasryhmällä ns. avoin pilottitutkimus. Vuonna 2017 loppuun saatetun pilotin Rahapeliiriippuvuuden hoitaminen kohdennetulla naltreksoniääkityksellä ja oppimismallilla⁶⁵ pohjalta valmisteltiin laaja rahapeliiriippuvuuden lääkehoitotutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko nenäsumutteena tarvittaessa otettavasta naloksoni-lääkkeestä hyötyä rahapeliiriippuvuuden hoidossa.

Rahapeliiriippuvuuden lääketutkimus oli kaksoissokkoutettu lumekontroloitu tutkimus. Tavoitteena oli selvittää myös, kuinka hoito vaikuttaa rahapelaamiseen käytettyyn rahamäärään, rahapelaamisen useuteen, internetin käyttöön, elämänlaatuun, alkoholinkäyttöön ja mielialaan. Tutkimuksen kliininen vaihe saatiin päätökseen vuoden 2019 aikana.⁶⁶ Tutkimuksen käyttöön käännettiin kanadalainen David Hodginsin *Becoming a winner*-kirjanen, Avaimia rahapeliongelman hallintaan.

Pilottivaiheen tutkimus tehtiin kliinistä tutkimusta varten, ja tutkimuksessa todettiin tutkittavien sitoutuvan hyvin naloksoni-lääkityksen käyttöön. Vaikka PET-tutkimus naloksonin sitoutumisesta aivojen opiaattireseptoreihin osoitti naloksoni-nenäsuihkeen vaikuttavan hyvin nopeasti ja vaikutuksen kestävästi useita tunteja, niin kliinisessä hoitotutkimuksessa ei voitu osoittaa naloksoni-suihkeesta olevan lisähyötyä rahapeliiriippuvuuden hoidossa. Tärkeä havainto oli kuitenkin se, että yhtään merkittävää haittavaikutusta ei ilmennyt tutkimuksien aikana.

62 Castrén S, Salonen AH, Alho H & Lahti T. Rahapeliiriippuvuuden diagnostiikka muutoksessa. Suomen Lääkärilehti 2014;7: 469–472. Castrén S, Salonen AH, Alho H & Lahti T. Challenges in translating DSM-5 criteria for Gambling Disorder into Finnish. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 2014, 31(2), 221–224.

63 Julkaistut artikkelit: Lahti T, Basnet S, Kovanen L, Castrén S, Pankakoski M, Saarikoski S, Partonen T & Alho H. A randomized, double-blind, placebo-controlled trial of as-needed Naltrexone in the treatment of pathological gambling. *European Addiction Research* 9/2015.

64 Turku PET Centre <https://turkupetcentre.fi/>

65 Castrén S, Mäkelä N, Haikola J, Salonen AH, Crystal R, Scheinin M. & Alho H. Treating gambling disorder with as needed administration of intranasal naloxone: a pilot study to evaluate acceptability, feasibility and outcomes. *BMJ Open* 2019: 9:e023728.

66 Rahapeliiriippuvuuden hoitotutkimus -verkkosivut: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/rahapeliiriippuvuuden-hoitotutkimus>

Rahapeliongelman hoidon kehittäminen

Rahapeliongelmaan oli aiheen parissa toimivien järjestöjen mukaan vaikea löytää ja saada hoitoa 2000-luvun alussa. Ilmiöstä oli vielä vähän tietoa, ja sekin saattoi vaikuttaa, että hoito oli järjestetty päihdehoidon yhteyteen. Hoitojärjestelmä ei aina tunnistanut rahapeliongelmaa, eivätkä pelaajat halunneet etsiä hoitoa päihdeyksiköistä. Hoitopaikoista oli puutetta, ammattilaiset kokivat osaamisensa peliongelman hoidossa riittämättömäksi, eikä pelaajien talousvaikeuksiin osattu kiinnittää huomiota hoidossa.

Rahapelifoorumin raportin myötä peliongelmaa kokeneiden tarve saada hoitoa nousi sosiaali- ja terveysministeriön strategiaan. Arpajaislain pykälä 52 tarjosi mahdollisuuden lähteä kehittämään hoitojärjestelmää. Ensin STM teetti selvityksen kuntien kyvystä vastata rahapeliongelman hoitoon. Selvityksen jälkeen lähdettiin kehittämään hoitopalveluja ongelmallisesti pelaaville. STM myös ohjasi RAY:n avustusrahoja rahapeliongelman hoidon kehittämishankkeisiin.⁶⁷ Vuonna 2006 ministeriö alkoi rahoittaa ensimmäistä suomalaista verkkoterapian kokeilua eli Peli poikki -ohjelmaa.

Tällä hetkellä rahapeliiriippuvuuden hoidon kehittämisessä pyritään edistämään vaikuttaviksi todettujen hoitomuotojen, kuten kognitiivisen käyttäytymisterapian (KBT) ja motivoivan haastattelun, käyttöönottoa. Tavoite niin palvelujärjestelmän kuin hoitomenetelmienkin kehittämisessä on, että ensin vahvistetaan menetelmiä ja työkaluja vakavan rahapeliiriippuvuuden hoitamiseen ja jatkossa tutkimus- ja kehittämistyössä edetään kohti varhaisvaiheen mini-interventiota.

Hoidon kehittäminen ja palvelujärjestelmä

THL:n toimeksiantona vuosina 2009–2011 oli kehittää rahapeliongelmaisten palveluja ja hoitojärjestelmää. Vuonna 2012 THL sai uudeksi tehtäväkseen tutkia rahapeliiriippuvuuden hoitoa ja hoitomenetelmiä. Rahapeliongelman hoidosta on sittemmin julkaistu tutkimuksia ja selvityksiä sekä arviointiraportteja tuki- ja hoitopalveluista. Kehittämistyön tuloksia ja hyviä käytäntöjä on myös julkaistu ja kuvattu osana päihde- ja mielenterveystyön oppimisverkoston toimintaa Hyvät käytännöt -sivustolla sekä Innokylässä. THL on ollut tukemassa ja toteuttamassa rahapeliongelman hoidon kehittämishankkeita.

Rahapeliongelman hoidon kehittämisen pohjatyötä tehtiin jo Stakesissa. Ensin huomio kohdistettiin palvelujärjestelmään ja sen kehittämistarpeiden analysoitiin. Arviointiraportti Sattumanvaraisuudesta koordinoitiin⁶⁸ vuodelta 2009 kartoitti ongelmallisesti pelaaville tarjottavaa tukea ja hoitoa sekä palvelujen kehittämistarvetta palvelujärjestelmässä. Se muodosti tärkeän tietopohjan kehittämistyölle, ja sen pohjalta alettiin valmistella kehittämisohdotuksia.

Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon sekä palveluiden kehittäminen suunnattiin kiireellisimmin tarvittaviin palveluihin. Ongelmallisesti pelaaville ja heidän läheisilleen lähdettiin kehittämään matalan kynnyksen palveluja ja avohoitoa. Ajankohtaisena haasteena on palvelujärjestelmän kehittäminen rahapelihaittoja kokevien asiakkaiden tarpeisiin osana sote-uudistusta. Tämä edellyttää perus- ja erityispalvelujen työnjaon selkiyttämistä ja yhteistyön vahvistamista ongelmallisesti pelaavien hoidossa. Tavoitteena on, että rahapeliongelmaan liittyvät hoitopalvelut

67 Esimerkiksi A-klinikkasäätiön yhteisöhoitokokeilu Rapeli-hanke 2005–2008 (ks. Ahonen J. Rapeli-yhteisön loppuraportti julkaisussa Yhteisöllinen avohoito rahapeliongelmaisten tukena: Mallin kehittäminen ja yhteisöhoiton vaikutukset. Stakes, 2008) ja Sosiaalipedagogisen säätiön Pelaaminen hallintaan koulutus- ja kuntoutusohjelma 2004–2006 (ks. Huotari K. Pelaaminen hallintaan – kuntoutus- ja koulutusohjelman ulkoinen arviointi. 2007).

68 Huotari K. Sattumanvaraisuudesta koordinoitiin: Ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut sekä hoitopalvelujärjestelmän kehittäminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 21/2009.

huomioidaan osana uudistuvia sote-palveluja. Asiakkaiden näkökulmasta rahapeliongelmaan liittyvä palvelujärjestelmä näyttää usein hajanaiselta ja palveluja voi olla vaikea löytää.

Peliongelmaan liittyvää palvelujärjestelmää on kehitetty osin alueellisista tarpeista käsin kolmessa hankkeessa: Peliklinikka (2010–), Päijät-Hämeen aluepilotti (2013–2015) ja Keski-Pohjanmaan ja Vaasan aluepilotti (2013–2015). Lisäksi THL rahoitti Peluurin palveluissa Peliklinikalla toteutettavan, verkossa tapahtuvan Peli poikki -ohjelman useita vuosia kestäneen kehittämistyön.

THL on osallistunut valtionrahoitteisten palveluita ja hoitoa kehittävien hankkeiden ohjaus- tai johtoryhmätyökentelyyn.

Rahapelaamisen tunnistaminen ja mini-interventio

Rahapeliongelman näkyvyyden puute sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä oli toiminnan alkuvaiheessa suuri haaste. Ongelmallisesti pelaavia ei tunnistettu riittävästi palveluissa. Selvitysten perusteella oli havaittu, että palveluja ei myöskään käytetty suhteessa tarpeeseen. Pelaajat hakeutuivat hoitoon huonosti. Oli siis tarpeen vahvistaa rahapeliongelman tunnistamista ja puheeksiottoa sote-palveluissa, jotta rahapeliongelmaan tukea ja apua tarvitsevia saatiin palveluiden piiriin.

Peluurissa käynnistettiin huhtikuun 2012 alussa kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan perustuvan lyhytneuvonnan tutkimus- ja kehitystyö Peluurin, Harvard Medical Schoolin ja THL:n yhteistyöhankkeena. Se oli BBGS-seulan⁶⁹ ja siihen liittyvän virtuaalisen oma-apumateriaalin vaikuttavuustutkimus. Tutkimuksen keskeyttäneiden suuri määrä rajoitti tutkimustulosten tulkintaa siinä määrin, että hankkeesta raportoitiin ainoastaan Peluurin vuosiraportissa. Se tuotti auttavan puhelimen käyttöön kolmen puhelun ohjelman, joka toimii myös menetelmällisenä työkalupakina Peluurin asiakastyössä. Menetelmä kuvattiin Innokylään, ja se esiteltiin muille toimijoille.

Hoitomenetelmät olivat yhtenä kehittämiskohteena. Rahapeliongelman hoito kognitiivisella käyttäytymisterapialla -pilottitutkimus aloitettiin vuonna 2014. Sitä tehtiin yhteistyössä kanadalaisen Quebecin Laval-yliopiston kanssa. Tutkimukseen sisältyi kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan (KBT) pohjautuvan terapeutin käsikirjan ja asiakkaan työkirjan käännöstyö sekä terapeuttien kolmipäiväinen hoitomenetelmäkoulutus. Koulutukset toteutettiin pääosin vuonna 2015 yhteistyössä Kokkolan ja Päijät-Hämeen aluepilottien ja Peliklinikan kanssa. Tämän pohjalta THL järjesti vuonna 2016 Rahapeliriippuvuus hallintaan -menetelmäkoulutuksen. Siinä hyödynnettiin terapeutin käsikirjaa ja asiakkaan työkirjaa. Lisäksi THL on rakentanut menetelmäkoulutuksen kouluttajaverkoston. Kehitettyä koulutusta ja aineistoja on sittemmin hyödynnetty ja hyödynnetään edelleen sote-ammattilaisten koulutuksissa sekä palvelujen kehittämisessä.

THL toteutti vuosina 2012 ja 2013 yhteishankkeen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) kanssa opiskeluterveydenhuollon osaamisen vahvistamiseksi. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää rahapelihaittoja kokevien opiskelijoiden terveystalvelujen käyttöä, avun tarvetta, opiskeluun ja henkilökohtaiseen elämään liittyviä ongelmia sekä liitännäissairauksia. YTHS:n työntekijät ovat voineet käydä kokeilemassa rahapeliongelmiin lyhytneuvontamallia hankkeen puitteissa.⁷⁰ Siihen liittyi myös mittava koulutushanke.

69 BBGS – Brief Biosocial Gambling Screen, kolmen kysymyksen lyhyt seula rahapeliongelman tunnistamiseen.

70 Björklund K, Heiskanen M & Kokko M. Opiskelija internetissä – kuin kala vedessä vai kiinni verkossa? Korkeakouluopiskelijoiden rahapelaaminen ja internetin käyttö. THL. Raportti 16/2011.

Tutkimuksessa noin kuusi prosenttia opiskelijoista jäi ongelmalliseen rahapelaamiseen viittaavaan Lie/Bet-seulaan. Noin kymmenen prosenttia internetiä käyttävistä opiskelijoista koki jonkinlaisia internetin käyttöön liittyviä ongelmia. Nämä ongelmat olivat voimakkaasti yhteydessä moniin psyykkisiin oireisiin: yksinäisyyteen, runsaaseen alkoholinkäyttöön, keskittymisongelmiin, univaikeuksiin sekä opiskelu-uupumukseen. Opiskeluterveydenhuollon haasteeksi todettiin pysyminen ajan tasalla internetin lisääntyvistä käyttöominaisuuksista sekä etenkin verkkopelaamiseen liittyvistä riskeistä. Myös internetin liiallinen käyttö yhtenä opiskelijoiden psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten ongelmien taustatekijänä on syytä ottaa huomioon sekä terveyden edistämistyössä että kliinisessä hoitotyössä.

Peliklinikka hoitoa ja palvelujärjestelmää kehittämässä

Rahapeliongelman hoitoon ei 2000-luvun alussa ollut erikoistuneita palveluita, eikä hoidolle ollut Käypä hoito-suosituksen tapaisia kriteereitä kansainvälisestäikään. Maailmalla ensimmäiset suositukset rahapeliongelman arvioinnista ja hoidosta julkaistiin Australiassa vuonna 2011.⁷¹ Syksyllä 2008 käynnistettiin rahapeliriippuvuuden hoidon ja hoidon kehittämisen yksikön suunnittelu yhteistyöhankkeena, ja mukana olivat THL, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca, pääkaupunkiseudun kunnat ja järjestöt. Tavoite oli tuoda yhteen rahapelihaittoihin keskittyvät palveluntuottajat. THL resursoi suunnitelmien työstämisen ja kumppanuussopimusten prosessit, ja sopimukseen liitettiin myös hoidon ja menetelmien tutkimus.

Suunnittelun tuloksena syntyi Peliklinikka, joka aloitti toimintansa 11.5.2010 Helsingissä. Peliklinikka on rahapelaamisen aiheuttamiin ongelmiin erikoistunut palvelukokonaisuus. Peliklinikan tehtävänä oli tarjota ja kehittää yhden oven periaatteella toimivia integroituja, matalan kynnyksen palveluita avohoitona, konsultaatiopalveluina sekä vertais- ja parityöskentelymalleina sekä luoda puitteet monialaisen osaamisen vahvistumiselle ja kertymiselle sekä asiakastyön kehittämiseksi.

Toiminta perustuu edelleen kumppanuussopimukseen. Peliklinikan hankekumppaneita ovat vuosina 2020–2023 Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien lisäksi A-klinikkasäätiö, Sininauhaliitto, Sosiaalipedagogiikan säätiö Sosped, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca sekä THL. Peliklinikka toimii resurssikeskuksena Helsingin, Vantaan ja Kauniaisten perus- ja erityispalveluihin.

Toiminnassa on ollut keskeistä tukea ja tutkia rahapeliongelmaisten ja heidän läheistensä palvelujen ja hoidon kehittymistä. Arpajaislain pykälän 52 mukainen rahoitus on Peliklinikalla kattanut tutkimuksen, osaamisen välittämisen ja asiakastyön kokemusten jakamisen lisäksi myös toiminnan koordinaation sekä yhteistyön viestinnässä ja koulutuksessa.

Peliklinikan yhteydessä toimivat Peluuri ja sen sähköiset palvelut sekä Peli poikki -ohjelma ja tieto- ja tukipiste Tiltti. Peliklinikan avohoidon asiakastyö ei kuulu arpajaislain pykälän 52 puitteisiin, vaan sen rahoittavat Helsingin ja Vantaan kaupungit. Peluurin toimintaa rahoittaa Veikkaus, ja Tiltti on Sininauhaliiton STEA-rahoitteista toimintaa.

Palvelujen käyttö ja asiakaskunnan koostumus ovat osoittaneet Peliklinikan tarpeellisuuden. Peliklinikan palveluihin on hakeutunut hyvin asiakkaita. Avohoidossa käytiin vuosina 2010–2019 yhteensä noin 12 971 kertaa. Peliklinikalle hakeutuvien asiakkaiden peliongelmat ovat pääosin erittäin vakavia ja kestäneet pitkään.

Peliklinikan viiden vuoden (2010–2014) hankekauden jälkeen toimintaa on jatkettu vuodesta 2015 eteenpäin kaksivuotisin sopimuksin.

71 Thomas S, Merkouris S, Dowling N, Radermacher H, Jackson A, Misso M & Anderson C. Guideline for screening, assessment, and treatment in problem gambling. Published 2011. Medicine. Monash University.

Alusta alkaen Peliklinikan palvelukokonaisuuteen kytkettiin tutkimus ja arviointi. Painopiste on ollut tiedonkeruussa tutkimuksen tarpeisiin ja raportoinnissa. Sen lisäksi Peliklinikka on ollut mukana useissa rahapeliongelman hoidon ja ehkäisyn kehittämishankkeissa.

Peliklinikan ja Peluurin asiakastietoaineistot on saatettu analysoitavaan muotoon, jotta ne olisivat tutkimuksen käytössä. Vuoden 2016 lopulla luotiin asiakirja Peliklinikan tiedonhallinnan tavoitteet vuosille 2017–2018. Tiedon hallinta on koko Peliklinikan keskeinen toiminto – toimintojen keskittämisellä yhteen paikkaan mahdollistetaan rahapeliongelmaa ja sen hoitoa koskevan tiedon sekä ymmärryksen lisääntyminen. Peliklinikan avohoidon aineistosta on toimitettu ulkopuolisille sidosryhmille tiivistelmiä eri rahapelien haitallisuudesta ja asiakasprosessien ominaisuuksista. Peliklinikan tutkijat ovat myös käyttäneet kerättyä aineistoa ja sen pohjalta analysoineet niin Peliklinikan hoidon vaikuttavuutta kuin rahapeliongelman seulontaa ja kirjaamisen malleja.

Peliklinikka-hankkeen loppuraportissa⁷² vuodelta 2015 on analysoitu asiakasaineistoa, rahapeliongelman luonnetta sekä pelaamisen tapoja. Siinä on myös kuvattu asiakastyötä. Soccan kanssa tehdyn avohoidon työtapojen analysoinnin ja arvioinnin kautta on tuotu näkyväksi Peliklinikan erityisosaamista ja työkäytäntöjä sekä asiakkaiden kertomuksia hoitokokemuksistaan.

Peliklinikka on ollut myös mukana edistämässä rahapeliongelmiensa hoidon kirjaamista asiakastietojärjestelmiin. Peliklinikka teki yhteistyötä BBGS- ja PGSI-mittareiden sisällyttämisessä Apotti-järjestelmään.

Rahapeliongelman tunnistaminen sekä riittävien tukitoimien räätälöiminen ja saatavuus ovat tärkeitä esimerkiksi uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi. Peliklinikka teki Vanajan vankilan kanssa pilotin rahapelaamisen puheeksi ottamisesta, tunnistamisesta ja varhaisesta auttamisesta. Sen puitteissa järjestettiin vuosina 2017–2018 kouluksia vankilan työntekijöille. Keväällä 2019 käynnistettiin Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen kanssa kokeilu, jossa rahapeliongelmiensa käsittely yhdistettiin osaksi yhdyskuntapalvelua. Tavoitteena oli luoda pohja valtakunnalliselle toimintamallille, jolla yhdyskuntapalveluissa käsitellään rahapeliongelmaa. Vanajan pilotin yhteydessä Turun ja Vanajan vankiloissa toteutettiin kaksi erillistä tutkimusta, joissa tutkittiin vankien rahapelaamista ja vankiloissa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä rahapeliongelmaista ja heidän valmiuksiinsa tarjota niihin tukea ja apua.⁷³

Syksyllä 2019 Peliklinikalla kuvattiin ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolku. Polku on kuvattu ongelmallisesti pelaavan läheisen näkökulmasta.⁷⁴

Peliklinikka on ollut aktiivisesti mukana pelihaitta-alan hanketoimijoiden verkostoissa, THL:n Rahapelihaitta-verkostossa sekä THL:n päihde- ja mielenterveystyön kehittämisverkostossa, ja se on tehnyt yhteistyötä rahapelitutkijoiden verkostojen kanssa. Konsepti on herättänyt kiinnostusta laajalti, ja Peliklinikkaan on käynyt tutustumassa useita suomalaisia ja kansainvälisiä ryhmiä, muun muassa sosiaalialan ammattilaisia Hongkongista ja Yhdysvalloista sekä Etelä-Korean rahapelikomission ja Norjan pelimarkkinoita valvovan viranomaisen Lotteritilsynetin edustajia.

Nykyään Peliklinikka tarjoaa apua myös muusta digipelaamisesta ja netin liikakäytöstä aiheutuviin haittoihin.

72 Peliklinikka 2010–2014, loppuraportti. Jaakkola T (toim.).

73 Lind K, Salonen AH, Järvinen-Tassopoulos J, Alho H & Castrén S. Problem gambling and support preferences among prisoners: a pilot study in an adult correctional population. *International Journal of Prisoner Health* 2019. Castrén S, Lind K, Järvinen-Tassopoulos J, Alho H & Salonen AH. How to support prison workers' perceived readiness to identify and respond to possible gambling problems: a pilot study from two Finnish prisons. *International Journal of Mental Health and Addiction* 2019, 1–16.

74 Peliklinikan ja Hellonin yhteistyöprojekti. Ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolun kuvaaminen. Tulokset 18.12.19.

Peli poikki -ohjelma – vaikuttavaa rahapeliongelman hoitoa verkossa

2000-luvun alussa rahapeliongelmaan oli mahdollista saada hoitoa vain harvoilla paikkakunnilla. Hoito oli keskitetty päihdepalveluihin, mikä näytti nostavan ongelmallisesti pelaavien kynnystä hakeutua hoidon piiriin. Yksi ratkaisu hoidon saavutettavuuteen oli Peli poikki -ohjelma. Verkon kautta välitettävä palvelu mahdollisti hoitoon hakeutumisen kaikkialta Suomesta ja madalsi hoitoon hakeutumisen kynnystä.

Peli poikki on kahdeksanosainen verkossa toimiva ohjelma. Ohjelma on osa Peluurin tuottamia Peliklinikan palveluja. Se koostuu itsenäisestä työskentelystä, puhelinkeskusteluista terapeutin kanssa sekä vertaistuesta keskustelufoorumilla. Ohjelma perustuu kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan ja motivoivaan haastatteluun.

STM osti ohjelman käyttöoikeudet Ruotsista vuonna 2006, ja sen materiaalit käännettiin suomeksi. Peluuri aloitti Peli poikki -ohjelman toteutuksen syksyllä 2007 pykälän 52 rahoituksella. Rahoitus ja käyttöoikeudet siirtyivät THL:n vastuulle vuonna 2009, ja THL tuli mukaan ohjausryhmätyöskentelyyn. Peluuri toimi palvelun tarjoajana Sininauhaliiton ja THL:n välisellä sopimuksella. Kuopion kriisikeskus on osallistunut terapeuttipalveluiden tuottamiseen THL:n ja Kriisikeskuksen välisellä sopimuksella. Peli poikki -ohjelmasta tehtiin vuosina 2010–2012 uusi ohjelmaversio yhteistyössä ruotsalaisen Spelinstitutetin, THL:n, Peluurin ja Peliklinikan kesken.

Ohjelma oli toiminnallisesti ja rahoituksellisesti erotettu Peluurin peliyhtiöiden rahoittamasta toiminnasta. Peli poikki -sopimus ja -rahoitus siirrettiin Peluurin jatkuvaksi toiminnaksi uuden peliyhtiön, Veikkauksen, rahoituksella vuodesta 2017 alkaen. Peli poikki -ohjelmaa uudistettiin vuosina 2017–2018.

Peli poikki -ohjelmaa on tutkittu sekä Ruotsissa että Suomessa, ja sen vaikuttavuudesta on näyttöä.⁷⁵ Tutkimukset ovat osoittaneet ohjelman olevan vaikuttavaa hoitoa. Peli poikki -ohjelma on tuonut apua pelihimon hallintaan ja kasvattanut rahapelaamisen kontrollia. Lisäksi ohjelmaan osallistuneiden mieliala on kohentunut sekä alkoholin kulutus ja pelaamisen seurannaisvaikutukset vähentyneet. Ohjelma on edelleen hyvin suosittu ja sinne hakeutuu runsaasti asiakkaita. Ohjelmaa suorittamaan on rekisteröitynyt vuosien 2007–2019 aikana yhteensä yli 2 500 asiakasta.

Tuki- ja hoitopalvelujen kehittämistä alueellisilla pilottihankkeilla

Uusia ratkaisuja rahapeliongelman palvelujärjestelmään lähdettiin hakemaan kilpailuttamalla alueellisia kehittämishankkeita. Kilpailutuksen perusteella vuonna 2013 käynnistettiin ongelmapelaajien ja heidän läheistensä tuki- ja hoitopalveluja kehittävät alueelliset pilottihankkeet Keski-Pohjanmaan ja Vaasan alueella sekä Päijät-Hämeessä. Hankesopimukset olivat kolmivuotisia (2013–2015).

Lähtökohtana näissä hankkeissa oli seudullisten hoitopolkujen kuvaaminen ja rakentaminen sekä olemassa olevien palvelujen kehittäminen uusien palvelujen luomisen sijaan. Aluepiloteissa keskeisiä tavoitteita olivat asiakasosallisuus palveluissa ja kehittämistyössä, palvelujen kehittäminen ja ammattilaisten osaamisen lisääminen, hoitopolkujen kehittäminen asiakkaan ja läheisen näkökulmasta sekä yleisen tietoisuuden lisääminen ongelmapelaamisesta. Aluepilottien toteutus perustui verkostotyöhön. Kokemusasiantuntijuus oli olennaisena osana kehittämistyötä.

75 Carlbring P & Smit F. Randomized trial of Internet-Delivered self-help with telephone support for pathological gamblers. *Journal of Consulting Psychology* 2008. Degerman N. Internetbaserad självhjälpsbehandling i kombination med telefonstöd vid spelmani. En effectiveness-studie på kort och lång sikt samt prediktion av behandlingsutfall, avhopp från behandling och återfall. *Linköpings universitet* 2010. Aspelin K & Olerud P. Predicerande faktorer bakom en lyckad internetbaserad behandling av spelmani. *Umeå universitet* 2010. Internetbaserat självhjälpsprogram för spelberoende. Slutrapport. Statens folkhälsoinstitutet www.fhi.se A 2010:11. Castren S, Pankakoski M, Tamminen M, Lipsanen J, Ladouceur R & Lahti T. Internet-based CBT intervention for gamblers in Finland: experiences from the field. *Scand J Psychol.* 2013 Feb 8. Castrén S & Lahti T. Peli poikki – virtuaalituki rahapeliongelmiin: kuvaus osallistujista ja kokemuksia hoitomuodosta. *Psykologia-lehti.* Castrén S, Sjöholm M & Lahti T. Virtuaalituki rahapeliongelmiin: nykytilanne Suomessa ja tulevaisuuden kehityssuunnat. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 2013;129(17):1773–7.

Päijät-Hämeen pilotti perustui olemassa oleviin rakenteisiin. Se vahvisti rahapeliongelmiin liittyvää osaamista ja asiakasollisuutta kehittämistyössä sekä selkeytti rahapeliongelmiin liittyvää palvelupolkua integraation näkökulmasta (pääteet, mielenterveys, ongelmapelaaminen, perhe- ja lähisuhdeväkivalta). Kehittämistyö jatkuu edelleen osana paikallisia rakenteita.

Keski-Pohjanmaan ja Vaasan pilotti kehitti uusia yhteistyörakenteita, asiakaslähtöisiä palveluja ja palvelumalleja, joiden tavoitteena oli vähentää palvelujen hajanaisuutta ja alueellista epätasa-arvoa rahapeliongelman hoidossa. Pilotissa määriteltiin myös perus- ja erityispalvelujen työnjakoa ja kehitettiin näiden välistä yhteistyötä. Hankkeen kehittäjäverkoston työn keskiössä oli Kokkolassa sijainnut Päihdekeskus Portti. Rahapelaamisen teemaa sisällytettiin alueelliseen suunnitelma- ja strategiatyöhön. Aluepilotissa kehitetty toimintamalli on viety Innokylän kehittämissympäristöön.⁷⁶

Aluepilotit järjestivät useita koulutuksia alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluille ja myös sivistystoimen sekä kolmannen sektorin toimijoille. Niissä hyödynnettiin THL:n Rahapelihoito ja ehkäisy-verkkokursseja. Lisäksi järjestettiin THL:n menetelmäkoulutusta KBT-menetelmästä ja käsikirjan käyttöönotosta ja siihen liittyvää syventävää jatkokoulutusta. Osaamista ja tietoa ongelmapelaamisesta levitettiin alueella pidetyissä erilaisissa tapahtumissa, kuten esimerkiksi Päijät-Hämeessä Ehkäisevän työn päivillä ja Kokkolassa Rahapeliongelma puheeksi -teemaviikoilla vuonna 2014 ja 2015.

Aluepilotit Päijät-Hämeessä sekä Keski-Pohjanmaalla ja Vaasassa päättyivät vuoden 2015 lopussa. Yhteistyö oli tiivistä niiden ja Peliklinikan kesken. Kummallakin alueella työ ongelmapelaajien ja heidän läheistensä auttamiseksi jatkui pilotissa vahvistetuissa rakenteissa.

Käynnissä olevassa palvelurakennemuutoksessa pyritään varmistamaan asiakaskunnan palvelut hyödyntämällä muun muassa näissä hankkeissa syntyneitä kokemuksia ja tutkimustietoa.

Vuoden 2020 aikana käynnistettiin uuden aluetuen hankkeen valmistelu. Rahapeliongelman hoidon ja tuen kehittämisen alueellinen tuki -hankkeessa järjestetään kuntien sosiaali- ja terveydenhuollolle tukea ongelmalliseen rahapelaamiseen liittyvien hoito- ja tukipalvelujen kehittämiseen, niin että palvelut tulevaisuudessa vastaavat entistä paremmin kuntalaisten tarpeita.

Hankkeen tavoitteena on tukea kuntien rahapeliongelman hoidon ja tuen saatavuuden ja laadun kehittämistä Etelä-, Väli- ja Pohjois-Suomessa vuosina 2020–2023.

Muu hoidon ja palvelujen kehittämisen tuki

Rahapeliongelman kirjaamisen sekä hoidon ja palveluiden kehittämisen tueksi on tehty useita selvityksiä ja kokeiluja.

Rahapeliongelmaa ei ole juurikaan huomioitu sote-palveluiden tietojärjestelmissä, ja sen vuoksi asiointin kirjaaminen on ollut vähäistä ja tietoa asiointista kertyy huonosti. Vuonna 2018 rahapelaaminen oli integroitu osaksi joitakin sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiä, mutta monilla alueilla rahapeliongelma jää edelleen tietojärjestelmissä näkymättömäksi. Palvelujen arviointi ja kehittäminen on haasteellista ilman alueellista tietoa. Kehittämistyön tavoitteena on ollut integroida rahapeliongelma ja siihen liittyvän työn dokumentointi olemassa oleviin tieto- ja tiedontuotannon rakenteisiin. Rahapelaaminen on nykyään integroitu hyvinvointikertomuksen minimietosisältöihin, Avohilmon ja Hilmon toimenpidekoodeihin ja Sotkanetin päihdeavainindikaattoreihin.

76 Innokyla.fi.

Rahapelaamisen puheeksioton kirjaamisen edellytyksiä vahvistettiin terveydenhuollossa vuonna 2019. Mini-interventioon (jonka aiheena voi olla alkoholinkäyttö, tupakointi tai rahapelaaminen) liittyvässä hankkeessa testattiin yhteistyössä Sosiaalialan osaamiskeskus Verson ja Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa mini-intervention kirjaamista terveydenhuollon tietojärjestelmään. Pilotissa muodostettiin uusi koodi rahapelaamisen kartoitukseen ja tarkennettiin edellytyksiä, joilla rahapelaaminen ja siihen liittyvä mini-interventio on mahdollista kirjata niin, että tulokset ovat hyödynnettävissä paikallisesti ja valtakunnallisesti. Pilotti vahvisti, että rahapelaamisen kirjaaminen edellyttää ensin koulutusta rahapelaamisen puheeksiottoon.

Hoidon ja tuen suositusten valmistelu käynnistyi vuonna 2019. Rahapeliongelman hoidolle ja tuelle ei ole Suomessa suosituksia eikä myöskään Käypä hoito -suositusta (vuonna 2021 julkistettiin, että rahapeliriippuvuus on hyväksytyt uuden Käypä hoito -suosituksen aiheeksi ja suosituksen valmistuminen kestää ainakin vuoteen 2024). Suositusten valmisteluun koottiin Rahapeliongelman hoidon ja tuen kehittämisen asiantuntijaryhmä, jossa oli mukana THL, Peli-klinikka, Pelituki, Sosped sekä kuntien terapeutteja ja kokemusasiantuntijoita. Työssä hyödynnettiin ensisijaisesti tutkimustietoa ja lisäksi asiantuntijakonsensusta. Työryhmä etsi myös ratkaisuja hoidon saavutettavuuden ongelmiin.

Rahapeliongelman hoidon saatavuudesta ei ole ollut kattavaa kuvaa, ja sen vuoksi THL ja rahapeliongelman hoidon avaintoimijat tekivät vuonna 2020 kunnille avohoitoon liittyvän kyselyn.⁷⁷ Tavoitteena oli lisätä tietoa hoidon saatavuudesta ja järjestämistavoista Suomessa. Kyselyn perusteella palveluja rahapeliongelmaan on tarjolla: valtaosa kyselyyn vastanneista kunnista tarjoaa palveluja rahapeliongelmaan. Niistä 97 prosenttia tarjoaa avohoidon yksilökäyntejä pelaajalle ja 90 prosenttia läheisille. Myös perhekäyntejä, laituskuntoutusta ja vertaistukiryhmiä on saatavilla. Mutta palveluita on tehtävä paremmin näkyviksi, jotta niihin osataan hakeutua. Suuri yksimielisyys kunnissa oli siitä, että työntekijät tarvitsevat lisää osaamista rahapeliongelman hoitoon. THL pyrkii vastaamaan ammattilaisten tarpeeseen yhä paremmin järjestämällä tulevana vuosina esimerkiksi Rahapeliriippuvuus hallintaan -menetelmäkoulutuksia ja tuottamalla itseopiskeluun verkkokurssimateriaalia.

Kokemusasiantuntijuutta on tuotu vahvasti osaksi ehkäisyn ja hoidon kehittämistä. Rahapeliongelman ehkäisyn ja hoidon kehittämisessä on hyödynnetty kokemusasiantuntijoiden osaamista, ja he ovat osallistuneet erilaisiin tapahtumiin, seminaareihin ja työpajoihin kouluttajina ja asiantuntijoina. Lisäksi verkkokurssien kehittämisessä on hyödynnetty kokemusasiantuntijan palautetta. THL on osallistunut myös Sosped-säätiön Osallisuudella otetta rahapeliongelmiin -hankkeen kehittämistoimintaan.⁷⁸

Rahapelihaittojen ehkäisy

Arpajaislain pykälän 52 yksi keskeinen lähtökohta on rahapelihaittojen ehkäisyn kehittäminen. Rahapelihaittojen ehkäisyllä tarkoitetaan rahapelihaittojen vähentämiseen tähtääviä toimia. Liiallisesta pelaamisesta voi aiheutua taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Haittoja voi aiheutua pelaajalle itselleen, hänen lähiyhteisölleen sekä yhteiskunnalle.

Rahapelihaittojen ehkäisyn vahvistaminen oli arpajaislain velvoittamana tavoitteena, kun Stakes sai vuonna 2007 vastatakseen ehkäisyn ja tutkimuksen kehittämisestä ja koordinaatiosta. Toinen merkittävä tekijä oli vuonna 2015 voimaan tullut laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) ja siihen julkiselle vallalle päihdehaittojen ehkäisyn ohelle lisätty velvoite rahapelihaittojen ehkäisystä.

77 Heiskanen M, Kesänen M & Tenkanen O. Rahapeliongelman hoidon saatavuus Suomessa – kuntakyselyn tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 23/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

78 Sosped-säätiön Osallisuudella otetta rahapeliongelmiin -hanke.

Arpajaislain pykälän 52 ohella vuodesta 2007 alkaen myös RAY:n kautta alettiin jakaa rahaa rahapelihaittoja ehkäiseviin ja ongelmapelaajien tukea kehittäviin järjestöjen hankkeisiin. Tämä oli osa STM:n strategisia valintoja ja RAY:n ohjausta. Tämä summa on sittemmin ollut noin miljoonan euron luokkaa vuositasolla. Ensimmäisiä ehkäisevän työn hankkeita olivat Elämä on parasta huumetta ry:n (EOPH) Ehkäisevät työkalut nuorten rahapelaamiseen -kehittämishanke ja samaan aikaan alkanut Sospedin Maahanmuuttajien pelaaminen hallintaan (MaPe) -hanke (2007–2009). Tätä ennen RAY oli rahoittanut vuosituhannen vaihteessa kahta hoidon kehittämisen hanketta.

Varhain aloitettu rahapelaaminen on yksi suurimpia rahapeliongelmaan altistavia tekijöitä. Tätä ehkäisemään arpajaislakiin tuli 18 vuoden ikäraja vuonna 2010. Ikärajan tueksi THL tuotti yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa Nuoret pelissä -teemasivustolle aineistoa rahapelihaittojen ehkäisyyn kasvattajille ja opettajille.

Rahapelihaittojen ehkäisyä käynnistetään

Kuvaavaa 2000-luvun alun tilanteelle oli, että rahapeliongelmaan liittyvä käsitteistö oli niin Suomessa kuin kansainvälisestikin varsin epämääräistä. Kehittämistyön ja rahapelihaittojen ehkäisyyn tueksi rahapelihaittatoimijat ja THL käynnistivät hankkeen, jossa yhtenäistettiin rahapeliongelmaan liittyviä käsitteitä. Käsitetyön tulokset vietiin Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -koulutuskokonaisuuden kurssiohjelmaan tekstiosuutena ja oppimistehtävänä.

Uusi avaus ja aikaisempaa suomalaista rahapelikeskustelua haastava näkökulma rahapelihaittojen ehkäisyyn ja hoitoon oli Stakesin Työpapereita-sarjassa vuonna 2008 julkaistu Sosiaalieettinen näkökulma rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon.⁷⁹ Selvitys painotti rahapelihaittojen ehkäisyyn tarvitsevan lisää resursseja ja myös kyseenalaisti osaa käytössä olevista rahapeliongelman hoitomuodoista. Siinä myös ensi kertaa asetettiin vastakkain rahapelihaitat ja rahapelituottojen käyttö yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Selvityksessä todettiin olevan eettisesti ongelmallista, että valtio kerää rahapelituottoja ja rahoittaa niillä yleishyödyllisiä järjestöjä.

THL on ollut mukana ohjaus- tai johtoryhmätyöskentelyssä kaikissa valtiorahoitteisissa rahapelihaittanhankkeissa ja Peluurissa. Tällä on haluttu varmistaa THL:n ja hankkeiden toiminnan yhteensovittaminen.⁸⁰ Lisäksi THL on tuottanut hankkeiden arviointiraporttien julkaisut vahvistaakseen hankkeiden tulosten leviämistä.⁸¹

Rahapelihaittojen ehkäisyä vahvistettiin osana ehkäisevää päihdetyötä. Rahapelihaittojen ehkäisy kuuluu kuntien ehkäisevään päihdetyöhön, ja kehittämistä on jatkettu osana THL:n ehkäisevää päihdetyötä yhdessä maakuntien asiantuntijaryhmän kanssa. THL:n rahapelihaittojen ehkäisy asiantuntija on mukana ehkäisevän päihdetyön valtakunnallisessa ohjausryhmässä.

Rahapelaamisen puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta

Riskitasolla pelaamisen ja rahapeliongelman varhainen tunnistaminen esimerkiksi sosiaali- ja terveystaloudissa on tärkeää. Mitä aikaisemmin ongelma huomataan, sitä vähäisemmäksi haitat jäävät ja pelaaja saa apua ongelmiin. Sote-palveluissa kaivattiin lisää rahapelaamisen tunnistamisen, puheeksioton ja lyhytneuvonnan osaamista,

79 Nikkinen J. Sosiaalieettinen näkökulma rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon. Stakes, Työpapereita 30/2008.

80 Mm. Sovatekin Pelituki, EOPH:n Pelitaito, Sininauhaliiton Tiltti sekä YTHS:n ja THL:n yhteinen opiskelijoiden netti- ja pelihaittojen ehkäisyhanke, Peluurin johtoryhmä STM:n mandaatilla, Peliklinikan johtoryhmä.

81 Esim. Kumpi on kumpi? Ehkäisevät työkalut nuorten rahapelaamiseen 2007–2009: projektin ulkoinen arviointi ja loppuraportti Avauksia. THL: 4/2010. Ongelmapelaajien neuvonta- ja tukipalvelu Peluurin ulkoinen arviointi. THL Raportti 2/2011. Ahonen J & Halinen I. Yhteisöllinen avohoito rahapeliongelmaisten tukena. Mallin kehittäminen ja yhteisöhoitoon vaikutukset. Stakes, Stakesin raportteja 12/2008. Ahonen J. Rapeli-yhteisön loppuraportti. Julkaisussa Yhteisöllinen avohoito rahapeliongelmaisten tukena: Mallin kehittäminen ja yhteisöhoitoon vaikutukset. Stakes, 2008.

ja tähän tarpeeseen tartuttiin vuonna 2015. Vuonna 2019 saatiin laajassa yhteistyössä sote-ammattilaisten kanssa valmiiksi rahapelaamisen puheeksi ottamisen, ongelman tunnistamisen ja lyhytneuvonnan toimintamalli, josta myös julkaistiin tukiaineisto. Mallia pilotoitiin kolmessa vaiheessa ja eri palveluissa. Puheeksi ottamisen edistämistä edellyttävät myös ehkäisevän päihdetyön laki ja toimintaohjelma.

Ensimmäinen puheeksi ottamisen ja rahapelihaittojen tunnistamisen kokeilu toteutettiin Kokkolassa aluepilotin Otetaan rahapelaaminen puheeksi -viikolla yhteistyössä THL:n ja Peliklinikan kanssa. Siinä käytettiin välineenä lomaketta, johon sisältyi BBGS-seula. Kokeilussa ei kuitenkaan saavutettu toivottua tulosta. Seuraavassa puheeksi ottamisen pilotissa THL, EHYT ry:n Arpa-projekti ja Vantaan kaupunki kokeilivat vuosina 2016 ja 2017 peruspalveluihin sopivaa mini-interventiomallia, joka keskittyi rahapeliongelmiin puheeksi ottamiseen, tunnistamiseen ja varhaiseen auttamiseen. Hankkeessa koulutettiin työntekijöitä ja pohjustettiin laajempaa kouluttajaverkostoa.

Kolmannen pilotin järjestivät THL, Peliklinikka ja EHYT ry vuonna 2017 yhteistyössä pääkaupunkiseudun eri yksiköiden kanssa.⁸² Pilotti pohjautui Helsingin kaupungin psykiatrisilla poliklinikoilla, nuorisoasemalla ja päihdepoliklinikoilla tehtyyn kartoitukseen asiakkaiden peliongelman esiintyvyydestä. Tavoitteena oli raha- ja digitaalisen pelaamisen puheeksi ottaminen, peliongelmiin tunnistaminen ja varhainen auttaminen. Digitaalisen pelaamisen osuus jätettiin lopulta kuitenkin pois. Tammikuussa 2018 pilotille järjestetyn koulutuksen jälkeen todettiin, että kehitetty malli on liian raskas eikä osallistujilla ollut koulutuksen pohjalta valmiuksia toteuttaa lyhytneuvontaa.

Näiden eri piloteista saatujen kokemusten pohjalta THL ja Peliklinikka suunnittelivat ja tuottivat tiiviin toimintamallin rahapeliongelman puheeksiottoon ja lyhytneuvontaan. Toimintamallista pidettiin ensimmäinen koulutus elokuussa 2018. Syyskuussa 2018 tukiaineistoon lisättiin EHYT ry:n Kaksi kysymystä rahapelaamisesta -malli. Vihdoinkin vuonna 2019 päästiin maaliin ja toimintamallin tukiaineisto julkaistiin THL:n julkaisusarjassa nimellä Rahapelaaminen puheeksi – puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta.⁸³

Laki ehkäisevästä päihdetyöstä ja ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma

Raha-automaattiyhdistys perustettiin vuonna 1938 ja Veikkaus vuonna 1940. Suomalaista rahapelimonopolia säätelevään lainsäädäntöön, arpajaislakiin, rahapelihaittojen ehkäisy nostettiin vuonna 2001. Vuonna 2015 rahapelihaittojen ehkäisy saatiin mukaan lakiin ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015).

Laissa korostettiin näyttöön perustuvien menetelmien käyttöä ja alueellista yhteistyötä. Uuden lain toimeenpanon tueksi THL tuotti ja julkaisi vuonna 2015 toimintaohjelman.⁸⁴ Ohjelmassa huomioitiin laajasti rahapelihaittojen ehkäisy osana ehkäisevän päihdetyön lain toimeenpanoa ja määriteltiin kehittämisen painopisteitä. Toimintaohjelmassa painopisteitä olivat yhteistyö kuntien kanssa, tiedotusmateriaalien tekeminen, työvälineiden ja mallien kehittäminen riskipelaamisen ja rahapelihaittojen tunnistamiseen ja lyhytneuvontaan, rahapelaamisen ottaminen mukaan Pakka-toimintaan, lähiyhteisöjen erityispiirteiden huomioiminen ja henkilöstön osaamisen tukeminen.

Kolmella maantieteellisellä alueella toteutetussa Ehkäpä-hankkeessa THL tarkasteli (vuosina 2016–2017) ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain vaikutuksia ja toimeenpanoa rahapelihaittojen ehkäisyn näkökulmasta.⁸⁵ Se antoi tietoa rahapelihaittojen ehkäisyn alueellista malleista. Toimijat näkevät, että rahapelihaittojen

82 Helsingin kaupungin nuorisoasema, Helsingin kaupungin lännen psykiatrisen poliklinikka ja päihdepoliklinikka, Vantaan itäinen ja läntinen A-klinikka, Huumehoitoklinikka, Vantaan Nuortenkeskus NUPL.

83 Björkenheim C, Castrén S, Jaakkola T, Kesänen M, Pietilä E, Ränninranta R, Saariluoma O & Wuorio S. Rahapelaaminen puheeksi: Puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta. Pelihaitat-tukiaineisto. THL 2019.

84 Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma: Yhteinen ote alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämiseen.

85 Selin J, Pietilä E & Kesänen M. ”No kyllä kai se laki ei itse muuta”. Rahapelihaittojen ehkäisyn sija paikallisesti uuden ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain jälkeen.

ehkäisy on tarpeellista, mutta lain toimeenpanon suurin haaste liittyy rahapelaamisen normaaliuteen ja arkipäiväisyyteen Suomessa. Tämä asenneilmasto haastaa erityisesti kuntia toimimaan myös kansalaisviestinnän keinoin. Loppuvuonna 2018 ilmestyneessä artikkelissa⁸⁶ todettiin, että laki tarjoaa aiempaa paremman perustelun ja oikeutuksen ehkäisevälle päihdetyölle. Tulokset osoittavat myös, että ehkäisevän päihdetyön koordinointi ja verkostot lisäsivät ehkäisevää päihdetyötä. Rahapelaamisen arkipäiväisyys ja resurssien niukkuus olivat sen sijaan keskeisiä haasteita. Ehkäpä-tutkimus antoi myös tietoa siitä, mitkä asiat kunnissa mahdollistavat tai estävät ehkäisyn toteutumista.⁸⁷

THL:n tekemät sote-ammattilaisten osaamista koskevat tutkimukset vahvistivat käsitystä siitä, että sosiaalityössä tarvitaan lisää tietoa rahapelaamisen aiheuttamista haitoista ja puheeksiotosta. Rahapeliongelmiin kohtaaminen sosiaalityössä -hankkeessa tarkasteltiin sosiaalityöntekijöiden tapaa kohdata rahapeliongelmiä. Tutkimuksen haastatteluaineiston pohjalta työstettiin Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä -tukiaineistoa.⁸⁸ Se on suunnattu sosiaalityöntekijöille sekä kaikille sosiaalialan ammattilaisille, jotka kohtaavat työssään ihmisiä, joille rahapelaaminen on ongelma. Aineisto julkaistiin vuonna 2021.

Rahapeliin ikärajojen valvonta osaksi Pakka-toimintaa

Ehkäisevän päihdetyön lain tavoitteiden mukaisesti rahapelihaittojen ehkäisyä on yhdistetty ikärajojen valvottujen tuotteiden Pakka-toimintamalliin itse asiassa jo ennen lain voimaantuloa vuonna 2015. Pakka-toimintamallissa on tavoitteena tehostaa paikallista rahapelaamisen ikärajojen valvontaa ja tietämystä rahapelihaitoista. Yhteistyössä Pakka-toiminnan kanssa on tehty tutkimus- ja kehittämissyhteistyötä ikärajojen valvonnassa ja nuorten rahapelaamisen valvonnassa.

Yhteistyön tuotoksena on julkaistu Tiedä ja toimi -kortti: Ikärajojen noudattaminen on yhteinen asia. Alkoholi, tupakka ja rahapelit ovat K-18-tuotteita. Vähittäisliikkeiden rahapeliautomaattien ikärajojen valvontaa koskevan tuloksista ja rahapelihaittojen integroidusta ehkäisynäkökulmasta on tiedotettu laajasti keskeisille paikallisille toimijoille.⁸⁹ Pakka-toimintamallin tueksi julkaistiin vuonna 2013 Käsikirja paikalliseen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn.⁹⁰ THL:n Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Kosken kanssa toteuttama Kuntatuki-hanke on myös ollut mukana rahapelaamisen integroinnissa Pakka-toimintaan; hanke osallistui Porin, Kokkolan ja Tampereen rahapelaamiseen liittyviin ostokokeisiin. Pakka-toimintaan tuotettiin Porin kanssa yhteistyössä uutta materiaalia sekä rahapeliin ostokokeisiin oma lomake ja sähköinen versio, ehkäisevää työtä tukeva Verkko-pakka⁹¹, jossa rahapeliteema on mukana.

86 Selin J, Pietilä E & Kesänen M. Rahapelihaittojen ehkäisyn paikallinen toimeenpano ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain jälkeen. Yhteiskuntapolitiikka 2018, 83(5–6).

87 Selin J, Pietilä E & Kesänen M. Barriers and facilitators for the implementation of the integrated public policy for alcohol, drug, tobacco, and gambling prevention: A qualitative study. *Drugs: Education, Prevention & Policy* 2019.

88 Järvinen-Tassopoulos J & Kesänen M. (toim.) Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä. THL 2021.

89 Paikallistiedotusseminaarit Hämeenlinnassa ja Kotkassa, valtakunnallinen PAKKA-toimijaverkosto ja -sivustot, THL:n Pelihaitat-verkosto, Pelihaitat-sivusto, RAY, Alko, Päivittäistavarakauppayhdistys, Etelä-Suomen aluehallintoviraston ehkäisevän päihdetyön verkostot

90 Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisy – Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalliin. THL 2013.

91 Vuoden 2013 Verkko-pakkaa ei enää ole, uusittu materiaali: thl.fi/pakka.

Kunnille tietoa ja tukea alueelliseen kehittämiseen

Ehkäisevän päihdetyön laissa oleellisena osana on toiminnan jalkauttaminen alueelliselle tasolle. Alueellista rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoitoa on tuettu konsultoinnin ja koulutuksen sekä osallistamalla kehittämistyöpajoihin. Tavoitteena on ollut rahapelihaittojen integrointi ehkäisevän päihdetyön ohjausrakenteisiin.

THL on yhteistyössä AVI:n kanssa tukenut kuntia ehkäisevän päihdetyön osalta omalla hankkeella. Kuntatukihanke (2014–2015) oli osa rahapelihaittoihin liittyvää valtakunnallista kehittämistyötä, jota Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske hallinnoi THL:n toimeksiannosta⁹² osana osaamisen kehittämistä. Tavoitteena oli integroida rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoidon kehittämisen kuntien mielenterveys- ja päihdesuunnitelmiin. Hanke tuki kuntia rahapelihaittojen ehkäisyä ja hoidon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Lisäksi tehtävänä oli vahvistaa tietopohjaa sekä ehkäisyä ja hoidon kehittämisen että toteuttamisen menetelmistä ja käytännöistä.

Kuntatuki oli myös mukana paikallisten hankkeiden suunnittelussa ja tukemisessa. Sosped-säätiön kanssa suunniteltiin Osallisuudella otetta rahapeliongelmiin -hanketta, ja Päijät-Hämeessä osallistuttiin Neljän tuulen mallin kehittämiseen. Lisäksi Kuntatuki teki yhteistyötä Alkoholiohjelman, EHYT ry:n ja Preventiimin kanssa rahapelihaittojen integroimiseksi ehkäisevään päihdetyöhön ja Pakka-toimintamalliin osallistamalla valtakunnallisen Pakka-verkoston toimintaan ja AVI-koordinaattoreiden tapaamiseen.

Rahapeliongelmat haltuun -vertaisarviointihanke oli osa Kuntatukea. Tavoitteena oli tuottaa yhdessä alueen toimijoiden kanssa tietoa rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoidon nykytilasta paikallisen toiminnan kehittämiseksi. Hankkeessa arvioitiin Porin, Eksoten, Kainuun soten ja Tampereen rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoidon saavutettavuutta, saatavuutta sekä laatua. Tiedon keräämisessä tehtiin yhteistyötä kokemusasiantuntijoiden kanssa ja työstettiin arviointikriteerejä, joita käytettiin kuntien palvelujen ja toiminnan arviointiin.

Raportointi tehtiin Innokylään, ja sinne on kuvattu hankkeen keskeiset mallit ja työvälineet. Alueellisissa raporteissa tuotiin esiin paikallisen rahapeliongelmiin liittyvän ehkäisyä ja hoidon kehittämistarpeet. Raportteihin liitettiin peliyhteisöiltä saatuja tilastotietoja alueiden rahapelaamismääristä ja tarjonnasta.

Yhteistyö kansallisen Mieli-ohjelman kanssa

Päihdehaitat ja mielenterveyden ongelmat liittyvät läheisesti rahapeliongelmaan. Arpajaislain pykälään 52 kuuluvassa toiminnassa tehtiin yhteistyötä päihdehaittojen vähentämisen ja tupakoinnin ehkäisytyön kansallisen ohjausryhmän kanssa. Rahapelihaittojen ehkäisy ja hoito nimettiin THL:n Mieli 2009 -työryhmän yhdeksi kärkihankkeeksi. THL:n rahapelitiimi osallistui ohjelman valmisteluun ja oli mukana myös ohjelman loppuraportin⁹³ sekä -seminaarin valmistelussa. Mielenterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia -opas julkaistiin vuonna 2013. Oppaassa ongelmapelaaminen otettiin yhdeksi erityisteemaksi.

92 Osaamisen kehittämisen ja kuntien tuen kokonaisuus 2014–2015, Kuntatuki-osio. Koske.

93 Partanen A, Moring J, Bergman V, Karjalainen J, Kesänen M, Markkula J, Marttunen M, Mustalampi S, Nordling E, Partonen T, Santalahti P, Solin P, Tuulos T & Wuorio S. (toim.) Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 20/2015.

Osaamisen kehittäminen

Rahapelihaittojen hoidon ja ehkäisyn kehittäminen vaati tuekseen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaamisen kehittämistä ja vahvistamista. Tästä kertoivat useat selvitykset ja käytännön kokemukset sekä palaute sote-kentältä. Tarpeeseen vastattiin koulutuksella ja viestinnällä sekä tuottamalla aineistoja työn tueksi. Myös STM:n ja THL:n keskinäisiin sopimuksiin oli kirjattu tavoitteeksi, että THL tuottaa ja levittää osaamisen ja kehittämistyön tueksi tietoa rahapelaamisesta sekä rahapelihaittojen ehkäisystä ja hoidosta. Osaamisen kehittämiselle löytyvät omat verkkosivut THL:n Rahapelit-sivuilta.⁹⁴

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaamista kartoitettiin kehittämisen tueksi vuosina 2010–2011.⁹⁵ Aineisto koottiin toukokuussa 2010 sähköisellä kyselyllä, joka lähetettiin 18 kuntaan sosiaali- ja terveysjohtajalle, nuorisotyön johtajalle tai heidän nimeämilleen yhteyshenkilölle. Vastanneilla oli osaamistarvetta kaikilla rahapeliongelmiensa ehkäisyn ja hoidon osa-alueilla. Tarvetta ilmeni erityisesti ongelmapelaajien tuki-, hoito- ja kuntoutuspalveluissa, mini-interventioissa, palveluissa pelaajien läheisille, muissa peliongelmissä kuin rahapeliongelmissä, oma-apuohjelmissä, ehkäisevässä työssä yksilötasolla, psykologisissa hoidoissa ja moniammatillisessa työotteessa. Koulutusta näistä asioista toivottiin järjestettävän lähialueella ja lähiopetuspainotteisesti. Kartoituksen tuloksia hyödynnettiin valittaessa koulutusten sisältöjä, kohderyhmiä ja järjestämistapoja. Tulokset haastoiivat myös tutkimaan ja kehittämään hoitomenetelmiä ja palveluja, sillä monet osaamisen tarpeet liittyivät asioihin, joihin on vasta havahduttu, esimerkiksi ongelmapelaamisen samanaikaisongelmiin, mini-intervention mahdollisuuksiin sekä muihin peliongelmiin kuin rahapeliongelmiin.

Vuonna 2014 sote-alan jäsenkyselyssä kysyttiin lääkäreiden, sairaanhoitajien, terveydenhoitajien, sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien valmiuksista kohdata asiakkaita, joilla oli rahapelaamisesta johtuvia ongelmia ja selvitettiin näiden ammattilaisten mielipiteitä, tietoja ja valmiuksia kohtaamiseen. Aineistonkeruu tehtiin yhteistyössä Lääkäriliiton, Sairaanhoitajaliiton, Terveydenhoitajaliiton sekä Sosiaalialan korkeakoulutettujen järjestön Talentian kanssa.⁹⁶ Kyselyn perusteella ammatilliset eivät tienneet, mihin ohjata ongelmallisesti pelaavia. Osaamisessa todettiin olevan puutteita, koska rahapelaamisen aiheuttamat haitat ja ongelmat eivät sisältyneet sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusohjelmiin. Lisäkoulutusta haluttiin erityisesti rahapeliongelman tunnistamiseen, puheeksiottoon ja arviointiin.

Verkkokurssit osaamisen kehittämisen tueksi

Rahapeliongelmaa tai rahapelihaittojen ehkäisyä ei ollut mukana missään ammatillisessa tai korkeakoulujen opetusohjelmassa 2000-luvun alussa. Osaamisen kehittämisen tavoitteena on ollut, että pelaajat ja heidän läheisensä saavat asiantuntevaa apua rahapeliongelmiin eri puolilla Suomea. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos aloitti vuonna 2008 osaamistarpeiden kartoittamisen, valtakunnallisen koulutusten järjestämismallin kehittämisen sekä peliaiheisten verkkokoulutusten tuottamisen. Selvitykset osoittivat ammatillisilla olevan kehittämistarpeita erityisesti rahapeliongelman tunnistamisessa, puheeksiotossa, hoitoonohjauksessa ja lyhytneuvonnassa.

Ammattilaisten osaamisen tueksi vuonna 2009 pilotoitiin Rahapelihaittojen ehkäisy ja hoito -verkkokurssi, ja sen yhteydessä käynnistettiin kouluttajakoulutus. Verkkokurssin sisällön loivat yhteistyössä järjestöjen ja THL:n asiantuntijat.

94 THL:n Osaamisen kehittäminen -verkkosivut: <https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/osaamisen-kehittaminen>

95 Raiski TL. Osaamistarve rahapeliongelmiensa ehkäisyssä ja hoidossa. THL Raportti 3/2011.

96 Castrén S, Alho H & Salonen AH (2016) Kyselytutkimus terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten näkemyksistä rahapeliongelma- ja siihen liittyvistä palveluista. Analyysit. Yhteiskuntapolitiikka 81

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske koordinoi THL:n toimeksiannosta osaamisen kehittämistä vuoteen 2017.⁹⁷ Yhteistyössä on ollut mukana ammattikorkeakouluja ja oppilaitoksia, aluehallintovirastoja, kuntatoumijoita sekä järjestöjä. Verkkokurssien palautteet ovat olleet hyviä.⁹⁸ Koulutussisältöjä ollaan uusimassa.

Verkkokursseja ja verkkoaineistoja:

- Rahapeliongelmiem ehkäisy ja hoito, useita moduuleja (6 op) 2009–2014
- Prevention och behandling av penningsspelssproblem (6 op) 2010–2014
- Netti- ja peliongelmat ja opiskelukyky (yhteistyössä YTHS) (1 op / 2 op) 2012–2017
- Pelihaittojen ehkäisy (2 op) 2013–2014
- Rahapeliongelmiem kohtaaminen mielenterveyssyössä (2 op) 2014–2016
- Rahapeliongelmiem kohtaaminen, useita moduuleja (9 op > 5 op 2018) 2015–
- Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineisto 2015–
- Rahapelihaitat haltuun -menetelmäkouluksen aineisto 2016–

Kurssit on järjestetty kouluksorganisaatioiden ja THL:n yhteistyönä. Vuosina 2009–2017 yhteensä noin 1 250 henkilöä on osallistunut 63 verkkokurssille eri puolilla Suomea. Kouluksen järjestämissä mukana on tuolla aikavälillä ollut 13 ammattikorkeakoulu, seitsemän ammatillista oppilaitosta, yksi yliopisto sekä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) ja Terveystalo. Rahapelihaitat-kouluksjaverkostoon on kuulunut noin 60 opettajaa.

Täydennyskoulukskurssille on osallistunut vuodesta 2009 lähtien 680 ammattihenkilöä. Osallistujia on ollut eniten terveysalalta ja seuraavaksi eniten sosiaalialalta. Tutkintokouluksessa kurssit alkoivat vuonna 2011 ja osallistujia on ollut yhteensä 361. Tutkintokoulukseseen osallistuneista lähes kaikki ovat opiskelleet sosiaali- ja terveysalalla. Ammattikorkeakouluksessa opiskelevia on ollut puolet, toisen asteen oppilaitoksessa olevia noin kolmannes ja yliopistossa opiskelevia 14 prosenttia. Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineistossa on vuosina 2016–2017 opiskellut yhteensä 210 henkilöä. Itseopiskeluaineisto on vapaasti käytettävissä netissä.

Rahapeliiriippuvuus hallintaan -menetelmäkouluksusta ja Rahapelaaminen puheeksi -kouluksusta on järjestetty etäkouluksuksina. Kurssin on voinut toteuttaa täydennyskouluksuksena tai sen on voinut sijoittaa tutkintoon johtavan kouluksen opetusohjelmaan esimerkiksi valinnaisiin opintoihin. Myös yksittäisiä moduuleja on voinut opiskella.

Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineisto ja Rahapeliongelmiem kohtaaminen -verkkokurssi uusitaan; tästä syytä ne ovat olleet suljettuina tammikuusta 2020 lähtien.

Viestintää rahapelaamisen haitoista ja rahapeliongelmaista

Arpajaislain pykälän 52 kautta rahoitettu toiminta perustuu aina tietoon, ja tiedon on oltava hyödynnettävissä sitä tarvitsevilla tahoilla. THL:n tehtävänä on välittää tutkimus- ja kehittämisyössä tuotettavaa tietoa toimijoille sekä vahvistaa palvelujärjestelmää ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamista rahapelihaittoihin liittyvissä kysymyksissä.

97 Raiki, TL. Rahapeliongelmiem ehkäisy ja hoidon osaamista vahvistamaan. Julkaisussa Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Terveys ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 15/2013.

98 THL:n Osaamisen kehittäminen -verkkosivut: <https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/osaamisen-kehittäminen>

Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelmat on tehty miettien senhetkisiä tavoitteita ja resursseja, kohderyhmien tiedontarpeita ja heidän tiedon hyödyntämisen tapojaan, kanavavalikoimaa, viestintätoimenpiteitä sekä seurantamittareita. Viestinnän teemat ja sisällöt sekä toimenpiteiden suunnittelu ovat vuodesta 2020 pohjautuneet toiminnan strategiaan painopisteisiin.

Rahapelihaittoihin liittyvä viestintä voidaan jakaa tutkimusviestintään, asiantuntija- ja kehittämistyön viestintään, sote-ammattilaisten osaamisen kehittämistä tukevaan viestintään ja kansalaisviestintään. Viestintään ovat olennaisesti liittyneet myös yhteistyöverkostot ja niiden kanssa viestin vahvistaminen.

Viestinnän kohderyhmiksi on vuodesta 2007 alkaen valittu sote-ammattilaiset ja muut rahapelihaittojen kanssa työtä tekevät (sidosryhmät). Kohderyhmien painotukset ovat muotoutuneet aina kunkin hetken tarpeiden mukaan. Tutkimukseen on aina kuulunut akateemisen yhteisön välistä viestintää, mutta tutkimustiedosta on viestitty myös laajasti sote-ammattilaisille ja päättäjille. Kansalaisviestintää rahapelaamisen haitoista alettiin tehdä kampanjointina vuonna 2018.

Viestintää ovat toteuttaneet THL:ssä rahapeliasiantuntijat itsenäisesti ja myös yhteistyössä viestinnän asiantuntijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Monikanavaista viestintää tiedosta

THL:n keskeinen kanava viestinnässä on ollut verkkosivusto. Sivusto julkaistiin vuonna 2009. Tavoite on ollut tuottaa verkkoon ajantasaisia sisältöjä rahapelaamisen haitoista ja haittojen ehkäisystä sekä hoidosta, jonka keskeisenä sisältönä oli tutkimuksen ja kehittämisen kautta saatu tieto.

Verkkosivuilta on löytynyt ajantasaisen tiedon mukainen kuvaus rahapeliongelma- ja sen hoidosta ja ehkäisystä. Myös rahapelipolitiikan lait ja linjaukset sekä ajankohtaiset sisällöt rahapelikentän tapahtumista on löytynyt sivuilta.

Vuonna 2010 verkkosivuille koottiin yhteystiedot kuntien rahapeliongelmaan liittyvistä palveluista. Tämän jatkoksi sivustolle kehitettiin pelaajien ja heidän läheistensä tuki- ja hoitopalvelutietokantaa. Näiden tietokantojen ylläpidosta on sittemmin luovuttu. Osana Rahapeliriippuvuuden hoitotutkimusta nettisivuille tuotettiin myös rahapelilaskuri oman rahapeliongelman arviointiin.

THL on tuottanut myös rahapelihaittoihin ja -ongelmaan liittyviä tukiaineistoja, joiden avulla on pyritty levittämään tietoa rahapelihaitoista ja -ongelmasta niin sote-ammattilaisille kuin kaikille kiinnostuneille, esimerkiksi pelaajille ja heidän läheisilleen. Sisältö näihin aineistoihin on tehty yhteistyössä järjestötoimijoiden kanssa. Keskeisenä tavoitteena on ollut tarjota tietoa ja toimintamalleja. Tukiaineistot on julkaistu verkossa, ja niitä on myös painatettu. Aineistoja on jaettu suuret määrät ammattilaistapahtumissa vuosien varrella, ja niitä on ollut myös ostettavissa THL:n verkkokaupassa.

THL käynnisti vuonna 2014 Puhutaan rahapelaamisesta -verkoston, johon osallistuvat käytännössä kaikki rahapelihanketoimijoiden viestintää hoitavat ihmiset.⁹⁹ THL koordinoi verkostoa, jonka tavoitteena on lisätä tietoa rahapelien riskeistä ja vähentää ongelmaan liittyvää häpeää julkisen keskustelun sekä kampanjoinnin keinoin. Verkostossa on suunniteltu yhdessä THL:n tuottamien messujen ja tapahtumien teemat, ja verkoston asiantuntijat päivystävät tapahtumissa. Verkoston pitkäaikainen pääteema viestinnässä on ollut rahapelaamisen puheeksioton edistäminen sote-palveluissa.

99 A-klinikkasäätiö, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Peliklinikka, Pelituki, Peluuri, Sininauhaliitto, Sosped-säätiö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Tiltti.

Verkosto on lisäksi julkaissut vuonna 2016 medialle Vetoomuksen eettisen rahapeliuutisoinnin puolesta¹⁰⁰, jonka tavoitteena oli kiinnittää journalistien huomiota rahapeliuutisoinnin eettisyyteen. Vetoomus nosti esiin Journalistin ohjeisiin vedoten rahapeliuutisoinnissa pohdittavia piirteitä, kuten piilomainonnan, voittojen sattumanvaraisuuden ja tuotoista hyötyvien intressien esiin tuomisen.

STM:n toimeksiannossa vuosille 2016–2019 edellytettiin kansalaisille suunnatun viestinnän kehittämistä. Rahapeli-ongelma oli noussut pinnalle julkisessa keskustelussa. Myös tarve viestiä rahapeliongelmosta väestölle nousi esiin muun muassa ehkäisevän päihdetyön lain toimeenpanoa selvittävissä tutkimuksissa ja Rahapelikyselyssä. Viestinnän keinoin tavoiteltiin ja tavoitellaan yhä laajempaa tietoa rahapelaamisen riskeistä väestössä. THL:n viestintää ei ennen vuotta 2020 suunnattu, muutamia hankkeita lukuun ottamatta, väestölle.

Kansalaisviestintää suunniteltiin osana ehkäisevää työtä, ja se aloitettiin yhteistyössä Puhutaan rahapelaamisesta -verkoston kanssa. Viestintäverkoston avulla kohderyhmää pystyttiin laajentamaan väestöön, ja siinä auttoi myös STM:n kautta tullut erityistehtävä.

Verkosto toteutti syksyllä 2018 kansalaisviestintäkampanjan sloganilla: Jos rahapelaaminen kuumottaa. Kohderyhmänä oli riskitasolla pelaavat nuoret miehet. Tämä ryhmä pelaa tutkimusten mukaan paljon ja 18–34-vuotiailla miehillä esiintyy eniten rahapeliongelmaa. Kampanjan toteutus tehtiin yhteistyössä viestintätoimiston kanssa. Kampanja jatkui vuonna 2019, ja se jakoi edelleen nuorille miehille tietoa rahapelaamisen riskeistä.¹⁰¹ Kampanjan osana oli vaikuttajayhteistyö tubettaja Mauttoman kanssa¹⁰², ja siihen liittyi myös kaikille avoin kansalaistapahtuma keskustakirjasto Oodissa Helsingissä.¹⁰³ Tapahtumassa asiantuntijat ja kokemusasiantuntijat puhuivat rahapelaamisesta ja rahapeliongelmosta. Kampanjointia on sittemmin jatkettu.

Puhutaan rahapelaamisesta -verkostossa tuotettiin myös, yhteistyössä pelihaittoimijoiden ja viestintätoimiston kanssa, sisältö- ja viestintästrategia ongelmallisesti rahapelejä pelaavien läheisille vuonna 2020.

Viestinnän vuorovaikutuksen lisääntyttyä myös rahapelihaittojen asiantuntijat ovat laajentaneet viestintäkanaaviaan sosiaaliseen mediaan. Myös perinteinen media on ollut hyvin merkityksellinen, ja aiheen asiantuntijat ovat olleet aktiivisesti esillä mediassa. Rahapeliongelma on näkynyt mediassa erityisesti väestökyselyjen julkistamisen, arpajaislain muutosten sekä peliyhteisöjen yhdistämisen yhteydessä.

Viime vuosina myös kansalaisten aktiivisuus on nostanut keskustelua rahapelihaitoista esille eri medioissa.

100 <https://ehyt.fi/uutishuone/tiedotteet/vetoomus-eettisen-rahapeliuutisoinnin-puolesta-julkaistiin>

101 Jos rahapelaaminen kuumottaa -kampanjasivu: <https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/rahapeliongelman-hoito-ja-tuki/jos-rahapelaaminen-kuumottaa>

102 Mauton. TÄTÄ RAHAPELAAMINEN OIKEASTI ON! YouTube video, 9:32, julkaistu 2.10.2019. <https://www.youtube.com/watch?v=9PSkY4fhWno>

103 Jos rahapelaaminen kuumottaa -kansalaistapahtuma. Keskuskirjasto Oodi, Helsinki, 3.9.2019. Tallenne Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=Lgh3Xu7Vtlk>

Viestintää ammattilaisten työn tueksi sekä julkaisuja rahapeliongelmistä

Stakes alkoi vuonna 2007 tuottaa ammattilaisten työn tueksi ja tiedon välittämiseksi rahapelaamisen aiheuttamista ongelmista julkaisuja, oppaita ja esitemateriaalia.

Perustiedon tuottaminen käynnistettiin tekemällä selvityksiä Stakesin Työpapereit-sarjaan.¹⁰⁴ THL:n Avauksia-sarjassa ja Raportteja-sarjassa julkaistiin selvitykset: Kumpi on kampi? Ehkäisevät työkalut nuorten rahapelaamiseen 2007–2009 – projektin ulkoinen arviointi ja loppuraportti, Verkkorahapelaamisen muodonmuutos sekä Pelin viemää – katsaus ikääntyvien rahapelaamiseen. Lisäksi tuotettiin tukiaineistot rahapeliongelmaa työssään kohtaaville ammattilaisille, pelaajille sekä ongelmapelaajien läheisille:

- Pajula M. Pelin merkit. Tietoa rahapeliongelma työssään peliongelmia kohtaaville. 6. tarkistettu painos. THL, 2018.
- Pajula M. Liikaa pelissä. Tietoa rahapeleistä ja peliongelma. 4. painos. THL, 2016.
- Itäpuisto M. & Pajula M. Suhteet pelissä. Tietoa ja tukea rahapelaamisesta huolestuneille läheisille. 4. muuttumaton painos. THL, 2014.
- Itäpuisto M. Läheiset ja rahapeliongelma. Tietoa ja välineitä läheisten kanssa työskentelyyn. THL, 2015.
- Silvennoinen I. & Meriläinen M. Nuoret pelissä. Tietoa kasvattajille nuorten digitaalisesta pelaamisesta ja rahapelaamisesta. 5. uudistettu painos. THL, 2016.
- Karjalainen S. & Jaakkola T. Työelämä pelissä. Tietoa rahapelihaittojen tunnistamisesta ja ehkäisemisestä työyhteisössä. 2. uudistettu painos. THL, 2021.
- Komu I. Rahapelaaminen ja peliongelma lyhyesti ja selkeästi. Selkokielen opas. 2. tarkastettu painos. THL, 2013.
- Järvinen-Tassopoulos J. & Kesänen M. (toim.) Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä. THL, 2021.
- Avaimia rahapeliongelman hallintaan – oma-apuopas (suom. Sari Castrén). 2. tarkistettu painos. THL, 2021.

Valtaosa tukiaineistosta on tuotettu sekä painettuna että verkkoaineistona ja on saatavana myös ruotsinkielisenä. Rahapelaaminen ja peliongelma lyhyesti ja selkeästi -tukiaineisto¹⁰⁵ on käännetty lisäksi englanniksi ja venäjäksi.

Hyviä käytäntöjä ja osaamisen tunnetuksi tekemistä

Hoidon ja ehkäisyn kehittämistyön tulosten levittämiseen panostettiin. Verkkokurssien lisäksi on järjestetty koulutuksia ja seminaareja yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa. Niissä on käsitelty niin rahapelihaittoja ja peliriippuvuutta kuin hoidon ja ehkäisyn menetelmiä.

Rahapelihaittojen parissa toimiville pidettiin omia työseminaareja, esimerkiksi Hyvien käytäntöjen REA-työpaja vuonna 2012 ja työseminaari kokemusasiantuntijuudesta Tampereella vuonna 2013. Hyvien käytäntöjen levittämiseksi vuosina 2011–2015 järjestettiin vuosittain rahapelitoimijoiden Innopaja-työskentelyjä. Niissä tuettiin kehittämistyötä, kartoitettiin jo toteutunutta toimintaa ja sovittiin uusien toimintamallien kirjaamisesta Innokylään. Järjestöyhteistyökumppanien hyviä käytäntöjä, toimintamalleja ja hankkeita nostettiin myös THL:n verkkosivuille. Innokylään perustettiin lisäksi Pelihaitat haltuun ”Haalarifoorumi” -sivusto rahapeliongelmia työssään kohtaaville. Hanketoimijoiden Innokylä-verkosto oli avoin ja sitä markkinoitiin.

104 Esim. Taskinen T. Kaupassa, kioskillä ja kotikoneella. Rahapelit nuorten elämässä. Stakes. Työpapereita 25/ 2007. Varvio S. Katsaus Suomen rahapelijärjestelmään. Stakes. Työpapereita 24/2007.

105 Rahapelaaminen ja peliongelma lyhyesti ja selkeästi -tukiaineisto venäjäksi. АЗАРТНЫЕ ИГРЫ И ПРОБЛЕМНЫЙ ГЕМБЛИНГ кратко и четко.

Osaamista sekä kehittämisen tuloksia ja aineistoja tuotiin laajemmalle ammattilaisyleisölle näkyväksi messuilla. Rahapelihaittatoimijat aloittivat yhteiset osallistumiset messuille ja ammattilaistapahtumiin vuonna 2009. THL koordinoi ja organisoii pelitoimijoiden ensimmäisen yhteisen Pelihaitat-osaston TerveSos-messuille. Sittemmin THL on jatkanut yhteisten messuosastojen¹⁰⁶ koordinoitua samaan tapaan myös useisiin muihin ammattilaistapahtumiin vuosittain. Osastolle on valittu teemoja, joita on painotettu esiteltäessä rahapelihaittojen vähentämiseen ja ehkäisyyn liittyviä toimijoita ja aineistoja. Pitkäaikainen teema on ollut puheeksioton edistäminen sote-palveluissa. Tapahtumissa on ollut myös teemoittaisia tietoiskuja. THL:n julkaisemat rahapeliteemaan liittyvät tukiaineistot ja soveltuvin osin muukin aineisto ovat olleet toimijoiden yhteisellä osastolla.

Tutkimustietoa ja kansainvälistä osaamista seminaarien kautta

STM antoi toimeksiantoissaan THL:lle tehtäväksi selvittää ja seurata ongelmapelaamiseen ja rahapeli riippuvuuteen liittyvää kansainvälistä tieteellistä keskustelua. Kotimaista osaamista tuettiin välittämällä tutkimustietoa ja kansainvälistä osaamista seminaarien kautta. Seminaareihin kutsuttiin arvostettuja kansainvälisiä asiantuntijoita. Seminaareja THL järjesti yhteistyössä eri rahapelihaittatoimijoiden kanssa.¹⁰⁷ Eri toimijat (THL, Peliklinikka, Peluuri, järjestöt) ovat myös esiintyneet näissä seminaareissa ja pitäneet alustuksia ja koulutuksia haitoista ja rahapeliongelma- ja sen hoidosta ja ehkäisystä.

THL:n asiantuntijat ovat osallistuneet myös aktiivisesti kansainvälisiin rahapelialan seminaareihin ja konferensseihin. Suomalaista tutkimusta ja kehittämishankkeita on esitelty lukuisissa kansainvälisissä konferensseissa. Suomessa arpajaislain pykälän 52 toiminnan puitteissa järjestetyistä seminaareista ja konferensseista on luettelo liitteessä 2.

Arpajaislain pykälän 52 mukaisen toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoituksesta on säädetty arpajaislain 52 pykälässä. Veikkaus Oy:n tulee korvata haittojen seurannan ja tutkimuksen sekä ehkäisyn ja hoidon kehittämisen kustannukset. Sosiaali- ja terveysministeriö perii toiminnasta aiheutuvat kustannukset yhtiöltä. Nämä kulut ovat rahapelijärjestelmään sisältyviä kustannuksia, eivät osa tuontijakoa.

STM veloitti vuoden 2001 arpajaislain mukaisesti ongelmien seurannasta ja tutkinnasta aiheutuneita kuluja ensi kertaa vuonna 2003 (52 000 euroa). Rahapelaamisesta aiheutuvia ongelmia on seurattu vuodesta 2003 alkaen. Vuosina 2003–2006 kustannuksia aiheutui Rahapelitutkimus 2003 -väestökyselyn¹⁰⁸ lisäksi STM:n tilaamista selvityksistä ja raporteista, joilla pyrittiin kartoittamaan rahapeliongelmaa, haittoja sekä niiden hoitoa Suomessa. Tutkimuksia ja selvityksiä toteutettiin myös opinnäytetöinä ja pro graduina. Selvityksissä käsitellyt aiheita olivat esimerkiksi pelaajien läheiset ja Peluuriin soittaneet pelaajat.

106 Sairaanhoidtajapäivät 22.–23.3.2012, TERVE-SOS 2012 -messut 8.–9.5.2012, Lääkäripäivät 2013, TERVE-SOS 2013 -messut, Päihde- ja mielenterveyspäivät 2013, Mielenterveyspäivät 2013, Terve-Sos-messut 7.–8.5.2014, Päihdepäivät 13.–14.5.2014, Terve-Sos-messut 7.–8.5.2014, Mielenterveys-messut 18.–19.11.2014, Terve-Sos-messut 6.–7.5.2015, Päihdepäivät 19.–20.5.2015 sekä Mielenterveysmessut 17.–18.11.2015.

107 Socca, Peluuri, Peliklinikka, CEACG, ATS, Nordic Welfare Center, Koske sekä Päihdelääketieteen yhdistys.

108 Ilkas H & Turja T. Rahapelitutkimus. STM ja Taloustutkimus 2003.

Toiminta laajeni vuonna 2007 ja arpajaislain pykälän 52 toimeenpano siirtyi suurelta osin ministeriöstä sen alaisille laitoksille (Stakes, KTL, vuodesta 2009 THL). Kustannukset olivat vuositasolla vuosina 2007–2008 noin miljoona euroa, vuosina 2009–2013 noin 1,4 miljoonaa, vuosina 2015–2017 noin 2 miljoonaa ja vuosina 2018–2020 noin 2,2 miljoonaa euroa.

Kustannuksiin sisältyvät sekä THL:n että sen sopimus Kumppaneiden toiminta ja STM:ssä arpajaislain pykälään 52 liittyvät toiminta. STM:n toimintaa ei ole tässä katsauksessa kuvattu.

Osa THL:n vuosittaisista kustannuksista on syntynyt toiminnasta, joka on toteutettu erillissopimuksin Kumppaneiden kautta. Näihin ovat kuuluneet mm. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Kosken, ATS:n, CEACG:n ja Peliklinikan koordinaation ja tutkimuksen (sopimus Kumppanina Socca) rahoitus sekä kehittämishankkeiden, kuten Peli poikki -ohjelma ja aluepilotit, rahoitukset.

Kustannusten jakaantuminen vuositasolla THL:n erillissopimuksin Kumppaneiden kanssa:

- Koske noin 110 000 euroa (2007–2017).
- Socca (Peliklinikka) noin 215 000 euroa (2009–2020).
- Alkoholitutkimussäätiö ATS noin 243 000 euroa (2016–2020).
- Helsingin yliopiston CEACG-ryhmä noin 168 000 euroa (2016–2020).
- Peli poikki -ohjelma noin 175 000 euroa (2006–2015).
- Aluepilotit noin 111 000 euroa (2013–2015).

Nämä kustannukset ovat sisältyneet THL:n (Stakes, Kansanterveyslaitos) aiemmin eriteltyihin vuosittaisiin kustannuksiin.

LIITE 1

Suomessa arpajaislain pykälän 52 mukaisen toiminnan puitteissa järjestetyt seminaarit ja konferenssit

2008:

Vastuullisesti verkossa vai perinteisesti pelisaleissa? -seminaari: Uutta tietoa nettipokerin vaikutuksista ja verkkopelaamisen muutoksista. Helsinki 24.9.2008. Seminaarin järjestivät Stakes, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca ja Peluuri. Esiintyjinä Mark Griffiths (Nottingham Trent University), Anders Stymne (Statens Folkhälsoinstitut) ja Frans Mäyrä (TaY/Hypermedialaboratorio).

2009:

Kognitiivinen käyttäytymisterapia ongelmapelaamisen hoidossa. Helsinki 18.5.2009. Kansainvälinen workshop, koulutuspäivä. Pääpuhujana prof. Robert Ladouceur (Université Laval de Québec). THL ja Peluuri.

Gambling, Gender and Society -konferenssi. Helsinki 24.9.2009. Kansainvälinen tutkijakonferenssi.

Päihdelääketieteen päivät. Turku 5.–6.3.2009. Rahapelaamiseen keskittynyt seminaari toiminnallisista riippuvuuksista. THL yhteistyössä Päihdelääketieteen yhdistyksen kanssa.

2010:

Yötä päivää verkossa – pelaamisen muodonmuutoksesta ja haitoista. Tampere 26.3.2010. Nettipelaamista käsittelevä seminaari. Seminaari oli suunnattu verkkopelaajia ja verkkopeliriippuvaisia työssään kohtaaville. THL ja Socca.

Pelittääkö liikaa – mistä apua? Helsinki 28.9.2010. Seminaari ongelmapelaajien uusista tuki- ja hoitopalveluista alan ammattilaisille ja tiedotusvälineiden edustajille. Pääpuhujana oli Robert Ladouceur (Université Laval de Québec). Seminaarissa esiteltiin myös suomalaisia pelihaittanhankkeita. THL ja Peliklinikka.

Monopoli hyvässä ja pahassa. Poliitiikka, vastuullisuus ja valvonta -seminaari. Helsinki 13.12.2010. THL.

2011:

Tutkimuksesta eväitä pelihaittojen puheeksiottoon ja hoitoon? -seminaari. Helsinki 30.9.2011. Seminaari ongelmapelaamista ja pelihaittoja työssään kohtaaville. THL.

2012:

Hanketoimijoille työseminaari kokemusasiantuntijuudesta. Tampere 11.4.2012. Ehkäisevän työn ammattilaisten seminaari. THL

Internetin villit pelikuviot -seminaari. Helsinki 11.12.2012. Sääntely, markkinointi ja ikäraajat. Pelaaminen internetissä. THL yhteistyössä Tampereen yliopiston Pelitutkimuskeskuksen kanssa.

2013:

Gambling, Casinos and the Public Good. Helsinki 26.9.2013. Rahapelitutkimuskonferenssi, jossa puhujina muun muassa Sytze F. Kingma (Vrije Universiteit Amsterdam), Heidi Sinclair (University of Cape Town), Belle Graviel Fried (Tel Aviv University) ja Risto Eräsaari (HY).

2014:

Kohti kestävää politiikkaa ja toimintaa? Helsinki 9.12.2014. Avoin seminaari, jonka teemana oli kestävä toiminta ja politiikka rahapeli-, alkoholi- ja tupakkakäytöksissä.

2015:

Gambling, Politics and Social Issues. Helsinki 22.9.2015. Kansainvälinen tutkimuskonferenssi. Puhujina muun muassa Per Binde (Göteborgs Universitet), Ulla Romild (Folkhälsomyndigheten) ja Alan Littler (Tilburg University).

2016:

Suomi pelissä -seminaari. Helsinki 16.3.2016. Seminaarissa esiteltiin STM:n ja THL:n sopimuskauden 2012–2015 tuotokset.

2017:

The 1st Gambling Policy Conference: Global Prospects, Nordic Perspectives. Helsinki 6.–7.11.2017. Ensimmäinen rahapelipolitiikkakonferenssi järjestettiin yhteistyössä Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen (NWC), CEACG/HY:n, THL:n, Alkoholitutkimussäätiön ja Pelitoiminnan tutkimussäätiön kanssa.

2018:

Rahapelien voittajat ja häviäjät Euroopassa. Helsinki 9.10.2018. CEACG järjesti seminaarin yhteistyössä Alkoholi- ja huumeutkijain seuran kanssa. Seminaarissa julkistettiin Gambling policies in European Welfare States -kirja. Puhujina Michael Egerer (CEACG), Virve Marionneau (CEACG), Janne Nikkinen (CEACG) ja Johanna Järvinen-Tassopoulos (THL).

Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa – nykytilanne ja tulevaisuus. Helsinki 14.12.2018. CEACG:n järjestämä rahapelijärjestelmän arviointiseminaari. Seminaarissa julkistettiin Rahapelitarjonnan tehtävä ja julkisuuskuva Suomessa -hankkeen raportti.

2019:

Mainosta maltilla -seminaari. Helsinki 10.4.2019. Seminaarissa tuotiin esille erityisesti rahapelien markkinoinnin säätelyyn liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä ja haasteita, markkinoinnin eettisiä kysymyksiä ja tutkimustietoa sekä pohdittiin rahapelien näkyvyyttä julkisessa tilassa. Seminaarin esityksistä muodostettiin ja julkaistiin suuntaviivat rahapelien mainonnalle. THL, CEACG/Helsingin yliopiston, Poliisihallitus ja EHYT ry.

LIITE 2

Luettelo pykälään 52 kuuluvassa toiminnassa tuotetuista julkaisuista ja tutkimuksista

2020

Abarbanel B, Macey J, Hamari J, Melton RRC. Gamers Who Gamble: Examining the Relationship Between Esports Spectatorship and Event Wagering. *Journal of Emerging Sport Studies* Volume 3, (2020).

Berret S, Marionneau V. [Les jeux de hasard et d'argent, un impôt régressif? Les effets des inégalités sociales et des intérêts économiques sur le jeu problématique en France.](#) *Sciences du jeu* 13(2020), mis en ligne le 09 novembre 2020.

Browne M, Volberg R, Rockloff M, Salonen AH. (2020). The prevention paradox applies to some but not all gambling harms: results from a Finnish population-representative survey *J Behav Addict.* 2020, 7;9(2):371–382.

Castrén S & Alho H. [Toiminnalliset riippuvuudet.](#) *Yleislääkärilehti* 8/2020.

Egerer M & Hellman M. [Clarifying researchers' subjectivity in qualitative addiction research.](#) *International Journal of Alcohol and Drug Research.* 8(2), 81–87.

Egerer M (2020) Finland. In: I. Fiedler, F. Steinmetz, L. Ante & M. von Meduna (eds.) *Regulierung von Onlineglücksspielen.* (pp. 231–259). Wiesbaden: Springer.

Egerer M (2020). Book review: [Jim Orford: The Gambling Establishment. Challenging the Power of the Modern Gambling Industry and Its Allies.](#) *Journal of Studies on Alcohol and Drugs.* Vol. 81, no. 3.

Egerer M, Marionneau V & Virtanen M. (2020). [How Luhmann's systems theory can inform gambling studies.](#) *Critical Gambling Studies.* *Critical Gambling Studies*, 1 (2020) 12–22.

Heiskanen MK, Matilainen R. (2020). [Baby boomers as gamblers: Recognizing and preventing gambling harm with intersectional approach.](#) *Public Health* 2020.

Heiskanen M, Hellman M, Jaakkola T, Kinnunen J, Levitski A, Lerkkanen T, Marionneau V, Oksanen A, Pajula M, Salonen A (2020). [Rahapeliautomaattien ja automaattipelien haittojen hallinta.](#) Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmän päätelmät haittojen hallinnan tehostamistarpeista ja ryhmän ohjauksessa tehty selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020.

Hellman M. (5.2.2020) [Nautinnon ja addiktioiden historiallinen suhde.](#) *Studia Generalia.* Helsingin yliopisto, Homo Fruens -sarja.

Hellman M & Kankainen V. (25.4.2020) [Veikkausraha on ongelmallinen käsite.](#) Blogi/CEACG/HY.

Järvinen-Tassopoulos J, Marionneau V & Lerkkanen T. [Rahapelaaminen koronapandemian aikana: Kokemuksia riskeistä ja muutoksista.](#) *Tiede & edistys* 4/2020, 386–406.

Järvinen-Tassopoulos J & Kesänen M. (2020) [Mistä asiantuntijuus muodostuu? Ongelmapelaajien kohtaaminen sosiaalialalla.](#) *Janus* 28(2), 150–167.

Järvinen-Tassopoulos J. (2020). [Les espaces de jeux d'argent: une analyse sociologique de la production de l'espace, du risque et de la prévention du jeu problématique.](#) (Gambling spaces: a sociological analysis of the production of space, of risk and of the prevention of problem gambling) *Sciences du jeu* 13, 1–17.

Järvinen-Tassopoulos J. (2020). [The impact of problem gambling: Are there enough services available for families with children?](#) *Public Health* 184, 28–32.

Kaakinen M, Oksanen A, Sirola A, Savolainen I, Garcia D (2020). [Emotions in Online Gambling Communities: A Multilevel Sentiment Analysis.](#) In: G. Meiselwitz G. (Ed.) *Social Computing and Social Media. Design, Ethics, User Behavior, and Social Network Analysis.* HCII 2020. Lecture Notes in Computer Science, vol 12194, pp. 542–550.

Kankainen V & Marionneau V. (2020). Rahapelituottojen ohjaaminen yhteiskunnallisiin tarkoituksiin: Ovatko korvamerkitetyt tuet paras malli? University of Tampere: Alusta publication series.

Kainulainen T (2020). [Does Losing on a Previous Betting Day Predict How Long it Takes to Return to the Next Session of Online Horse Race Betting?](#) *Journal of Gambling Studies.*

- Latvala T, Konu A, Lintonen T (2020). [Rahapelaaminen kansanterveydellisenä huolenaiheena – rahapelirikollisuuden arvioidut kustannukset yhteiskunnalle](#). Yhteiskuntapolitiikka 85(5–6): 507–518. (A)
- Lerkkanen T, Egerer M, Alanko A, Järvinen-Tassopoulos J & Hellman M. Citizens' Perceptions of Gambling Regulation Systems: A New Meaning-Based Approach. *Journal of Gambling Issues*, 43, 84–101.
- Macey J & Hamari J (2020). [GamCog: A measurement instrument for miscognitions related to gamblification, gambling, and video gaming](#). *Psychology of Addictive Behaviors*, 34(1), 242–256.
- Macey J & Kinnunen J (2020). [The convergence of play: interrelations of social casino gaming, gambling, and digital gaming in Finland](#). *International Gambling Studies* 20(3): 414–435.
- Marionneau V & Hellman M. (2020). [What is special about gambling? A comparison of public discourse on Finnish state monopolies in rail traffic, gambling, and alcohol](#). *Critical Gambling Studies*, 1(1).
- Marionneau V & Lerkkanen T. (2020). Miten koronavirustilanne ja koronavirukseen varautuminen vaikuttaa rahapelaamiseen ja rahapelihaittoihin? Alkoholi- ja huumeutukijain seuran blogi.
- Marionneau V & Lähteenmaa J. (2020). Yhteiskunnallisten tuottojen kerääminen rahapeleillä ja peliportfolioiden vaikutus tuottoihin valtion yksinoikeusjärjestelmissä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 85 (1), 81–89.
- Marionneau V & Lähteenmaa J. (2020). Mistä Veikkauksen tuotot syntyvät? Suomen rahapelimonopoli ja sen oikeutus. Libera blogi.
- Marionneau V & Nikkinen J. (2020). [Does gambling harm or benefit other industries? A systematic review](#). *Journal of Gambling Issues*.
- Marionneau V & Nikkinen J. (2020). [Stakeholder interests in gambling revenue: an obstacle to public health interventions?](#) *Public Health*, 184, 102–106.
- Marionneau V. (2020). [Gambling in Russia: policies, markets, and research](#). *International Journal of Russian Studies*, 9 (2).
- Nikkinen J. (Ed). Political economy of gambling (PolEG): Country reports. University of Helsinki: Faculty of Social Sciences.
- Raisamo S. [Rahapelit](#). Teoksessa: Kuusio H, Seppänen A, Jokela S, Somersalo L, Lilja E (toim.) Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019. THL, Raportti 1/2020.
- Raitasalo, Simonen & Järvinen-Tassopoulos: Mitä vanhemmat tietävät nuorten päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta? Järvinen-Tassopoulos, J. & Pirskanen, H. (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Salonen A, Lind K, Hagfors H, Castrén S, Kontto J. (2020). [Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007–2019. Suomalaisten rahapelaaminen 2019](#). THL, raportti 18/2020.
- Salonen A, Hagfors H, Lind K, Kontto J. [Rahapelaaminen ja peliongelmat – Suomalaisten rahapelaaminen 2019](#). THL Tilastoraportti 08/2020.
- Salonen A, Hagfors H, Lind K, Kontto J. [Penningspelände och spelproblem: Finländarnas penningspel 2019: Det riskfyllda spelandet har minskat](#). THL Statistiskrapport 32/2020.
- Salonen A, Hagfors H, Lind K, Kontto J. [Gambling and problem gambling: Finnish Gambling 2019: Prevalence of at-risk gambling has decreased](#). THL Statistical report 9/2020.
- Salonen A & Hagfors H. [Rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet – Suomalaisten rahapelaaminen 2019](#). THL Tilastoraportti 24/2020.
- Selin J, Pietilä E & Kesänen M. (2020). [Barriers and facilitators for the implementation of the integrated public policy for alcohol, drug, tobacco, and gambling prevention: A qualitative study](#). *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 27(2), 136–144.
- Sirola A, Savela N, Savolainen I, Kaakinen M, Oksanen A. [The Role of Virtual Communities in Gambling and Gaming Behaviors: A Systematic Review](#). *J Gambl Stud* (2020).
- Sulkunen P, Babor T, Cisneros Örnberg J, Egerer M, Hellman M, Livingstone C, Marionneau V, Nikkinen J, Orford J, Room R, Rossow I. [Setting Limits – Gambling, Science and Public Policy](#). *Addiction* (book review).

2019

Ahonen J. (2019). Kolme kriisiä ja kansalliset rahapelit: yhteiskunnallisten murroskausien vaikutus suomalaisen rahapelijärjestelmän muotoutumiseen. Helsinki: Helsingin yliopisto. (monografiaväitöskirja)

Castrén S, Lind K, Järvinen-Tassopoulos J, Alho H, & Salonen AH. (2019). [How to Support Prison Workers' Perceived Readiness to Identify and Respond to Possible Gambling Problems: a Pilot Study from Two Finnish Prisons.](#) International Journal of Mental Health and Addiction, 1–16.

Castrén S, Mäkelä N, Haikola J, Salonen AH, Crystal R, Schenin M, Alho H. (2019). [Treating gambling disorder with as needed administration of intranasal naloxone: a pilot study to evaluate acceptability, feasibility and outcomes.](#) BMJ Open 2019;9:e023728.

Egerer M & Marionneau V. (2019). [Cultures and spaces of convenience gambling.](#) Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(2), s. 125–139.

Egerer M & Marionneau V. (2019). [Cultures and spaces of convenience gambling.](#) PopNAD webpage.

Egerer M & Marionneau V. (2019). [Rahapelijärjestelmää tulisi rakentaa kuluttajansuojelu edellä.](#) Tutkijan ääni.

Egerer M. (2019) Finnland. Teoksessa: I. Fiedler, F. Steinmetz, L. Ante & M. von Meduna (toim.): Regulierungsoptionen für den deutschen Onlineglücksspielmarkt. Endbericht. Hamburg: Universität Hamburg, s. 201–222.

Egerer M, Lerkkanen T & Jääskeläinen P. (2019). [Suomen uusi kasino ja rahapelipoliittiset mielipiteet Tampereella.](#) Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 115. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Heiskanen M, Silvennoinen I, Nuutinen S, Hallamaa T, Saarelainen J & Björkenheim C (2019). ["Tunnissa meni 1500e". Ulkomaille pelaaminen rahapeliongelmiiin apua hakeneiden joukossa.](#)

Hellman M. [Can gambling-funded research be non-biased? The case of section 52 in Finland.](#) Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(6), 485–590.

Hellman M. [Gambling – No Ordinary Commodity.](#) Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(2), 63–65.

Hellman M. [Social and health care reforms and vulnerable groups.](#) Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(1), 3–5.

Johansson J, Hirvonen J, Lovró Z, Ekblad L, Kaasinen V, Rajasilta O, Helin S, Tuisku J, Sirén S, Pennanen M, Agrawal A, Crystal R, Vainio PJ, Alho H, Scheinin M. Intranasal naloxone rapidly occupies brain mu-opioid receptors in human subjects. Neuropsychopharmacology. 2019 Mar 13.

Kaakinen M, Sirola A, Savolainen I, Oksanen A (2019). [Young People and Gambling Content in Social Media: An Experimental Insight.](#) Drug & Alcohol Review.

Kinnunen JM, Pere L, Raisamo S, Katainen A, Myöhänen A, Lahti L, Ahtinen S, Ollila H, Lindfors P, Rimpelä A. (2019). [Nuorten terveystapatutkimus 2019: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen.](#) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2019:56.

Kontto J, Tolonen H, Salonen AH. (2019). [What are we missing? – The profile of non-respondents in the Finnish Gambling 2015 survey.](#) Scandinavian Journal of Public Health.

Latvala T, Alho H, Raisamo S, Salonen AH. (2019). [Gambling involvement, type of gambling and grade point average among 18–29-year-old Finnish men and women.](#) Nordic Studies on Alcohol and Drugs 36(2) 190–202.

Latvala T, Konu A, Lintonen T. (2019). [Public health effects of gambling – debate on a conceptual model.](#) BMC Public Health 19:1077

Lerkkanen T & Marionneau V. (2019). [Rahapelaaminen Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2018.](#) Yhteiskuntapolitiikka 84(5–6), s. 609–617.

Lerkkanen T. (2019). [Monopolin puolustusta, kritiikkiä ja murtumisen uhkakuvia. Rahapelaamisen mediarepresentaatiot Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2016.](#) (pro gradu -tutkielma). Tampereen yliopisto.

Lind K, Salonen AH, Järvinen-Tassopoulos J, Alho H, Castrén S. (2019). [Problem gambling and support preferences among prisoners: a pilot study in an adult correctional population.](#) International Journal of Prisoner Health.

Majuri J. (2019). Dopamine, opioid and serotonin neurotransmission in behavioral addictions. Turku: Turun yliopisto. (artikkeliväitöskirja)

Oksanen A, Sirola A, Savolainen I, Kaakinen M. (2019). [Gambling patterns and associated risk and protective factors among Finnish young people.](#) Nordic Studies on Alcohol and Drugs 36(2) 161–176.

- Raisamo S, Kinnunen J, Pere L, Lindfors P, Rimpelä A. (2019). [Adolescent Gambling, Gambling Expenditure and Gambling-Related Harms in Finland, 2011–2017](#). Journal of Gambling Studies.
- Raisamo S, Toikka A, Selin J, Heiskanen M. (2019). [The density of electronic gambling machines and area-level socioeconomic status in Finland: a country with a legal monopoly on gambling and a decentralised system of EGMs](#). BMC Public Health 19:1198.
- Raisamo S & Selin J. [Rahapelihaittojen ehkäisy on otettava suomalaisen rahapelipolitiikan ykköstavoitteeksi](#). THL blogi 19.8.2019.
- Raisamo S. [Tiedätkö, pelaatko punaisia vai vihreitä rahapelejä?](#) THL blogi 17.4.2019.
- Roukka T & Salonen AH. [The Winners and the Losers: Tax Incidence of Gambling in Finland](#). Journal of Gambling Studies 2019.
- Salonen AH, Lind K, Castrén S, Heiskanen M., Lahdenkari, M., Alho, H. (2019). [Peliklinikan asiakkaiden rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet](#). Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 5/2019. Helsinki.
- Salonen AH, Lind K, Castrén S, Lahdenkari M, Selin J, Järvinen-Tassopoulos J, Kontto J, Hellman M. (2019). [Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet kolmessa maakunnassa](#). Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 4/2019. Helsinki.
- Savolainen I, Oksanen A, Kaakinen M, Sirola A, Paek HJ. (2019). [A three-country study on the role of perceived loneliness in youth addictive behaviors](#). Journal of Medical Internet Research.
- Selin J. (2019). [National gambling policies and the containment of the EU's politico-legal influence](#). Nordic Studies on Alcohol and Drugs 36 (2), 77–90.
- Selin, J. (2019). [Oivaltavasti rahapelipolitiikasta](#). Kirja-arvio teoksesta Michael Egerer, Virve Marionneau & Janne Nikkinen (toim.): Gambling policies in European welfare states. Current challenges and future prospects. Palgrave MacMillan, 2018. Yhteiskuntapolitiikka 84 (3), 355–356.
- Selin Jani (2019). [Kansallinen rahapelipolitiikka EU:ssa](#). PopNad, 17.4.2019.
- Selin J, Hellman M & Lerkkanen T. (2019). [Monopolin vahvistaminen kilpailun nimissä: Rahapeliyhteisöjen yhdistämisprosessin oikeuttaminen politiikka-asiakirjoissa ja mediassa](#). Yhteiskuntapolitiikka 84 (2), 206–213.
- Selin J, Hellman M & Lerkkanen T. (2019). [National Market Protectionist Gambling Policies in the European Union: The Finnish Gambling Monopoly Merger as a Case in Point](#). Journal of Gambling Issues Journal of Gambling Issues, 41, 147–167.
- Sirola A, Kaakinen M, Savolainen I, Oksanen A. (2019). [Loneliness as the root of online gambling community participation? Cross-national study on young social media users](#). Computers in Human Behavior, 95, 136–145.

2018

- Alanko A, Hellman M & Kauppila E. Hitting the Jackpot! Accounts of winning by gambling in the US mass media. Critical Public Health.
- Bujalski M, Hellman M, Moskalewicz J, Beccaria F, Rolando S. (2018). Depoliticising addiction: Who gets to speak in European press reporting, 1991–2011? Nordic Studies on Alcohol and Drugs 35(1): 52–68.
- Castrén S, Heiskanen M, Salonen AH. (2018). [Trends in gambling participation and gambling severity among Finnish men and women: cross-sectional population surveys in 2007, 2011 and 2015](#). BMJ Open.
- Castrén S, Kontto J, Alho H, Salonen A (2018). The relationship between gambling expenditure, socio-demographics, health-related correlates and gambling behaviour – a cross-sectional population-based survey in Finland. Addiction 113(1), 91–106.
- Castrén S, Perhoniemi R, Kontto J, Alho H, Salonen AH. (2018). [Associaton between gambling involvement by game type and gambling harms: Finnish population study](#). International Gambling Studies.
- Castren S, Hellman M, Latvala T, Salonen AH. (2018). Finnish Gambling Harms Survey 2016: Gambling, gambling-related harm and opinions on gambling marketing: in a clinical and population sample. Nordic studies on alcohol and drugs.

- Castrén S, Kesänen M, Järvinen-Tassopoulos J. (2018). Katsaus tuki-, neuvonta- ja hoitopalveluihin. Teoksessa Järvinen-Tassopoulos J (toim.). Suomalaisen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017. THL, Helsinki. S. 95–111.
- Egerer M. (2018). [Hyvikset ja pahikset – eli mistä rahapelituottojen eturistiriidoissa ei ole kyse](#). Ilmiö webpage. [English version: [Good and bad people, or what vested interests are not about](#). Discover Society webpage].
- Egerer M, Alanko A, Hellman M, Järvinen-Tassopoulos J, Koivula P & Lerkkanen T. (2018). [Rahapelitarjonnan tehtävä ja julkisuuskuva Suomessa. Haastattelututkimus rahapelipoliittisista mielipiteistä](#). Helsinki: Unigrafia.
- Egerer M, Kankainen V, Hellman M. (2018). [Compromising the public good. Civil society as beneficiary of gambling revenue](#). Journal of Civil Society 14(3), 207–221.
- Egerer M, Marionneau V & Nikkinen J. (Eds). [Gambling Policies in European Welfare States – Current Challenges and Future Prospects](#). London: Palgrave MacMillan, 2018.
- Egerer M & Hellman M. (in review). Strategies for assessing researchers' intuition in qualitative addiction research. Qualitative Health Research.
- Heiskanen M & Egerer M. (2018). [The Conceptualization of Problem Gambling in Social Services: Email Interviews with Finnish Social Service Directors](#). Nordic Social Work Research.
- Heiskanen M. (2018). Talous- ja velkavaikkeuksien kohtaaminen rahapeliongelmissa auttavissa tuki- ja hoitopalveluissa. Peliklinikka.
- Hellman M (2018). Kulutusideologia ruokkii riippuvuusongelmia. Ilmiö.
- Hellman M. (2018). Konsumtionsideologins accelererande vilshenhen. Vad kan vi lära oss av ludomani, narkomani och kleptomani? Nya Argus 111 (2).
- Järvinen-Tassopoulos J & Eräsaari R. Conceptions of Common Good. pp. 259–274. Artikkelikirjassa: Egerer M, Marionneau V & Nikkinen J (Eds). Gambling Policies in European Welfare States – Current Challenges and Future Prospects. London: Palgrave MacMillan, 2018.
- Järvinen-Tassopoulos J. [Problem gambling and drinking among Finnish women](#). NAD 1/2016.
- Järvinen-Tassopoulos J. (ed). [State of Play 2017 – A review of gambling in Finland](#).
- Järvinen-Tassopoulos J. (toim., yhteistyössä STM, SM, Poha ja THL) [Suomalaisen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017](#). 2018.
- Kaakinen M, Sirola A, Savolainen I, Oksanen A. [Shared Identity and Shared Information in Social Media: Development and Validation of the Identity Bubble Reinforcement Scale](#). Media Psychology, 23(1), 23–51.
- Kainulainen T. [A new measure of risk-taking in gambling](#). International Gambling Studies.
- Kesänen M & Selin J. (2018). [Rahapelihaittojen ehkäisy osana ehkäisevää päihdetyötä](#). Tiedä ja toimi, THL 2018.
- Lintonen T, Nevalainen J, Latvala T. Miten alkoholin riskikäyttö, muiden päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttö sekä rahapelaaminen liittyvät toisiinsa? Teoksessa Mäkelä P, Härkönen J, Lintonen T, Tigerstedt C, Warpenius K (toim.): [Näin Suomi juo – Suomalaisen muuttuvat alkoholin käyttötavat](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki 78–88. (B)
- Littler A & Järvinen-Tassopoulos J. [Online Gambling, Regulation, and Risks: A Comparison of Gambling Policies in Finland and the Netherlands](#). Journal of Law and Social Policy 30 (2018): 100–126.
- Macey J & Hamari J. [eSports, skins and loot boxes: Participants, practices and problematic behaviour associated with emergent forms of gambling](#). New media & society 1–22/2018.
- Majuri J, Joutsa J, Arponen E, Forsback S, Kaasinen V: [Dopamine synthesis capacity correlates with mu-opioid receptor availability in the human basal ganglia: a triple-tracer PET study](#). Neuroimage 2018;183:l-6. (E-pub 2018 Aug 2).
- Marionneau V. (2018). Market cannibalization within and between gambling industries. Blog post for the Problem Gambling Institute of Ontario.
- Marionneau V & Nikkinen J. (2018). [Market cannibalization within and between gambling industries: A systematic review](#). Journal of Gambling Issues 37, 1–35.

- Marionneau V & Berret S. Gambling for the State: Collection and Redistribution of Gambling Proceeds in France. In Egerer M, Marionneau V & Nikkinen J (Eds). Gambling Policies in European Welfare States – Current Challenges and Future Prospects. London: Palgrave McMillan, 2018.
- Marionneau V & Kankainen V. Beneficiaries of gambling and moral disengagement. *International Journal of Sociology and Social Policy* 38(7–8) 578–591.
- Marionneau V Nikkinen J & Egerer M. Gambling for European Welfare: Conclusion: Justifications, alibis, and the Common Good. Egerer M, Marionneau V & Nikkinen J (Eds). Gambling Policies in European Welfare States – Current Challenges and Future Prospects. London: Palgrave McMillan, 2018.
- Marionneau V & Nikkinen J. (in review) Tangible and intangible substitutionary effects of gambling industries: Socio-cultural perspectives on cannibalisation. *Journal of Gambling Issues*. 2018.
- Matilainen R. (2018). [”Että oikeastaan minä käytin sen voittosumman hyvin”: rahapelaamalla kuluttajakansalaiseksi 1900-luvun jälkipuoliskon Suomessa](#). Teoksessa Kulutus ja talous -näkökulmia yhteiskunnan muutokseen. Autio M, Kylkilähti E, Autio J & Pantzar M (toim.). Taloustieteen osaston julkaisuja. Department of Economics and Management & the Consumer Society Research Centre, University of Helsinki, 89–101.
- Nikkinen J, Egerer M & Marionneau V. [Introduction: Gambling regulations and the use of gambling revenues in European welfare states](#). In Egerer M, Marionneau V & Nikkinen J (Eds). Gambling Policies in European Welfare States – Current Challenges and Future Prospects. London: Palgrave McMillan, 2018.
- Oinio V, Sundström M, Bäckström P, Uhari-Väänänen J, Kiiänmaa K, Raasmaja A, Piepponen P. (2018). [Amphetamine primes enhanced motivation toward uncertain choices in rats with genetic alcohol preference](#). *Psychopharmacology*.
- Oksanen A, Savolainen I, Sirola A, Kaakinen M. [Problem gambling and Psychological Distress: a cross-national perspective on the mediating effect of consumer debt and debt problems among emerging adults](#). *Harm Reduction Journal* 2018, 15:45.
- Raisamo S. [Harm caused by gambling among non-problem gamblers: Is a whole-of-population approach undervalued?](#) *Scandinavian Journal of Public Health* 2018; 46:503–504.
- Ruokolainen O, Karjalainen K, Raisamo S, Sandström P, ym. (2018). Tupakointi, päihteet ja riippuvuudet. Teoksessa: Weiste-Paakkanen A, Lämsä R, Kuusio H. (toim.). [Suomen romaniväestön osallisuus ja hyvinvointi. Romanien hyvinvointitutkimus Roosan perustulokset 2017–2018](#).
- Salonen A. Luku 7. Mitä tiedetään rahapelaamisen yleisyydestä? Teoksessa Suomen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017, toim. Johanna Järvinen-Tassopoulos. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Helsinki 2018.
- Salonen A. Luku 8. Kuinka paljon rahaa peleissä liikkuu? Teoksessa Suomen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017, toim. Johanna Järvinen-Tassopoulos. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Helsinki 2018.
- Salonen AH, Hellman M, Latvala T, Castrén S. [Gambling participation, gambling habits, gambling-related harm, and opinions on gambling advertising in Finland in 2016](#). *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2018, pp.1–20.
- Salonen AH, Kontto J, Perhoniemi R, Alho H, Castrén S. (2018). [Gambling expenditure by game type among weekly adult gamblers](#). *BMC Public Health* 18:697.
- Salonen A & Järvinen-Tassopoulos J. Luku 10. Mitä tiedetään rahapeliongelmissa ja -haitosta? Teoksessa Suomen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017, toim. Johanna Järvinen-Tassopoulos. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Helsinki 2018.
- Savolainen I, Kaakinen M, Sirola A, Oksanen A. [Addictive behaviors and psychological distress among adolescents and emerging adults: A mediating role of peer group identification](#). *Addictive Behaviors Reports*, 7, 75–81.
- Savolainen I, Kaakinen M, Sirola A, Oksanen A. [Peer Group Identification as Determinant of Youth Behavior and the Role of Perceived Social Support in Problem Gambling](#). *Journal of Gambling Studies*.
- Selin J, Pietilä E & Kesänen M. (2018). [Rahapelihaittojen ehkäisyn paikallinen toimeenpano ehkäisevän päihdetyönjärjestämistä koskevan lain jälkeen](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (5–6), 506–517.
- Selin J, Raisamo S, Heiskanen M & Toikka A. (2018). [Onko hajasijoitettujen rahapeliautomaattien suhteellinen määrä suurempi sosioekonomisesti haavoittuvilla asuinalueilla?](#) *Yhteiskuntapolitiikka*, 83(3), 294–302.

- Selin J. (2018). [Suomen rahapelipolitiikan suhteesta EU-oikeuteen](#). *Oikeus*, 47 (1), 96–103.
- Sirola A, Kaakinen M, Oksanen A. [Excessive gambling and online gambling communities](#). *Journal of Gambling Studies*.
- Sjöholm M, Hassan L, Macey J, Törhönen M, Hamari J. [Liking the Game: How Can Spectating Motivations Influence Social Media Usage at Live Esports Events?](#) *SMSociety '18: Proceedings of the 9th International Conference on Social Media and Society*: 160–167.
- Suhonen N, Saastamoinen J, Kainulainen T, Forrest D. [Is timing everything in horse betting? Bet amount, timing and bettors' returns in pari-mutuel wagering markets](#). *Economics Letters*, 173, 97–99.
- Sulkunen P, Babor T, Cisneros-Örnberg J, Egerer M, Hellman M, Livingstone C, Marionneau V, Nikkinen J, Orford J, Room R, Rossow I. (2018.) *Setting Limits. Gambling, science and public policy*. Oxford University Press.

2017

- Ahonen J, Tammi T, Hirschovits-Gerz T: Subtypes of problem gamblers, socio-cultural factors, and availability of gambling. *Journal of Social Work Practice in the Addictions* 17(4), 402–422.
- Edgren R, Castrén S, Alho H, Salonen AH. (2017). Gender comparison of online and land-based gamblers from a nationally representative sample: Does gambling online pose elevated risk? *Computers in Human Behaviour*;72:46–56.
- Egerer M. (2017). Ghicksspielpolitik unter dem Blickwinkel des Gemeinwohls. *Zeitschrift für Wett- und Ghicksspielrecht*. August 2017, Sonderbeilage 3: 27–31.
- Egerer M, Kankainen V, & Hellman M (in review) Governing the public good. Civil society as beneficiary of gambling revenues in Finland. *Addiction Research & Theory*.
- Heiskanen M. Financial recovery from problem gambling: Problem gamblers' experiences of social assistance and other financial support. *Journal of Gambling Issues*, Issue 35, 24–48.
- Heiskanen M. [Problem gamblers and money. Unbalanced budgets and financial recovery](#). *Publications of the Faculty of Social Sciences* 64/2017 (artikkeliväitöskirja).
- Heiskanen M. The meanings of using and losing money for problem gamblers: a qualitative study of the multidimensional gambling money. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 34(5) 362–374.
- Hellman M. (2017). Promoting Vices: An introduction to research on the advertising of coercive products, with examples from research on alcohol, tobacco, sugary foods, and gambling. *Publications of the Faculty of Social Sciences* 67/ 2017. University of Helsinki.
- Hellman M, Karjalainen S. M. & Majamäki M. (2017). 'Present yet absent: Negotiating commitment and intimacy in life with an excessive online role gamer. *New Media & Society*, 19(11), 1710–1726.
- Hellman, M, Cisneros-Örnberg, J & Livingstone, C: Gambling policy studies: a field that is growing in size and complexity. *Addiction Research and Theory* 25 (6): 433–435
- Järvinen-Tassopoulos J & Raitasalo K. (2017). Ulkomaalaistaustaisten 9.-luokkalaisten nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – Eurooppalaisen koululaiskyselyn tuloksia vuodelta 2015. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 54:3, 184–195.
- Kinnunen J, Pere L, Raisamo S ym. [Nuorten terveystapatutkimus 2017. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen](#). STM, Helsinki, 2017.
- Latvala T, Castrén S, Alho H, Salonen AH. (2017). [Compulsory school achievement and gambling among men and women aged 18–29 in Finland](#). *Scand J Public H*.
- Macey J, Hamari J. Investigating relationships between video gaming, spectating esports, and gambling. *Computers in Human Behavior* 80:344–353.
- Majuri J, Joutsa J, Johansson J, Voon V, Parkkola R, Alho H, Arponen E, Kaasinen V. [Serotonin transporter density in binge eating disorder and pathological gambling: A PET study with \[11C\]MADAM](#). *Eur Neuropsychopharmacol*. 2017 Dec;27(12):1281–1288.
- Marionneau V & Järvinen-Tassopoulos J. (2017). [Consumer protection in licensed online gambling markets in France: the role of responsible gambling tools](#). *Addiction Research & Theory* 25:6, 436–443.
- Marionneau V & Järvinen-Tassopoulos J. (in review) Controlled liberalisation and regulation of online gambling in France: The role of responsible gambling measures. *Addiction Research & Theory*.

Matilainen R. [Production and consumption of recreational gambling in twentieth century Finland](#). (artikkeliväitöskirja)

[Niemelä J, Mustalampi S, Jaakkola T, Simonen, J. Suunnitelma rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaavan työn järjestämiseksi Suomessa. Helsinki. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita: 42/2017.](#)

Nikkinen J. (2017). The legalization of dangerous consumption: a comparison of cannabis and gambling policies in three US states. *Addiction Research and Theory* 25(6): 476–484.

Nikkinen J. Lottery gambling, recreational marijuana, and the public good: Lessons from the US Addiction research and theory. Volume 25. 2017, Issue 6. 476–484.

Oinio V, Bäckström P, Uhari-Väänänen J, Raasmaja A, Piepponen P, Kiianmaa K. Dopaminergic modulation of reward-guided decision making in alcohol-preferring AA rats. *Behavioural Brain Research* 326: 87–95.

Raisamo S. [Harm caused by gambling among non-problem gamblers: is a whole-of-population approach undervalued?](#) *Scandinavian Journal of Public Health* 2017.

Salonen AH, Alho H, Castrén S. (2017). [Attitudes towards gambling, gambling participation and gambling-related harms within genders by age: cross-sectional Finnish population studies in 2011 and 2015](#). *BMC Public Health*;17:122.

Salonen AH, Castrén S, Latvala T, Heiskanen M, Alho H. [Rahapelikysely 2016. Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet rahapeliongelmaan apua hakevilla Peliklinikan asiakkailta](#). THL Raportti 8/2017.

Salonen AH, Kontto J, Alho H, Castrén S. (2017). [Suomalaisten rahapelikulutus – keneltä rahapeliyhtiöiden tuotot tulevat?](#) *Analyysit. Yhteiskuntapolitiikka* 82; 5, 549–559.

[Salonen AH, Latvala T, Castrén S, Selin J & Hellman M. Rahapelikysely 2016. Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa. THL Raportti 9/2017.](#)

Salonen AH, Rosenström T, Edgren R, Volberg R, Alho H, Castrén S. [Dimensions of the South Oaks Gambling Screen in Finland: a Cross-sectional Population Study](#). *Scand J Psycho* 2017 Jun;58(3):228–237.

Selin J, Simonen J, Alho H, Castrén S, Järvinen-Tassopoulos J, Karlsson T, Nikkinen J, Salonen AH & Warpenius K. [Sääntelyyn perustuvat rahapelihaittojen ehkäisytimet ja niiden soveltuvuus Suomen rahapelijärjestelmään](#). Helsinki. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita: 43/2017.

Suhonen N, Saastamoinen J. [How Do Prior Gains and Losses Affect Subsequent Risk Taking? New Evidence from Individual-Level Horse Race Bets](#). *Management Science*.

2016

Castrén S, Temceff C, Josefsson K, Derevensky J, Alho H, Salonen AH. (2016). [Teacher Awareness and Attitudes Regarding Adolescent Risk Behaviours: A Sample of Finnish Middle and High School Teachers](#). *Int J Ment Health & Addiction*.

Castrén S, Alho H, Salonen AH. Rahapeliongelma sosiaali- ja terveydenhuollossa – ammattilaisten näkemyksiä. *Analyysit. Yhteiskuntapolitiikka*. 2016; 4:418–428.

Edgren R, Castrén S, Mäkelä M, Pörtfors P, Alho H, Salonen AH. (2016) [Reliability of instruments measuring at-risk and problem gambling among individuals under 29 years of age: A systematic review of articles published between 2009 and 2015](#). *J Adolescent Health*.

Edgren R, Castrén S, Salonen A & Jokela M. [At-risk and problem gambling among Finnish youth – The examination of risky alcohol consumption, tobacco smoking, mental health and loneliness as gender-specific correlates](#).

Egerer M, Hellman M, Rolando S, Bujalski M. (2016). General practitioners' position on problematic gambling in three European welfare states. In Hellman M, Berridge V, Duke K, Mold A, (eds) *Concepts of Addictive Substances and Behaviours across Time and Place*. Oxford University Press, p. 169–192.

Konstenius R. Kyselystä kybernetiikkaan – rahapelien toimintaympäristön muutos edellyttää tutkimusteknologiaa ja uusia tutkimusmalleja. *Yhteiskuntapolitiikka* 81(1):103–108. 2016.

Laakasuo M, Palomäki J, Lappi O: Pokerin psykologiaa. *Psykologia*,50(3), 180–193.

Lintonen T, Nordmyr J, Raisamo S, Tammi T. [Suomalainen rahapelitutkimus syntyi Arpalaislain myötävaikutuksella: rahapelitutkimuksen bibliografia 2016](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 81(4) :43 7–446.

Majuri J, Joutsa J, Johansson J, Voon V, Alakurtti K, Parkkola R, Lahti T, Alho H, Hirvonen J, Arponen E, Forsback S, Kaasinen V. Dopamine and Opioid Neurotransmission in Behavioral Addictions: A Comparative PET Study in Pathological Gambling and Binge Eating. *Neuropsychopharmacology* (2016) 1–9.

Marionneau V. (2016). Le jeu problématique: une pathologie, un échec d'autorégulation ou une question sociale? *Magma – Revue internationale en sciences humaines et sociales* 14 (1).

Matilainen R. Cultural and Social Meanings of Gambling in Finland and Sweden: A Historical Perspective. In *Random Riches. Gambling Past & Present*. Edited by Manfred Zollinger. Routledge 2016, pp. 119–131.

Myllymaa A, Matilainen R. Eurooppalaisen rahapelipolitiikan suuri murros vielä edessä? *Avauksia. Yhteiskuntapolitiikka* 81(4):469–476.

Nordmyr J, Forsman A, Österman K. Gambling-related and alcohol-related problems: Associations to structural and psychological aspects of social ties in a Finnish population sample. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 33 (4), 381–397.

Raisamo S. Rahapelien ikärajan nosto 15 vuodesta 18 vuoteen vähensi alaikäisten raha-automaattipelaamista Suomessa. *PopNAD-verkkosivusto*, 2016.

Rolando S & Scavarda A. (2016). Gambling Policy in European Welfare Regimes. A European research project on the profitability of gambling. Italian report. Publications of the Faculty of Social Sciences, 30/2016. Helsinki: Unigrafia.

Räsänen T, Lintonen T, Raisamo S, Konu A. [How much gambling is too much? Identifying potential problem gambling among adolescents](#). *International Journal of Adolescent Medicine and Health*.

Räsänen T, Lintonen T, Raisamo S, Matikka A, Konu A. (2016). [Rahapelaaminen ja päihteiden käyttö – Onko nähtävissä eroja valtaväestön, suomenruotsalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä?](#) *Yhteiskuntapolitiikka* 81(4):384–394.

Räsänen T, Lintonen T, Tolvanen A, Konu A. [The role of social support in the association between gambling, poor health, and health risk-taking](#). *Scandinavian Journal of Public Health*.

Räsänen T, Lintonen T, Tolvanen A, Konu A. (2016). [Social support as a mediator between gambling and problem behavior among 14- to 16-year-old adolescents](#). *BMJ Open*, 6 (12).

Räsänen T. [Terveys pelissä. Nuorten rahapelaamisen yhteys riskikäyttäytymiseen](#). Tampereen yliopisto, Acta Universitatis Tamperensis; 2222, Tampere University Press, Tampere 2016.

Salonen AH, Alho H, Castrén S. [The extent and type of gambling harms for concerned significant others: a cross-sectional population study in Finland](#). *Scand J Public H*.

Selin J, Raisamo S & Murto M (2016). [Alueelliset erot subjektiivisesti koetussa rahapeliongelmassa](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 81(4), 429–436.

Selin J. (2016). [Haittanäkökulman asema rahapelipolitiikassa verrattuna alkoholipolitiikkaan ja tupakkapolitiikkaan](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 81(1), 78–86.

Selin J. (2016). [From self-regulation to regulation – An analysis of gambling policy reform in Finland](#). *Addiction Research & Theory*, 24 (3), 199–208.

Warpenius K, Holmila M & Raitasalo K-M. Compliance with minimum legal age limits for alcohol, tobacco and gambling – a comparative study on test purchasing in retail outlets. *Drugs: education, prevention and policy*. Volume 2016, Issue 5, 435–441

2015

Alho ym. 2015 (toim.). *Rahapeli riippuvuus*. Duodecim.

Alho H & Lahti T. (2015). *Rahapeliongelmaan liittyviä käsitteitä ja määritelmiä*. Teoksessa Alho H ym (toim). *Rahapeli riippuvuus*. Kustannus Oy Duodecim. Helsinki, 10–14.

Borch, A. (2015). The monopolisation of the Norwegian slot machine market. *Projektnotat nr. 9-2015*. Oslo:SIFO.

Castrén S, Salonen AH, Alho H, Lahti T, Simojoki K. (2015). [Past-year gambling behaviour among patients receiving opioid substitution treatment](#). *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy* 10, 4.

- Castrén S, Grainger M, Lahti T, Alho H, Salonen AH. At-risk and problem gambling among adolescents: a convenience sample of first-year junior high school students in Finland. *Subst Abuse Treat PR*.
- Castrén S, Salonen AH, Lahti T, Alho H. (2015). Rahapeliongelmaisten hoito on vielä hajanaista. *Suomen Lääkärilehti* 10, 650–656.
- Castrén S, Lahti T, Salonen A. Psykologisten tekijöiden vaikutus rahapeliongelman kehittymiseen. Teoksessa Alho H, Heinälä P, Kiiänmaa K, Lahti T, Murto A (toim.) *Rahapeliriippuvuus*. Kustannus Oy Duodecim. 2015;60–2.
- Castrén S, Salonen A. Mittarit rahapeliongelman tunnistamisen tukena. Teoksessa Alho H, Heinälä P, Kiiänmaa K, Lahti T, Murto A (toim.) *Rahapeliriippuvuus*. Kustannus Oy Duodecim. 2015;84.
- Castrén S, Salonen A. Rahapeliongelman seulontaan hoitotilanteissa soveltuvat lyhyet mittarit. Teoksessa Alho H, Heinälä P, Kiiänmaa K, Lahti T, Murto A (toim.) *Rahapeliriippuvuus*. Kustannus Oy Duodecim. 2015;88–7.
- Castrén S, Salonen A. Rahapeliongelman tarkempaan arviointiin ja väestötutkimuksiin soveltuvat mittarit. Teoksessa Alho H, Heinälä P, Kiiänmaa K, Lahti T, Murto A (toim.) *Rahapeliriippuvuus*. Kustannus Oy Duodecim. 2015;87–91.
- Egerer M. (2015). Images of problem drinking and gambling. German social workers' view on self-governed drinking and game providers' profit motives. (Part 2). *Soziale Arbeit* 64(4):142–149.
- Egerer M, Marionneau V. And that is where the fun ends – General practitioners' conceptualisation of the line between recreational and problem gambling. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 32(1): 31–47.
- Egerer M. Images of problem drinking and gambling. German social workers' view on self-governed drinking and game providers' profit motives. (Part 1). *Soziale Arbeit* 64(3):102–107.
- Egerer M, Alanko A. (2015). Problem gambling and the non-medical addiction model: Finnish general practitioners' and social workers' perceptions. *Sosiologia* 52(4):364–380.
- Egerer M & Rantala V. (2015). What Makes Gambling Cool? Images of agency and self-control in fiction films. *Substance Use & Misuse*, 50(4):468–483.
- Egerer M, Marionneau V & von Wright J. (Translator) (2015). [Och där slutar det roliga...](#) POPNad.
- Heiskanen M, Toikka A. (2015). [Clustering Finnish Gambler Profiles Based on the Money and Time Consumed in Gambling Activities](#). *Journal of Gambling Studies* 32(2):363–377.
- Järvinen-Tassopoulos J & Raitasalo K. [Ikärajoja ja rajojen kokeilua. Raha-automaattipelejä pelaavien 9.-luokkalaisten alkoholin, kannabiksen ja tupakkatuotteiden käyttö vuosina 1995–2011](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 89(2015):2, 160–172
- Karekallas M & Raento P. (2015). Interviews and media materials as complementary sources in gambling research. In Raento, P. (ed.): *Gambling in Finland*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Karvinen J, Sotamaa O. Pelit hyvän ja pahan tuolla puolen. *Duodecim* 131(23):2253–2256.
- Kokko M, Kunttu K, Pesonen T, Lintonen T, Raisamo S. [Rahapeliongelmat ja psyykinen oireilu korkeakouluopiskelijoilla](#). *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, vol 52, Nro3 (2015).
- Lahti T, Basnet S, Kovanen L, Castrén S, Pankakoski M, Saarikoski S, Partonen T, Alho H. [A randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Trial of as-needed Naltrexone in the Treatment of pathological Gambling](#). *European Addiction Research*, julkaistu 9/2015.
- Lind K, Kääriäinen J, Kuoppamäki S-M: From problem gambling to crime? Findings from the Finnish National Police Information System. *Journal of Gambling Issues* 30:98–123.
- Marionneau V. (2015). Justifications of national gambling policies in France and Finland. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 32 (3), 295–309.
- Marionneau V. (2015). Rahapelipolitiikan muuttuvat perustelut Ranskassa ja Suomessa. *PopNAD*.
- Marionneau V. (2015). Socio-cultural contexts of gambling: A comparative study of Finland and France. *Publications of the Department of Social Research* 2015: 14. University of Helsinki: Unigrafia.
- Raisamo S, Mäkelä P, Salonen A, Lintonen T. (2015) The extent and distribution of gambling harm in Finland as assessed by the Problem Gambling Severity Index (PGSI). *European Journal of Public Health* 25 (4), 716–722.
- Raisamo S, Warpenius K, Rimpelä A. (2015). [Changes in Minors' Gambling on Slot Machines in Finland after the Raising of the Minimum Legal Gambling Age from 15 to 18 Years: A Repeated Cross-Sectional Study](#). *NAD*, Volume 32, Issue 6.

Räsänen T, Lintonen T, Joronen K, Konu A. [Girls and boys gambling with health and well-being](#). Journal of School Health 85(4): 214–222.

Räsänen T, Lintonen T, Konu A. [Gambling and problem behavior among 14–16 year old boys and girls](#). Journal of Gambling Issues e-View.

Räsänen T, Lintonen T, Raisamo S, Rimpelä A, Konu A. [Gambling, violent behavior, and attitudes towards violence among adolescent gamblers in Finland](#). NAD, Volume 32, Issue 5 (2015).

Salonen AH & Raisamo S. [Suomalaisten rahapelaaminen 2015 – Rahapelaaminen, rahapeliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet 15–74-vuotiailla](#). THL Raportti 16/2015.

Salonen AH, Alho H, Castrén S. (2015). [Gambling frequency, gambling problems and concerned significant others of problem gamblers in Finland: Cross-sectional population studies in 2007 and 2011](#). Scandinavian Journal of Public Health, 1–7.

Tammi T, Castrén S, Lintonen T. [Gambling in Finland: problem gambling in the context of a national monopoly in the EU](#). Addiction 110(5):746– 750.

Tossavainen M, Kunttu K, Pesonen T, Lintonen T, Raisamo S. Rahapeliongelmat ja psyykinen oireilu korkeakouluopiskelijoilla. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 52(2): 224–236.

Törmä S, Pitkänen S ja Huotari K: Sukupuolittuneet pelikentät. Naisten pelaaminen kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä Suomessa. Kuntoutussäätiön työselosteita 49/2015, Kuntoutussäätiö 2015.

2014

Castrén S, Murto A, Salonen AH. [Rahapelimarkkinointi yhä aggressiivisempää – unohtuvatko hyvät periaatteet?](#) Yhteiskuntapolitiikka 4/2014.

Castrén S & Lahti T. [Peli poikki – virtuaalituki rahapeliongelmiin: kuvaus osallistujista ja kokemuksia hoitomuodosta](#). Tiivistelmä. Psykologia, 03/2014, 198.

Castrén S, Salonen AH, Alho H, Lahti T. Rahapeliongelmiin suunnatut palvelut: nykytilanne Suomessa ja kehityssuunnat. Suomen Lääkärilehti.

Castrén S, Salonen AH, Alho H, Lahti T. Rahapeliriippuvuuden diagnostiikka muutoksessa. Suomen Lääkärilehti. 2014;7:29–32.

Castrén S, Salonen AH, Alho H, Lahti T. Challenges in translating DSM-5 criteria for Gambling Disorder into Finnish. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 2014; 31(2):221–224.

Egerer M. (2014). Institutional footprints in the addiction image: A focus-group study with Finnish and French general practitioners and social workers. Helsinki: University of Helsinki, Publications of the Department of Social Research.

Kuoppamäki S-M, Kääriäinen J, Lind K: [Examining Gambling-Related Crime Reports in the National Finnish Police Register](#). Journal of Gambling Studies.

Lahti T, Salonen AH, Kuussaari K. Rahapeliongelmat päihde-ehtoisten asiointien yhteydessä: tuloksia vuoden 2011 päihdetapauslaskennasta. Hoitotiede. 2014;26(4):287–98.

Nikkinen J & Marionneau V. (2014). Gambling and the common good. Gambling Research: Journal of the National Association for Gambling Studies 26(1), 3–19.

Pöysti (Marionneau) V. (2014). Comparing the attitudes of recreational gamblers from Finland and France toward national gambling policies: A qualitative analysis. Journal of Gambling Issues 29, 1–24.

Salonen A, Castrén S, Raisamo S, Orford J, Alho H, Lahti T. [Attitudes towards gambling in Finland: a cross-sectional population study](#). BMC Public Health. 2014; 14:982.

Salonen AH, Castrén S, Alho H, Lahti T. [Concerned significant others of people with gambling problems in Finland: a cross-sectional population study](#). BMC Public Health. 2014 Apr 24; 14(1):398.

Salonen AH, Castrén S, Raisamo S, Alho H & Lahti T. [Rahapeliriippuvuuden tunnistamiseen kehitetyt mittarit](#). Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 2014, Vol. 51, nro 2, 2014. Tiivistelmä.

2013

Avellan M. (toim.) [Suomalaisen rahapelaamisen vuosikirja 2012](#). THL 2013.

Castrén S, Basnet S, Pankakoski M, Ronkainen J-E, Helakorpi S, Uutela A, Alho H, Lahti T. An analysis of problem gambling among the Finnish working-age population: a population survey. *BMC Public Health* 13: 519.

Castrén S, Basnet S, Salonen A, Pankakoski M, Ronkainen J-E, Alho H, Lahti T. Factors associated with disordered gambling in Finland. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy* 8:24.

Castrén S, Pankakoski M, Tamminen M, Lipsanen J, Ladouceur R & Lahti T. [Internet-based CBT intervention for gamblers in Finland: experiences from the field](#). *Scand J Psychol.* 2013 Feb 8.

Castrén S. [Disordered Gambling in Finland: Epidemiology and a Current Treatment Option](#). THL, 2013.

Castrén S, Sjöholm M & Lahti T. (2013). Virtuaalituki rahapeliongelmien: nykytilanne Suomessa ja tulevaisuuden kehityssuunnat. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 129(17), 1773–1777.

Egerer M, Ruuska A. Editorial: Images and theories of addiction. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 30(3–5). Ehrling L: Kuuntele enemmän, kysele vähemmän. *Tiimi* 3:6–9.

Egerer M. Problem drinking, gambling and eating – three problems, one understanding? A qualitative comparison between French and Finnish social workers. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. Vol. 30 (1–2) 67–86.

Hellman M. (2013). Valmiita malleja ja pelisääntöjä ei ole. 24.5.2013. Vierailija-blogi, Pelitaito.fi.

Herskovits-Gerz T. How Finns Perceive the Barriers to Recovery from Various Addictions. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, Volume 30, (1–2), 87–104.

Järvinen-Tassopoulos J. Le mythe du joueur – Propos sur la dépendance et la souffrance. *Les Cahiers de M@gma*. 2013

Järvinen-Tassopoulos J. Michel Maffesoli ja postmodernin yhteiskunnan käsitteistö. Teoksessa M. Pyykkönen & I. Kauppinen (toim.) 1900-luvun ranskalainen yhteiskuntateoria. Helsinki: Gaudeamus, 278–292.

Järvinen-Tassopoulos, J. Michel Maffesolin postmoderni yhteiskunta: Ekskursio leikkisään aikakauteen. Teoksessa Miikka Pyykkönen & Ilkka Kauppinen (toim.) 1900-luvun ranskalainen yhteiskuntateoria. Helsinki: Gaudeamus.

Karekallas M, Oksanen A: Addiktio paikka populaarimusiikissa: Kalliosta Berliiniin. Teoksessa Tammi T, Raento P & Sulkunen P. (toim.): *Likainen tusina – Addiktio, kulttuuri ja yhteiskunta*. Gaudeamus, Helsinki.

Lahti T, Halme J, Pankakoski M, Sinclair D, Alho H. (2013). [Characteristics of Treatment Seeking Finnish Pathological Gamblers: Baseline Data from a Treatment Study](#). *Int J Ment Health Addiction* 11:307–314.

Palomäki J, Laakasuo M, Salmela M. (2013). [“This is just so unfair”: A qualitative analysis of loss-induced emotions and tilting in on-line poker](#). *International Gambling Studies*, *International Gambling Studies* 13(2), 255–270.

Palomäki J, Laakasuo M, Salmela M. (2013). [Losing more by losing it: Poker experience, sensitivity to losses and tilting severity](#). *Journal of Gambling Studies*. Advance online publication.

Palomäki, J, Laakasuo M, Salmela M. (2013). ”Don’t worry, it’s just poker!” -Experience, self-rumination and self-reflection as determinants of decision-making in on-line poker. *Journal of Gambling Studies*, 29(3), 491–505.

Pöysti (Marionneau) V. & Majamäki M. (2013). Cultural understandings of the pathways leading to problem gambling: Medical disorder or failure of self-regulation? *Addiction Research and Theory*, 21(1), 70–82.

Raisamo S & Salonen AH. Muutokset 15–64-vuotiaiden suomalaisten rahapelaamisessa vuosina 2003–2011. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013):5. 544–553.

Raisamo S & Lintonen T. [Nuorten rahapelihaitat ja pelaamiseen liittyvät harhakäsitykset](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013):2. 219–222.

Raisamo S & Halme J & Murto A & Lintonen T. Gambling-related harms among adolescents: A population-based study. *Journal of Gambling Studies* 29:151–159.

Salonen AH, Raisamo S, Alho H. [Suomalaisten rahapeliongelmien väestötutkimusten haasteet kansainvälisessä vertailussa](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013):6.

2012

Castrén S & Lahti T. Rahapelaaminen on yhteydessä hyvinvointiin. *Psykologi* 03/2012:19–20.

Castrén S & Lahti T. Rahapeliongelma ja kuinka se näkyy psykologin työssä? *Psykologi-lehti* 04.05.2012.

Castrén S, Pankakoski M, Ladouceur R, Lahti T. Internet-based 8-week Cognitive Therapy for Gambling Problems: Socio-demographic Characteristics of the Participants. *Psychiatra Fennica* 2012;43:79–96.

Castrén, S., Jaakkola, T. & Lahti, T. (2012). Rahapeliongelmiin hoitosuositus. *Blogi/Stakes*.

Heinäälä P, Lahti T, Sinclair D, Ariniemi K, Lillsunde P, Alho H. [Analysis of naltrexone and its metabolite 6-β-naltrexol in serum with high-performance liquid chromatography](#). *BMC Res Notes*. 2012 Aug 15;5(1):439.

Hirschovits-Gerz T, Ahonen J, Tammi T. [Peli, persoona vai tilanne? Rahapeliongelmaisia koskevat tyypittelyt tutkimuskirjallisuudessa ja arjen hoitotyössä nuorten elämänsäkulussa](#). *Janus* vol 20 (3) 2012.

Joutsa J & Johansson J & Niemelä S & Ollikainen A & Hirvonen M.M. & Piepponen P & Voon V & Arponen E & Alho H & Rinne J O & Hietala J & Kaasinen V. [Mesolimbic dopamine release during gambling is linked to symptom severity in pathological gambling](#). *NeuroImage* 60:1992–1999.

Joutsa J. Neurobiology of pathological gambling – Brain imaging and epidemiological studies. *Annales Universitatis Turkuensis D:1026*. Väitöskirja (artikkeli).

Järvinen-Tassopoulos J. (2012). Gambling, Policy Issues and the Public Good. The Case of Finland. Teoksessa Hellman, M. & Roos, G. & von Wright, J. (toim.) *A Welfare Policy Patchwork – Negotiating the Public Good in Times of Transition*. Stockholm: NVC.

Järvinen-Tassopoulos J. (2012). Rahapelaamisen ja ongelmapelaamisen yleisyys Suomessa. Teoksessa Raento, P. (toim.) *Rahapelaaminen Suomessa. Aiheet ja aineistot*. Helsinki: Gaudeamus, 80–98.

Keskinen K. (2012). Keskittyminen rahassa vai pelissä? Pelaajuuden rakentuminen nuorten miesten ajankäytössä, tavoitteissa ja toiminnoissa. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto: Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Lahti T, Alho H. Spelproblem påverkar den psykiska och fysiska hälsan på många sätt. In press 11/12, *Finska Läkaresällskapet*.

Lahti T, Castrén S, Tenhola H, Heinälä P, Alho H. [Rahapeliriippuvuutta voidaan hoitaa](#). *Suomen Lääkärilehti* 6/2012: 413–416.

Lind K. (2012). Arki, arvot ja addiktio. Pokeriharrastajien keskustelua riippuvuudesta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto: Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Raento P. (2012). Rahapeliaiheet haastattelut ja media-aineistot toistensa täydentäjinä. Teoksessa Raento, P. (toim.): *Rahapelaaminen Suomessa: aiheet ja aineistot*. Gaudeamus, Helsinki.

Raisamo S & Lintonen T. [Misperceptions of peer gambling norms among adolescents: Analysis of a national sample in Finland](#). *Open Journal of Preventive Medicine* Vol.2, No.2 (2012).

Turja T, Halme J, Mervola M, Järvinen-Tassopoulos J, Ronkainen J-E. [Suomalaisten rahapelaaminen 2011](#). *Tilastoraportti* 14/2012. Helsinki. THL.

Warpenius K, Holmila M, Raitasalo K. [Peliin ei puututa. Alkoholien, tupakan ja rahapeliautomaattien ikärajavaltontaa testanneet ostokokeet vähittäisliikkeissä](#). *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012):4. 375–385.

2011

Björklund K, Heiskanen M, Kokko M. [Opiskelija internetissä – kuin kala vedessä vai kiinni verkossa? Korkeakouluopiskelijoiden rahapelaaminen ja internetin käyttö](#). *THL Raportti* 16/2011.

[Järvinen-Tassopoulos J & Tassopoulos K. Onko syytä huolestua väkivallasta ongelmapelaajien perheissä? Tiimi 5/2011](#).

Järvinen-Tassopoulos J. (2011). Pelaavien naisten nettikeskustelujen käytön ja analyysin eettiset haasteet. Teoksessa Kirsi Laurén & Pauliina Latvala & Sami Lakomäki (toim.) *Teksteistä tutkimukseksi. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin*. Helsinki: SKS.

Järvinen-Tassopoulos J. (2011). Finland Online – The New Scene of Internet Gambling. *Journal of Business Research*, Special Issue.

Järvinen-Tassopoulos J. (2011). Pelaavien naisten nettikeskustelujen käytön ja analyysin eettiset haasteet. Teoksessa Lakomäki, S. & Latvala, P. & Laurén, K. (toim.) *Tekstien rajoilla. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Järvinen-Tassopoulos J. (2011). Rahapelipolitiikkaa eurooppalaisissa raameissa. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.) *Politiikan polut ja hyvinvointivaltion muutos*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 272–297.

Lahti T. Peliriippuvaisilla on havaittu muutoksia useiden eri hermovälittäjäainejärjestelmien toiminnassa. *Erikoislääkäri* 2011;1:15–17.

Lahti T. (2011). Peliriippuvuuden genetiikkaa. *Erikoislääkäri-lehti*.

Murto A. Rahapeliongelma ja sosiaalityö, teoksessa *Sosiaalityön käsikirja*. Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) 3. uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma, 2011.

[Ongelmapelaajien neuvonta- ja tukipalvelu Peluurin ulkoinen arviointi](#). THL Raportti 2/2011.

Pallanti S & Lahti T. (2011). Transcultural studies of OCD – towards a neuroscientific approach. *Psychiatria Fennica*, Vuosikerta 42, 49–57.

Raiski T-L. [Osaamistarve rahapeliongelmien ehkäisyssä ja hoidossa](#). THL Raportti 3/2011.

Strand T. (2011). Talouden asiantuntijoiden näkemyksiä rahapelaamiseen liittyvästä velkaantumisesta. *Yhteiskuntapolitiikka* 5/2011.

2010

Ahonen J. Ongelmapelaajien haastattelututkimus. A-klinikasäätiön raporttisarja nro 59, Helsinki, 2010.

Hakkarainen P, Järvinen-Tassopoulos J & Metso L. ”Korttihigh – Alkoholi, huumeet, rahapelaaminen”, kirjassa ”Suomi juo” (2010), (toim. Mäkelä P, Mustonen H & Tigerstedt C). THL.

Hakkarainen P & Järvinen-Tassopoulos J & Metso L. (2010). Miten alkoholinkäyttö, rahapelaaminen ja huumeidenkäyttö kytkeytyvät toisiinsa? Teoksessa Pia Mäkelä & Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt (toim.) *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*, 264–279.

Halme J, Helakorpi S, Laitalainen E, Uutela A, Alho H. ”Rahapelaamisen tiheys on yhteydessä terveysriskeihin työikäisillä suomalaisilla”. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*. Vol 47 Nro 2 (2010).

Halme J. [Rahapelaamisen häiriöt ja muut toiminnalliset riippuvuudet](#). *Työterveyslääkäri* 2:62–66.

Heiskanen M (2010). Oppirahoja vain ongelmia? Nettipokerin pelaamisesta aiheutuneet haitat ja niiden ehkäisy. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto: Valtiotieteellinen tiedekunta. (sosiaalipolitiikka)

Järvinen-Tassopoulos J. (2010). Les jeux d’argent: un nouvel enjeu social? *Pensée plurielle* 23(2010) :1, 65–76.

Järvinen-Tassopoulos J. (2010). Les jeux d’argent en ligne. *Les Cahiers Européens de l’Imaginaire* 1/2010.

Järvinen-Tassopoulos J. (2010). Rahapelaamisen sosiologiaa. *Sociologia* 2010:2, 158–159.

Järvinen-Tassopoulos J. Voiko ongelmapelaaminen olla pelkästään kansanterveydellinen kysymys? *Sociologia* 47(2010):4, 320–321.

Järvinen-Tassopoulos J. (2010). Des théories et des pratiques ludiques: l’éthique et la responsabilité en jeu. *Sociétés* 107(2010) :1, 15–27.

Kinnunen J. ”Verkkorahapelaamisen muodonmuutos” THL Raportteja 12/2010.

Koskela T, Jalava J, Seppälä U & Halme J. Kumpi on kampi? – Ehkäisevät työkalut nuorten rahapelaamiseen –projektin ulkoinen arviointi. THL Avauksia nro 4/2010.

Kämppi J & Pajunen E. [Pelin viemää. Katsaus ikääntyneiden rahapelaamiseen](#). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Avauksia 11/2010.

Kärki S. (2010). Rahapelien yhteiskunnalliset vaikutukset – Katsaus rahapelien kustannuksiin ja hyötyihin osana vastuullista rahapelipolitiikkaa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto: Taloustieteiden laitos. (finanssihallinto)

Lahti T, Halme J, Pankakoski M, Sinclair D, Alho H. Treatment of pathological gambling with naltrexone pharmacotherapy and brief intervention: a pilot study. *Psychopharmacological Bulletin* 2010;43(3):35–44.

Lindén P. (2010). Pokeridiivat ja ruutukunkut. Pokeriammattilaisuus ja sukupuoli suomalaisessa mediassa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. (sociologia)

Manninen A. & Strand T. (2010). Nuoret, nettipokeri ja valvomisen vaikeus. *Yhteiskuntapolitiikka* 75(2010):5, 568–569.

Matilainen R. Mitä rahapelaaminen kertoo suomalaisten historiasta? *Tieteessä tapahtuu* (1): 16–22, 2010.

Strand, T, Lähteenmaa, J (2010). Rahapelaaminen – sairaan hauskaa? *Media & Viestintä* 4/2010.

2009

Heikkilä J, Laine J & Salokoski T. [Rahapelien haitta-arviointi](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 18/2009.

Huotari K. [Sattumanvaraisuudesta koordinointiin: Ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut sekä hoitopalvelujärjestelmän kehittäminen](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 21/2009.

Järvinen-Tassopoulos J & Metso L. Pojat ovat pelimiehiä, tytöt rahapelien harrastajia – Vuoden 2007 ESPAD -koululaiskyselyn tulosten tarkastelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 5/2009.

Järvinen-Tassopoulos J. Ranskassa pelataan hovin vuoksi, ei hyvästä tahdosta. *Yhteiskuntapolitiikka* 2/2009.

Kaasinen V, Halme J & Alho H. [Pelihimon neurobiologiaa](#). *Duodecim* 2009; 125:2075–83.

Matilainen R. Doing the pools became so important that a Saturday night was unthinkable without it. Gambling and gamblers' experiences in XX century Finland. *Ludica, annali di storia e civiltà del gioco*. 12: 137–146, 2009.

Nuorvala Y, Järvinen-Tassopoulos J & Huhtanen P. Mielenterveyden häiriöt yleisiä peliongelmaisilla päihdepalvelujen käyttäjillä. *Tiimi* 2/2009.

Piispa M, Laitalainen E, Helakorpi S, Halme J, Alho H & Uutela A. [Rahapelaaminen, pelaamisen aiheuttamat ongelmat ja niiden yhteys elintapoihin: Tutkimus työikäisistä suomalaisista vuonna 2008](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 29/2009.

Pitkänen S & Huotari K. [”Pahimmasta on päästy” : Arviointi Peli poikki -ohjelmasta ongelmapelaajien tukena](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 20/2009.

[Suomalaisen rahapelaamisen vuosikirja 2009](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sosiaali- ja terveysministeriö, Sisäasiainministeriö.

2008

Ahonen J & Halinen I. [Yhteisöllinen avohoito rahapeliongelmaisten tukena. Mallin kehittäminen ja yhteisohoidon vaikutukset](#). Stakes, Stakesin raportteja 12/2008.

Ahonen J. Rapeli-yhteisön loppuraportti. Julkaisussa Yhteisöllinen avohoito rahapeliongelmaisten tukena: Mallin kehittäminen ja yhteisohoidon vaikutukset. Stakes, 2008.

Halme J T ja Tammi T. (2008). Katsaus ongelmapelaamisen ja patologisen pelaamisen hoitoa koskevaan vaikuttavuustutkimukseen: tutkimus on vähäistä ja tulokset epävarmoja. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 2008:45, s. 301–313.

Jaakkola T. [Pelihimo – miten tunnistaa salattu ongelma?](#) *Duodecim* 124 (2008):5, s. 504–510.

Lähteenmaa J & Strand T. [Pelin jälkeen: Velkaa vai voittoja? Tutkimus velan ottamisesta rahapeleihin, erityistarkastelussa nettipokeri ja pikavippaaminen](#). Stakes, Raportteja 25/2008.

Määttä K. [Etärahapelien sääntelystä](#). Stakes, Raportteja 2/2008.

Nikkinen J. [Sosiaalieettinen näkökulma rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon](#). Stakes, Työpapereita 30/2008.

Svartsjö M, Kinnunen J, Paloheimo E & Mäyrä F. [Järjellä vai tunteella? Nettipokerin pelikokemus ja pelaamisen hallinta](#). Stakes, Raportteja 24/2008.

Tammi T. [Yksinoikeus peleihin, yksinoikeus ongelmiin? Miksi rahapeliongelmaista tuli yhteiskunnallinen huolenaihe?](#) *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (2008):2, s. 176–184.

2007

Aho P & Turja T. Suomalaisten rahapelaaminen 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Taloustutkimus 2007.

Halme J. Overseas internet poker and problem gambling in Finland 2007. A secondary data analysis of a population survey on Gambling in Finland. Nordic Studies on Alcohol and Drugs vol. 28. 1/2011:51–63.

Taskinen T. [Kaupassa, kioskillä ja kotikoneella. Rahapelit nuorten elämässä](#). Stakes, Työpapereita 25/ 2007.

Varvio S. [Katsaus Suomen rahapelijärjestelmään](#). Stakes, Työpapereita 24/2007.

LIITE 3

Työryhmät, joissa mukana asiantuntija (arpajaislain pykälä 52 toiminnan rahoitus)

- **Rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon kehittämisen koordinaatioryhmä 2006–2008**
 - Sosiaali- ja terveysministeriön asettama arpajaislain 52 §:n nojalla
 - Tehtävänä oli valmistella ehdotukset rahapelihaittojen ehkäisystä ja rahapeliongelmaisten palvelujen ja hoidon järjestämisestä, raportoida rahapelaamiseen liittyvistä haitoista sekä tehdä esitykset em. ehdotusten toteutumisen seurannasta.
 - Raportti: Rahapelihaittojen ehkäisy 2008. STM 2007:71.
 - Esitykset olivat pohjana arpajaislain uudistuksen valmistelussa.
 - Työryhmä esitti muun muassa, että arpajaislakiin kirjataan yhtenäinen 18 vuoden alaikäraja, rahapeliin mielikuvamaailman kielletään ja valmistellaan säännökset ankarammista sanktioista laittoman pelitoiminnan torjumiseksi.
- **Arpajaislain uudistusta valmisteleva työryhmä 2007–2009**
 - Sisäasiainministeriön asettama (SM064:00/2007)
 - Tehtävänä oli luoda esitykset arpajaislain (1047/2001) uudistamisesta.
 - Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa annettiin ehdotukset mm. yleisestä 18 vuoden alaikärajasta ja haitta-arvioinnin pohjautumisesta tutkijoiden kehittämään evaluointijärjestelmään sekä esitys rahapelirikoksen lisäämisestä lainsäädäntöön.
- **Rahapeliin haittariskien arviointijärjestelmää kehittävät työryhmät 2010–2014**
 - Rahapeliin toimeenpanon haittariskien arviointia selvitti kaksi työryhmää: sisäministeriön asettama (SM061:00/2010) ja sosiaali- ja terveysministeriön asettama (STM071:00/2013).
 - Työryhmät esittivät, että rahapeliin haittariskien arviointia varten perustetaan arviointiryhmä, ja tehtävän nähtiin kuuluvan sosiaali- ja terveysministeriölle.
- **Selvityshanke suomalaisesta rahapelijärjestelmästä 2015**
 - SM:n asettama (SM1519883)
 - Tehtävänä oli tarkastella vaihtoehtoisia malleja Suomen rahapelijärjestelmäksi ja valmistella ehdotus suomalaisesta rahapelijärjestelmästä.
 - Työ luovutettiin sisäministerille 2015. Esitettiin kolmen rahapeliyhteisön yhdistämistä.
- **Rahapeliyhteisöjen yhdistämistä valmisteleva sisäministeriön hanke 2015–2016**
 - SM:n asettama (SM051:00/2015)
 - Tehtävänä oli valmistella rahapeliyhteisöjen rahapelitoiminnan yhdistämistä koskeva ehdotus arpajaislain ja tarvittavan muun lain muuttamiseksi sekä ehdotus hallituksen esitykseksi uudeksi tuotonjakolaiksi.

- **Rahapeliin toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä 2016–**
 - Sosiaali- ja terveysministeriö nimeää jäsenet.
 - Aloitti syksyllä 2016 työnsä STM:n yhteydessä.
 - Arviointiryhmä seuraa ja arvioi rahapeliin toimeenpanon aiheuttamia haittoja ja valmistelee asiassa lausuntoja. Arviointi kattaa pelituotteiden ohella rahapeliin saatavuuden ja saavutettavuuden. Työ on osa STM:n rahapeleihin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seurannan ja ehkäisyn kokonaistehtävää (arpajaislaki 52 §).
- **Tutkimuksen koordinaation ja ohjauksen tutkimusyhteistyöryhmä 2016–**
 - Työryhmän perustivat THL, Alkoholitutkimussäätiö ja CEACG.
 - Tavoitteena on tehostaa ja suunnata tutkimusta arpajaislain tavoitteiden toteuttamisen kannalta keskeisiin aihealueisiin.
- **Tutkijaryhmä selvittämään rahapelaamisen sääntelyn mahdollisuuksia haittojen ehkäisyyn (2017)**
 - STM asetti 16.2.2017
 - THL:n rahapeli- ja päihdeasiantuntijoista muodostettu työryhmä.
 - Tehtävänä selvittää tutkimusnäytön valossa vaikuttavimpia rahapelihaittojen ehkäisytavoitteita sekä niiden soveltuvuutta Suomeen.
 - Työryhmä esitti kuutta sääntelytoimenpidettä rahapelihaittojen ehkäisemiseen Suomessa: rahapelejä tarjoavien toimipisteiden maantieteellisen keskittymisen ja sijaintipaikkojen rajoittaminen, pelipisteiden määrän rajoittaminen, pelaamisen rajoittaminen anniskelupaikoissa, pakollinen pelaajan tunnistautumisen, pakolliset pelaajan itse asettamat rajat pelikulutukselle sekä pelaajan itselleen hakema pelikielto.
- **Työryhmä rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaavan työn järjestämiseksi 2017**
 - THL:n koordinoima laajapohjainen asiantuntijatyöryhmä
 - STM antoi THL:lle tehtäväksi laatia asiantuntijayhteistyönä suunnitelman rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaavan työn järjestämiseksi Suomessa. Työ liittyi tulevaan arpajaislain muutostyön 2. vaiheeseen ja erityisesti tarpeeseen selvittää, miten lainsäädäntöä tulisi muuttaa haittojen ehkäisyn osalta. Sääntelytoimet sekä tutkimuskokonaisuus rajattiin suunnitelman ulkopuolelle.
 - Asiantuntijaryhmä ehdotti muun muassa, että rahapelipolitiikasta laaditaan valtioneuvoston periaatepäätös ja sitä toimeenpaneva kansallinen ohjelma, pykälän 52 tulkintaa laennetaan nykyisestä mahdollistamaan pitkäjänteinen laajapohjainen kehittäminen sekä valtakunnalliset rahapelihaittoja vähentävät palvelut. Tuki- ja hoitopalvelujen kehittämiseksi ja osaamisen vahvistamiseksi perustetaan valtakunnallinen rahapelihaittojen vähentämisen kehittämis- ja tukikeskus. Arpajaislaissa tulee varmistaa peliyhtiölle kertyvän pelikäyttötietojen koskevan datan käyttö haittojen seurantaan, tutkimusta ja rahapeliin haitallisuuden arviointia varten sekä datan käyttäminen haittojen ehkäisy- ja vähentämistyön tueksi.
- **Työryhmä määrittelemään rahapelihaittojen seurantaan ja seurannan mittareita 2019–2020**
 - Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2019.
 - Tehtävänä määritellä rahapelihaittojen seurantaan ja seurannan mittareita.
 - Raportissa on katsaus toimintaympäristöön ja ilmiöön sekä seurannan kannalta keskeisiin toimijoihin. Työryhmä pyrki määrittelemään sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia haittoja kuvaavia indikaattoreita ilmiön eri tasoilta (yksilö–yhteisö–yhteiskunta). Saatavilla olevat indikaattorit painottuvat yksilötasolle, ja tietopohjaa tulee vahvistaa yhteisö- ja yhteiskuntatasoisten indikaattoreiden kehittämistyöllä. Työryhmä katsoi, että Veikkauksen datan laajempi hyödyntäminen toisi merkittävää lisäarvoa rahapelihaittojen seurantaan ja ehkäisyyn.

- **Kansallinen ehkäisevän päihdetyön ohjausryhmä**

- THL asettama 2017 alkaen
- Kauden 2017–2020 ohjausryhmän tehtävät:
- ohjata, arvioida ja tukea lainsäädännön ja ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman painopisteiden mukaisen työn toteutumista kansallisesti sekä muuttuvissa alueellisissa rakenteissa,
- päivittää tarvittaessa ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman tavoitteita ja kehittämiskohteita,
- edistää eri hallinnonaloilla tapahtuvan monitoimijaisen ehkäisevän päihdetyön yhteensovittamista,
- varmistaa ehkäisevän päihdetyön synergiat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kanssa sekä
- selkiyttää ja vahvistaa valvonnan ja muun haittoja ehkäisevän toiminnan yhtymäkohtia.

- **Arpajaislain uudistamista koskevan hankkeen työryhmä**

- Sisäministeriön asettama 2020
- Tehtävänä valmistella mietintö arpajaislain ja tarvittavan muun lainsäädännön kehittämiseksi seuraavien asiakokonaisuuksien osalta:
- pakollisen tunnistautumisen laajentaminen hajasijoitetusta raha-automaattipelaamisesta muuhun rahapelaamiseen, jolla mahdollistetaan muun muassa pelaajan itselleen asettama pelikielto
- raha-automaattien sijoittelua ja rahapelien myyntipisteiden sijoittumista koskeva sääntely
- rahapelien markkinointia ja arpajaislain vastaista markkinointia koskeva sääntely
- peli- ja pelaajadatan kerääminen ja hyödyntäminen rahapelihaittojen seurannassa, ehkäisyssä ja tutkimuksessa sekä Veikkaus Oy:n vastuullisen asiakkuuden mallin mahdollistamiseksi
- pelikasinon määräaikaisen pelikiellon laajentaminen toistaiseksi voimassa olevaksi
- maksuliikenteelle asetettavien estojen käyttöön ottamisen selvittäminen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuvan pelaamisen rajoittamiseksi
- Veikkaus Oy:n liiketoiminnan mahdollinen kehittäminen yritysten väliseen liiketoimintaan
- peliserverin sijaintiin liittyvät kysymykset
- kansainvälisten yhteispoolipelien edellyttämät muutokset totopelaamisessa ja vedonlyöntipelien uudistukseen liittyvät muutostarpeet